

26481

T.C
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ve DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME
ÖĞRENCİLERİNDE
DİNİ GELİŞİM ve DİN KÜLTÜRÜ ve
AHLÂK BİLGİSİ DERSLERİ
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)**

Halit EV

26481

DANIŞMAN

Doç.Dr.Selahattin PARLADIR

İZMİR-1993

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

ÖNSÖZ

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi öğretmeni olarak daha çok ilköğretimin ikinci kademesi ve ortaokullarda görev yapıyor olmam, bu okullarda bu dersle ilgili problemler hakkında yakından bilgi sahibi olmamı mümkün kılmıştı. Ayrıca konu ile ilgili olarak zaman zaman meslektaşlarımızla yaptığımız sohbetler esnasında da ortaya konulan bazı aksaklıklar ve bunların giderilmesi yolundaki teklifler, araştırmanın hareket noktası kabul edilebilir. İlköğretim ikinci kademesinde DKAB dersinin daha verimli hale getirilmesinin, program geliştirme ve kitap hazırlama çalışmalarında göz önünde bulundurulacak bazı hususların ortaya konulmasının faydalı olacağı düşünülerek böyle bir çalışmaya karar verilmiştir.

Çalışmanın giriş bölümünde araştırma konusu ana hatlarıyla tanıtılmış, metod ve araştırmanın sınırları hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde çeşitli kaynaklardan yararlanılarak ilköğretim ikinci kademesinde okuyan öğrencilerin zihin, duygu ve din gelişimleri konusu ele alınmış, araştırmanın esas gövdesini teşkil eden ikinci bölümde öğretmen ve öğrencilere uygulanan anketten elde edilen bulgulara dayanarak DKAB dersinin mevcut müfredatı ve kitapları değerlendirilmiş, bunların öğrencilerin gelişim özellikleri, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olup olmadığı tesbit edilmeye çalışılmıştır. Sonuçta araştırmanın geniş bir özeti verilmiş ve araştırmaya dayanılarak bazı teklifler sunulmuştur.

Çalışmam esnasında yardımlarını esirgemeyen ve yol gösteren hocam **Doç.Dr.Selahattin PARLADIR** Bey'e teşekkürü borç bilirim. Ayrıca anket uygulamasına katılan öğrenci ve öğretmenlerle, okullardaki uygulamalarda yardımcı olan arkadaşlarıma da teşekkür ederim.

İZMİR -1993

Halit EV

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
KISALTMALAR.....	II
GİRİŞ.....	1
A. Problem.....	2
B. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	2
C. Tahminler.....	3
D. Kaynaklar.....	3
E. Araştırmanın Sınırları.....	4
F. Metod.....	4
G. Uygulama.....	5

BİRİNCİ BÖLÜM İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME ÖĞRENCİLERİNDE ZİHİN, DUYGU ve DİN GELİŞİMİ

A. Gelişim.....	7
a) Büyüme ve Gelişim.....	7
b) Gelişim Çağları.....	7
B. Zihin Gelişimi.....	9
C. Duygu Gelişimi.....	10
D. Din Gelişimi.....	11

İKİNCİ BÖLÜM DKAB MÜFREDATI ve KİTAPLARI İLE İLGİLİ BULGU ve DEĞERLENDİRMELER

A. Ankete Katılan Öğrenci ve Öğretmenlerle İlgili Bilgi.....	14
a) Ankete Katılan Öğrenciler.....	14
b) Ankete Katılan Öğretmenler.....	14
1) Mezun Oldukları Okul Durumu.....	14
2) Meslekteki Kıdemleri.....	14
B. DKAB Müfredatı İle İlgili Bulgu ve Değerlendirmeler.....	15
a) Öğrencilerin Dinî Bilgilerini Öğrenme Yolları.....	15
b) DKAB Dersinin Gerekliliği.....	15
c) Dersi Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler.....	17
d) Dersin Amaçları.....	21
e) DKAB Dersinin Müfredatı.....	24
f) Öğrenmekte Zorlanılan Konular.....	27
1) 6. Sınıfta Öğrenmekte En Çok Zorlanılan Konular.....	27
2) 7. Sınıfta Öğrenmekte En Çok Zorlanılan Konular.....	29

3) 8. Sınıfta Öğrenmekte En Çok Zorlanılan Konular.....	32
g) Öğrencilerin İlgi Duyduğu Konular.....	34
1) 6. Sınıfta İlgi Duyulan Konular.....	34
2) 7. Sınıfta İlgi Duyulan Konular.....	40
3) 8. Sınıfta İlgi Duyulan Konular.....	49
h) Öğrencilerin İlgisini Çekmeyen ve Kitaplarda Bulunmasına Gerek Görülmeyen Konular	56
1) Haftalık Ders Saati.....	57
i) Derse En Uygun İsim.....	58
C. DKAB Kitapları İle İlgili Bulgu ve Değerlendirmeler.....	59
a) Hazırlık Çalışmaları.....	59
b) Ünite Sonundaki Sorular.....	60
c) Okuma Parçaları.....	62
d) Kitapların Dili ve Anlatımı.....	63
e) Somuttan Soyuta, Kolaydan Zora Prensipleri.....	64
f) Günlük Hayattan Hareket.....	64
g) Örnek Olay ve Hikâyeler.....	65
h) Kitapların Yaprak Kalitesi, Farklı Yazı Karakteri ve Resimleri	65
1) DKAB Kitabının Özellikleri.....	66
i) Dersin Daha Verimli ve Faydalı Olabilmesi İçin Öğrenci ve Öğretmenlerin Önerileri.....	67
D. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	70
a) Sonuç.....	70
1) Gelişim Özellikleri ve Müfredat.....	70
2) Kitaplar.....	73
b) Öneriler.....	75
KAYNAKLAR.....	78
EKLER.....	80

KISALTMALAR

age.	: adı geçen eser
agm.	: adı geçen makale
agdn.	: adı geçen ders notları
AÜ	: Ankara Üniversitesi
DEÜ	: Dokuz Eylül Üniversitesi
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DKAB	: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi
EİKO	: Eserkent İbrahim Kavur İlköğretim Okulu
İİK	: İlköğretim ikinci kademe
İNO	: İrfan Nadir Ortaokulu
KL	: Karşıyaka Lisesi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı

GİRİŞ

- A. Problem
- B. Araştırmanın Amacı ve Önemi
- C. Tahminler
- D. Kaynaklar
- E. Araştırmanın Sınırları
- F. Metod
- G. Uygulama

A. Problem

İlk devirlerde eğitim, aile ve çevrenin iş birliği ile yeni nesli topluma hazırlama ve kültürün aktarılması faaliyeti olarak gerçekleştirilmiştir. Doğuştan gelen yeteneklerimizin geliştirilmesini de amaçlayan eğitim, toplumların gelişmesi ile planlı ve programlı bir faaliyete dönüşmüş, okul da bu faaliyetin içerisinde önemli bir görev üstlenmiştir. Okul, yeni yetişen nesillere bilgi ve beceri aktarmakla birlikte toplumun değerlerini aşlamakla da görevlidir. Bu değerlerden biri olan dinin de okulda planlı ve programlı bir biçimde aktarılması gerekmektedir.

Genellikle din eğitimi ve öğretimi çocukların gelişim özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları pek dikkate alınmadan yapılmıştır. Bu durum kısmen günümüzde de devam ettiğinden din eğitimi ve öğretiminden beklenen sonuçlar alınamamakta, bazen öğrenci açısından zararlı sonuçlar bile ortaya çıkabilmektedir.

Son yıllarda dünyada ve memleketimizde eğitimle ilgili olan ilim dallarında yapılan araştırmalarda öğrenciyi tanımanın üzerinde önemle durulmaktadır. Onun gelişim özelliklerine, ilgilerine ve ihtiyaçlarına uygun konuların seçilmesi ve bu konuların onun alabileceği şekillerde sunulması tavsiye edilmekte, öğrencinin merkeze alındığı aktif bir eğitim anlayışı yerleştirilmeye çalışılmaktadır. Dine ve ahlâka ait konular da öğrencilerin özelliklerine uygun bir biçimde seçildiği ve işlendiği takdirde din eğitimi ve öğretiminden beklenen amaçlar gerçekleşebilecektir. Henüz dinî alanda soyut konuları kavrayacak yaşa gelmemiş, ahlâkî kavramları ve tarifleri anlama kabiliyeti kazanmamış öğrencilere Allah'ın sıfatlarını, ahlâk ile ilgili kavramları öğretmeye ve yorumlatmaya çalışmak zaman kaybı olacaktır. Bu nedenle dinî ve ahlâkî gelişim özelliklerini, din konusunda soyut kavramları anlama yaşını bilmek ve bunlara uygun bir Din ve Ahlâk Öğretimi yapmak şarttır. Öğrencilerin gelişimine uygun olmayan, ilgilerini çekmeyen, ihtiyaçlarına cevap vermeyen konular seçildiğinde, bazen seçilen konular öğrenciye uygun olsa da, kitaplarda konuların işleniş tarzı uygun olmadığı takdirde din eğitimi ve öğretiminin başarısı sınırlı kalabilecek ve öğrencilerin gelişimlerine de etkileri olumsuz yönde olabilecektir.

1981 yılından itibaren mecburî dersler arasında yer alan DKAB dersleri için günümüze kadar geçen süre içerisinde bu hususlar dikkate alınarak program geliştirme ve kitap hazırlama çalışmalarının istenilen seviyede yapılmış olmaması önemli bir eksikliklerdir.

Şimdi burada esas problem olan husus şudur: "İlköğretim ikinci kademesinde¹ okutulan DKAB dersinin müfredatı öğrencilerin gelişimine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun konuları ihtiva etmekte midir, bu muhteva ders kitaplarında uygun tekniklerle öğrencilerin anlayabilecekleri bir şekilde aktarılabilmiş midir?"

B. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı İİK öğrencilerinin zihin, duygu ve din gelişimleri hakkında bilgi vermek, DKAB dersi müfredatının ve kitaplarının bu özelliklere uygun olup olmadığını değerlendirerek program geliştirme ve kitap hazırlama çalışmalarına katkıda bulunmaktır. Çünkü öğrencilere verilen din eğitimi ve öğretiminin onların ilgi, ihtiyaç ve gelişimlerine uygun olması, din eğitimi ve öğretiminden beklenen sonuçları almamızda yardımcı olacaktır.

Belirtilen bu amaç çerçevesinde şu sorulara cevap aranmıştır:

¹"İlköğretim İkinci Kademesi" kavramı ile; İlköğretim Okullarının 6., 7., 8. sınıfları, Liselerin bünyesinde yer alan veya bağımsız olan Ortaokulların 1., 2., 3. sınıfları kastedilmektedir.

- 1) İİK öğrencilerinin zihin, duygu ve din gelişimleri nasıldır?
- 2) Bu çağda daha çok hangi dinî konulara ilgi duyulmaktadır?
- 3) DKAB dersinin mevcut müfredatı bu çağdaki öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve gelişimlerine cevap verecek nitelikte midir?

4) Konular ders kitaplarında işlenirken öğrencilerin psikolojik özelliklerine uygun teknikler kullanılmış ve ilgilerini çekecek nitelikte hazırlanmış mıdır?

5) Bu konulardaki eksikliklerin giderilebilmesi için neler yapılabilir?

Bu sorulara cevap vermek amacıyla eğitimin genel ilkeleri ve din eğitimi ile ilgili bilgiler ışığında, ankete katılan öğrenci ve öğretmenlerden toplanan verilerin değerlendirilmesi neticesinde ortaya çıkacak sonuç ve önerilerin DKAB dersinin İİK'sinde karşılaştığı problemleri aşmada yardımcı olması beklenebilir.

C. Tahminler

Psikoloji ve eğitim araştırmalarına göre çocukluk döneminden çıkıp ergenliğe adım atmaya hazırlanan İİK öğrencileri genellikle bilgi öğrenmeye düşkünlük gösterirler, olayları aklî ve mantikî çerçevede izah etmeye başlarlar. Ancak bunun yanında, öğrenmenin duygusal tarafını tamamen terketmezler ve çocukluk döneminin Allah ve din anlayışını da devam ettirirler. Bu bilgilere de uygun olarak, DKAB dersi öğretmenliği yaptığım bu okullarda edindiğim tecrübelerle göre öğrencilerin daha çok Hz. Peygamber ve diğer peygamberlerin, din büyüklerinin hayatları, örnek alınabilecek davranışları, olaylar karşısındaki tutumları, Allah'a iman, Allah'ın varlığı (son sınıflarda Allah'ın sıfatları da dahil), namazların kılınışı ve diğer ibadetler, namaz sure ve duaları, 7. sınıftan itibaren ahiret, Cennet, Cehennem, mübarek gün ve geceler, özellikle son sınıflarda Melek, Cin, Şeytan, ruh, helâl, haram, günah, sevab ve güzel huylarla ilgili konuların ilgi çekmekte ve konuların kitaplarda çeşitli örneklerle somut hale getirilmesi arzu edilmektedir.

6. sınıf öğrencilerinin din kavramı, dinler hakkında bilgi ve zekât konusu ile birlikte ilgilerini çektiği halde namaz ve sureler konusunun; 7. sınıf öğrencilerinin Allah'ın sıfatları, ahiret, kader, laiklik, Türkler ve Müslümanlık ile bazı güzel huyların ; 8. sınıf öğrencilerinin de Kur'an-ı Kerim'in konuları yönünden tanıtımı, laiklik, Türkler ve Müslümanlık gibi bazı konuların öğrenilmesinde zorlandıklarını tahmin ediyorum. Konuların öğrenilmesinde zorlanmanın müfredatın seçimi, sınıflara göre dağılımı ve kitaplarda konuların işleniş biçiminden olduğu kadar, öğretmenden, sınıfların kalabalık oluşundan, ilkokuldan ve aileden konular ile ilgili yeterli bilgi edinilememiş olmasından kaynaklanabileceğini sanıyorum.

Yine kanaatime göre, konuların kitaplarda işleniş esnasında örnek olay, hikâye, günlük hayattan hareket, geçmişten, Hz. Peygamber'in ve diğer dinî şahsiyetlerin hayatları ile ilgili misallerden yeteri kadar istifade edilmemiştir. Konularla ilgili resim ve şemalar pek kullanılmamıştır. Dilin kullanımı sırasında zaman zaman bu yaş çocuğunun seviyesi üzerine çıkmıştır. Öğrencilerin ilgisini çeken "Okuma Parçaları" nda DKAB dersi ile ilgili olmayan konular da yer almıştır.

D. Kaynaklar

Çalışmanın teorik kısmının hazırlanmasında Genel Psikoloji, Eğitim Psikolojisi, Din Psikolojisi, Çocuk ve Gençlik Psikolojisi, Eğitim Sosyolojisi, Din Sosyolojisi ve Din Eğitimi alanında yazılmış eserlerden, Din Eğitimi ve Öğretimi ile ilgili son yıllarda yapılmış olan çalışmalardan yararlanılmıştır.

Ayrıca , Eğitimde Program Geliştirme ile ilgili eserler ve Almanya'da ilkokulda okuyan Türk çocuklarının dinî eğitimleri için geliştirilen program ve örnek ders kitapları yararlanılan önemli kaynaklar olmuştur.

Kaynaklar yeri geldikçe dipnotlarda ve topluca bibliyografyada gösterilmiştir

İİK öğrencilerinde dinî gelişim özelliklerini belirtmek ve buna göre DKAB dersi müfredatı ve kitaplarını değerlendirerek program geliştirme ve kitap hazırlama çalışmalarına yardımcı olmayı amaçlayan bu çalışmada, yukarıda belirtilen kaynakların dışında müracaat edilen asıl iki kaynak bu okullarımızda okuyan öğrenciler ve onların öğretmenleridir. Bir bakıma din eğitimi ve öğretimine muhatap olan öğrencilerle, eğitim ve öğretim işini yapan D K A B öğretmenlerinden elde edilen bulgular asıl kaynağımız olmuştur.

Bunların dışında DKAB öğretmeni olmamız ve daha çok İİK'sinde görev yapmamız da, bu okullardaki din öğretiminin şartlarını gözleme ve problemlerini yakından tanıma imkanı sağlamıştır.

E. Araştırmanın Sınırları

Bu araştırma İzmir'de farklı semtlerde bulunan 20 okulu kapsamaktadır. Anket için İlköğretim okullarının 6., 7., 8. sınıfları ile bağımsız olan yahut liseler bünyesinde yer alan ortaokul 1., 2. ve 3. sınıfları seçilmiştir. Bu okulların 5'inde 452 öğrenciye ve tamamında da 51 DKAB öğretmenine anket uygulanmıştır.

Ankette yer alan sorular DKAB dersinin mevcut müfredatı ve kitapları ile ilgili olup, tesbit edilen problemler üzerinde yoğunlaşmıştır. Sorulan sorularla dersin amaçları, zorlanılan, ilgi çeken, ilgi çekmeyen konuların tesbiti ve sınıflara göre dağılımı ile bunların kitaplarda işleniş biçimlerinin nasıl olması gerektiğinin anlaşılmasına çalışılmıştır. Müfredat ve kitabın dışındaki konulara (meselâ DKAB öğretmenleri ile ilgili problemlere) girilmemiş, çok gerekli olduğunda kısaca temas edilmiştir.

F. Metod

Çeşitli ilim dallarında farklı araştırma yöntemleri kullanılmaktadır. Betimleme (survey) yöntemleri, olayların, objelerin, varlıkların, grupların, kurumların ve çeşitli alanların "ne" olduğunu belirlemeye ve açıklamaya çalışan incelemelerdir. Bunlarla mevcut durumlar aynen ortaya konmaya çalışılır. Ayrıca "ne" yapmak istendiği, bunun "nasıl" yapılması gerektiği gibi sorulara da mevcut durumdan elde edilen verilere dayanılarak cevaplar bulunmak istenir. Böylece verilerin analizi ve açıklanması suretiyle yorumlama, değerlendirme ve yeni durumlara uygulanacak şekilde genellemeye ulaşma gibi, daha yüksek düzeydeki işlemlere de yer verilmektedir.

Genellikle okulla ilgili araştırmalarda kullanılan okul surveyleri sayesinde anket, gözlem, soruşturma, test ve diğer ölçme ve değerlendirme teknikleri yardımıyla dersler, öğretme yöntemleri, öğrenciler gibi birçok konuda veri toplama, bunların analizleri ve değerlendirmeleri yoluyla eğitim faaliyetlerinin niteliğini geliştirme imkanı sağlanabilir.²

Bu çalışmada, veri toplama aracı olarak kullanılan anketle birlikte, öğretmen olmamız nedeniyle şahsî gözlemlerimizden de yararlanılarak ilköğretimin ikinci kademesinde DKAB dersinin müfredatı ve kitaplarının mevcut durumu ile ilgili problem ve görüşler tesbit edilmeye ve bu konuda neler yapılabileceği belirlenmeye çalışılmıştır.

² Saim Kaptan, Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri, Ankara: Tekışık Matbaası, 1983, s. 63-68.

G. Uygulama

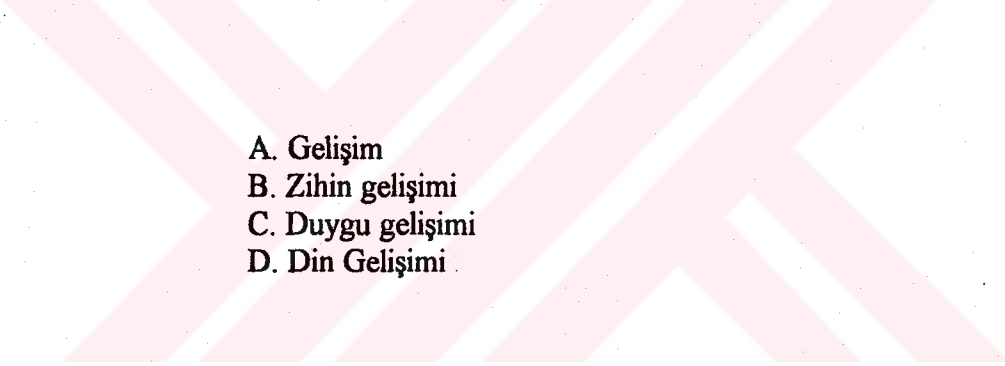
Konu ile ilgili problemlerin tesbit edilebilmesi için öğretmenlerle görüşmeler yapılmış, bu görüşmeler doğrultusunda 1991-1992 Öğretim yılı sonunda görev yaptığım EİKİO'nda öğrencilere serbest cevaplanmak üzere sorular sorulmuştur. Cevapların değerlendirilmesinden sonra bazı öğretmenlerin görüşlerinden de yararlanarak anket formu hazırlanmıştır. Hazırlanan bu anket 1992-1993 Öğretim yılı başlarında yine görev yaptığım okulda bu defa farklı öğrencilere uygulanarak bir ön deneme yapılmıştır. Bu ön denemenin sonuçlarına göre yapılan değerlendirmeler neticesinde ankete son şekli verilmiştir.

Belirlenen okullarda öğrenci ve öğretmenlere anketin uygulanabilmesi için MEB İzmir İli Millî Eğitim Müdürlüğüne DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü kanalıyla müracaatta bulunularak 26.02.1993 tarihinde izin alınmış ve durumun ilgili Okul Müdürlüklerine bildirilmesi sağlanmıştır. Uygulama 1992-1993 Öğretim yılının ikinci yarısında, Nisan ayı içerisinde tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME ÖĞRENCİLERİNDE ZİHİN, DUYGU ve DİN GELİŞİMİ

-
- A. Gelişim
 - B. Zihin gelişimi
 - C. Duygu gelişimi
 - D. Din Gelişimi

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME ÖĞRENCİLERİNDE ZİHİN, DUYGU ve DİN GELİŞİMİ

Araştırmanın bu bölümünde İİK öğrencilerinin zihin, duygu ve din gelişimleri ve bu dönemde gösterdikleri özellikler ile ilgili hususlar çeşitli eserlerden yararlanılarak belirtilmeye çalışılmıştır.

A. Gelişim

a) Büyüme ve Gelişim

"Büyüme" ve "Gelişim" anlam ve kullanım bakımından birbirine yakın iki kavramdır. Fakat "Büyüme", aslında bedenın boy ve ağırlık yönünden artışı ile ilgilidir ve bedenın ya da herhangi bir organın bir durumdan başka bir duruma geçişinde görülen bir dizi değişiklikler anlamına gelir. "Gelişim" ise daha genel ve kapsamlı bir terimdir, aynı zamanda büyümeyi de ihtiva eder. Bir çocuktaki gelişimden söz edilirken onun hem boyunun uzaması ve ağırlığının artması, hem de yetişkinlerde bulunan güçleri elde etmeğe başlaması ve onların görünüşüne doğru ilerlemesi kastedilir. Gelişimde hem nicelik hem de nitelik yönünden belli düzeylere ulaşma söz konusudur, büyüme ile birlikte olgunlaşma, hazır- bulunuşluk ve öğrenme kavramlarını da içerir. Büyüme ve olgunlaşma nicelik yönünü, hazır- bulunuşluk ve öğrenme nitelik yönünü oluşturur. Bireyin gelişimi ileriye doğru, tedricî ve sürekli, geriye dönüş yoktur. Bedenin büyüme ve olgunlaşma hızının çok yavaşladığı yıllarda bile öğrenme sürdüğü için gelişim de sürmektedir. Orta yaşlılıktan ihtiyarlığa doğru meydana gelen kuvvetten düşme şeklinde beliren değişiklikleri de kapsar.

Kısacası gelişim, doğuştan itibaren ağırlığın artması, boyun uzaması, organların değişmesi, zihin fonksiyonlarının çeşitlenmesi, duygusal hayatın zenginleşmesi ve bu değişikliklerin hayatın sonuna kadar sürüp gitmesidir.³

b) Gelişim Çağları

İnsan hayatını doğum öncesi ve sonrası şeklinde iki büyük döneme ayırmak mümkündür.⁴ Doğum öncesi dönemin doğumdan sonraki dönemi etkilediği kabul edildiğinden Eğitim Psikolojisi her iki dönemi de incelemektedir. Doğumdan sonraki dönem ise hayatın tamamını kapsadığından bir takım çağlara ayrılarak gelişim dönemlerinin karmaşıklığı giderilmeye çalışılmıştır. Gelişim çağlarını birbirlerinden kesin çizgilerle, kesin yaş sınırları ile ayırmanın imkânı yoktur. Her dönem bir sonrakini etkiler. Bazen iki dönemin özelliklerini bir arada görmek mümkündür. Bazen de aynı yaştakilerin farklı dönemleri yaşıyor olması söz konusu olabilir. Bedenin gelişimi ve çevre faktörü dönemlerin birinden diğerine geçişte önemli rol oynar. Çocukların

³ Feriha Baymur, Genel Psikoloji, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, Dokuzuncu Baskı, 1990, s. 44-45; İbrahim Ethem Başaran, Eğitim Psikolojisi (Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri), Ankara: 9. Baskı, 1988, s. 34-35; Cavit Binbaşoğlu, Eğitim Psikolojisi, Ankara: Binbaşoğlu Yayınevi, Beşinci Baskı, 1982, s. 43-44; Mualla Selçuk, Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1990, s. 24.

⁴ Başaran, age., s. 40; Binbaşoğlu, age., s. 72.

halihazırda yaptığı faaliyetleri onların gelişim düzeyleri, ilgileri ise daha ileride ulaşabilecekleri durumları hakkında bilgi verir.

Aynı gelişim döneminde bulunan çocuklar birtakım ferdî farklarla birlikte, genellikle aynı gelişim özelliklerine sahiptir. Bu nedenle ferdî farklarla birlikte öğrencilerin gelişim çağlarına göre gösterecekleri gelişim özellikleri, ilgileri bilinirse eğitimde nasıl bir yol takip edileceği, hangi konuların öncelik kazanacağı, nelere dikkat edilmesi gerektiği gibi sorulara daha kolay cevaplar bulunabilecektir. Müsbet bir eğitim ve öğretim yapmak için öğrencinin tanınmasının lüzumu, iyi bir ürün almak için çiftçinin toprağını tanıması yahut heykeltıraşın işlediği mermerin cinsini ve özelliğini bilmesi gerektiğine benzetilmekte, böylece konunun önemi vurgulanmaktadır⁵

Çocuğun gelişim çağlarının Psikoloji ile ilgili eserlerde çeşitli esaslardan hareketle birbirinden farklı ayırımları yapılmışsa da bu çalışmada, anket uygulanan ve inceleme konusu edinilen İİK öğrencilerinin özelliklerinin daha belirgin olarak anlaşılabilmesi için okulda bulunma yaşlarına göre yapılan aşağıdaki ayırım verilmiştir:

- A) Doğum Öncesi Çağ
- B) Okul Öncesi Çağ: 0-6 yaş
 - a) Bebeklik çağı: 0-2 yaş
 - b) İlk çocukluk çağı (anaokulu çağı): 2-6 yaş
- C) Temel Eğitim (ilköğretim) Çağı: 6-14 yaş
 - a) İkinci çocukluk çağı (ilköğretimin birinci kademesi, ilkokul): 6-10,12 yaş

b) Erinlik çağı (ilköğretimin ikinci kademesi, ortaokul): 10,12-13,14 yaş

D) Ortaöğretim Çağı: 13,14-21 yaş

a) İlk ergenlik çağı (lise): 13,14- 17 yaş

b) Son ergenlik çağı (lisenin son yılları ve yüksek öğrenim): 17-21 yaş⁶

Bu ayırıma göre araştırma konusu olan İİK öğrencilerinin gelişim çağı için "İlk gençlik", Ergenlik". (12-15 yaş arası) gibi isimler de verilmiştir.⁷

Erinlik çağı olarak belirtilen bu dönem, ilkokulun son sınıfında yahut İİK'sinin ilk yıllarında geçirilen ve boyca uzama, bıyıkların çıkması, el ve ayakların büyümesi şeklinde belli başlı özellikleri bulunan "Erinlik öncesi" dönemini izleyen 3-4 yıldır ki, tam İİK yıllarını kapsar.⁸ İİK'sini kapsayan bu dönemi, kızlarda 11-13, erkeklerde 13-15 yaşları arasında kabul eden eğitimciler de vardır.⁹

Ergenlik öncesi (preadolescence) olarak ta isimlendirilen bu dönem kızlarda daha erken, erkeklerde biraz daha geç olmak üzere 9-14 yaşlarını kapsar. Bu çağın başlangıcında gelişme hızı bir hayli azalmıştır. Çocuklarda huysuzluk, terslik olaylarına rastlanır. Bazı psikologlar bu çağı "olumsuz dönem" olarak nitelendirir. Bu çağın sonuna doğru gelişme hızlanır, cinsel olgunluğa götüren bez faaliyeti hızla artar.¹⁰

Bu çağda başlıca gelişim görevlerinin şunlar olduğu belirtilmektedir:

"1) Akranlarca önem verilen oyunlarda beceri kazanmaya çalışmak,

⁵ Mehmet Emin Ay, Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım?, Ankara: 1987, s. 12.

⁶ Başaran, age., s. 40-41.

⁷ Atalay Yörükoğlu, Gençlik Çağı (Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar), İstanbul: Özgür Yayın-Dağıtım, Altıncı Baskı, 1989, s. 13.

⁸ Binbaşoğlu, age., s. 76-77.

⁹ Halis Ayhan, Eğitime Giriş ve İslâmiyetin Eğitime Getirdiği Değerler, İstanbul: Damla Yayınevi, İkinci Baskı, 1986, s.263.

¹⁰ Baymur, age., s. 58-59.

- 2) Bedene iyi bakım alışkanlıklarını kazanmak ve beden fonksiyonlarına karşı sağlıklı bir tutum geliştirmek,
- 3) Cinslik konusunda ilgilerini gizli tutmayı öğrenmek,
- 4) Soyut düşünme ve doğrudan doğruya yaşanmamış fikirleri semboller yolu ile kavrayabilme gücünün gelişmesi,
- 5) Kendi değerler sistemi içinde "doğru" ve "yanlış" kavramlarını geliştirme,
- 6) Dilin yazılı sembollerini ustaca kullanabilme,
- 7) Yetişkinlerle gayri şahsî düzeyde ilişkiler kurabilme,
- 8) Fiziksel ve sosyal çevreye çeşitli biçimlerde uyum yollarını öğrenme,
- 9) Genel ilkeleri soyut durumlara uygulayabilme,
- 10) Akranlar grubunun standartlarını benimseme ve kendi cinsinden olan yaşlıları ile özdeşleşme,
- 11) Küçük kasları ilgilendiren beceriler kazanma,
- 12) Kendine özgü bir değerler sistemi araştırma."¹¹

B. Zihin Gelişimi

Dünyaya geldiğinde hemen hiçbir zihin etkinliği olmadığı kabul edilen bireyin bu yeteneği zamanla gelişmektedir. Onun yürüme hareketlerine, dildeki gelişimine ve eşyayı birbirinden ayırtmaya başlamasına zihin güçlerinin gelişimi olarak bakılmaktadır.¹²

Psikolojinin karmaşık konularından kabul edilen zekâ zaman zaman zihin yerine de kullanılmaktadır. Zekânın çeşitli tanımları yapılmıştır.¹³ Bunlardan birkaçı aşağıya alınmıştır:

- " Öğrenebilme ve öğrenileni eleştirebilme yeteneği",
- " Etkili olarak soyutlama yapabilme yeteneği",
- " Yeni durumlara uyum yapabilme ve yaşantılar aracılığıyla öğrenebilme yeteneği".¹⁴

İki yaşından sonra sonra gelişmeye başlayan kavramsal zekânın kendi içinde şu dört basamağa ayrıldığı belirtilmektedir.¹⁵

- 1) İlkel kavramların kazanılması (2-4 yaş),
- 2) Sezgisel düşünme (4-7 yaş),
- 3) Somut düşünme (7-11 yaş),
- 4) Soyut düşünme (11 ve sonraki yaşlar).

Öğrenciler 11 yaşından sonra yavaş yavaş yetişkinler gibi soyut düşünebilir hale gelirler. Soyut düşünmenin 12 yaşından başlayıp hızla arttığını kabul edenler de vardır.¹⁶

Bu dönemde öğrenciler tümevarım ve tümdengelim yöntemleriyle düşünebilecek bir düzeye gelmiştir. Fakat tümdengelim ancak erinlik yıllarının sonunda gerçekleşir.¹⁷

Artık bu dönemde öğrenciler nesneyi ve durumu görmeden de bunlar hakkında düşünüp kavram geliştirebilir ve kendi düşüncelerini eleştirip onlar üzerinde düşünmeye

¹¹ Baymur, age., s. 59.

¹² Başaran, age., s. 81; Ay, a.g.e., s. 31.

¹³ Başaran, age., s. 82; Binbaşıoğlu, age., s. 101.

¹⁴ Binbaşıoğlu, age., s. 102.

¹⁵ Başaran, age., s. 86.

¹⁶ Yörükoğlu, age., s. 102.

¹⁷ Binbaşıoğlu, age., s. 111.

başlar. Onbeş yaşına gelmiş bir genç somut olay ve nesnelere dayanmadan bağımsız olarak soyut düşünebilme yeteneğine ulaşmıştır ve onun düşünme biçimi yetişkinlerinkine benzer. Özet olarak, İİK'sinde onbir yaşından sonra somut varlık ve olaylara ait kavramlar soyut kavramlara dönüşmekte, öğrenciler yavaş yavaş soyut düşünme yeteneğine ulaşmakta ve ve soyut kavramları canlandırabilmektedir.¹⁸ Piaget'in "soyut işlemler dönemi (11-16yaş)" olarak adlandırdığı bu dönemde, sembolik anlamlar, mecazlar, ve benzetmeler anlaşılakta, hikâyelerle ahlâkî genellemeler yapılabilmektedir. Bu safha boyunca daha çok, aktif sembolik metodlar zihin gelişimini daha da artırır. Şiirler yazma şiir okumaktan, film yapma görmekten, oyunlara katılma seyretmekten daha etkilidir.¹⁹

C. Duygu Gelişimi

"Duygu", bireyin iç ve dış dünyadan etkilenmesi sonucunda genel olarak "haz" ya da "elem" duyma şeklinde beliren tepkilerdir. Bireyin temel ihtiyaçlarıyla ve onun bir sonucu olan davranışlarıyla ilgilidir. Duygunun birdenbire ve şiddetli olanlarına da "coşku" (heyecan) denir.²⁰

İnsan duygularını genel olarak üç bölüm altında toplayabiliriz:

- 1) Saldırcılık davranışlarına yönelten duygular: Öfke, kıskançlık, nefret, düşmanlık gibi.
- 2) Yasaklayıcı ve savunucu davranışlara yönelten duygular: Korku, üzüntü, sıkıntı, hüzn, keder, bıkkınlık ve şiddetten korkma gibi.
- 3) Sevindirici davranışlara yönelten duygular: Sevgi, şefkat, mutluluk, haz, zevk ve merak duyma gibi.²¹

İİK öğrencilerinin duygu gelişimleri hakkında Eğitim Psikolojisi ile ilgili eserlerde özet olarak şu bilgiler verilmiştir:

Alaya alınması, gülünç durumlara düşürülmesi, uzun nasihatler edilmesi, çocuk gibi davranılması, kendisine ve arkadaşlarına haksızlık yapılması, davranışlarının baskı altında tutulması erini öfkelenendirir ve sinirlendirir.

Bağımsız olma çabalarının engellenmesine, başlangıçta kırma, kavga etme, sövme, saldırmak gibi tepkiler gösterirken, erginlik yıllarına doğru bu kırıcı davranışlarını içine attığı, öfkesini kapıyı vurup odayı terketmekle, dışarıda gezmekle yahut başka işle uğraşmakla yenmeye çalıştığı görülür.

Bu çağda çocukluk çağına ait birçok korkular kaybolur. Bununla birlikte bazı korkuların (karanlıkta kalmak, tek başına gece dışarı çıkmak zorunda kalmak gibi) tekrar ortaya çıktığı görülür.

Akran grubları içinde faaliyetlere katılma arzusu çocukluğa göre daha güçlüdür. Bu sebeple grup içindeki yerini kaybetmekten korkar.

¹⁸Başaran, a.g.e., s. 93.

¹⁹Psychology of Education to A Developmental Approach, s. 114.

²⁰ Binbaşıoğlu, a.g.e., s. 156.

²¹ Başaran, a.g.e., s. 104.

Oldukça utangaç olduğundan bu utangaçlığı beceriksizleşmesine, kendini beğenmesini istediği kişilerin yanından kaçmasına yahut yanlarında kalınca sıkılmasına sebep olur.

Sevdiğini çok sever, sevmediğini ise nefret edercesine sevmez, sevip sevmediklerini sık sık değiştirir.

Hoşlandıkları konular oldukça değişmiştir. Gülünç durumlar, fıkralar, başkalarını alaya almalar, onların kusurlarını yakalamalar başlıca sevinç kaynaklarıdır. Serüven romanlarından oldukça hoşlanırlar. Yeni bilgiler öğrenme, toplum olaylarıyla ve kendi bedenleriyle ilgilenme merak duydukları konulardandır.²²

D- Din Gelişimi

Daha önce de belirttiğimiz gibi kişi, farklı özellikleri bulunan ve kültürlere, iklimlere göre değişik yaşlarda başlayıp biten çeşitli dönemlerden geçer. Kişinin beden, zihin, duygu vs. gelişimleri bu dönemlerde belirgin özellikler gösterir. Dinî hayat da bu gelişmelerden etkilenir. Din eğitimi ve öğretiminin etkili olabilmesi için bu çağların özelliklerini bilmek ve onlara göre bir faaliyette bulunmak şüphesiz çok önemlidir.

Yapılan araştırmalara dayanarak din gelişimi için aşağıdaki sıralamanın yapılabileceği belirtilmiştir:²³

0-3 yaş: Bilinçsiz etkilenme çağı

4-9 yaş: Duygusal öğrenme çağı

10-13 yaş: Akılcı öğrenme çağı

14-24 yaş: Bilinçli öğrenme çağı

Akılcı öğrenme çağı denilen yaşlar memleketimizde yaklaşık olarak İİK'ne tekabül eder. Soyut düşünebilme, genelleme yapar hale gelme, sosyalleşme, bilgiye, araştırmaya düşkünlük ve fizik gücünü kullanabilir hale gelme gibi belirgin özellikleri bulunan bu dönem, aynı zamanda bencilliğin ve yaramazlığın da arttığı bir dönemdir.

Gençliğin ilk basamaklarına adımını atmış olan İİK öğrencisinin ilkokuldaki masal aleminden sıyrılmaya başladığı ve olayları gerçekçi bir şekilde görme yeteneklerinin oldukça geliştiği görülür. Yapılan araştırmalar 12 yaşında vücudun ve zekânın hızla geliştiğini ve dinî uyanmanın da bu yaşlara rastladığını, bu yaştaki normal zekâlı birinin dini kavrayabildiğini ve yetişkinler gibi bir din anlayışına sahip olmaya başladığını göstermiştir²⁴

12. yaştan itibaren somut düşünmenin yerini soyut düşünme almaya başlar. Fakat bunun tam olarak gerçekleşmesi zaman alır. W.H.Clark, olayları birleştirme ve bir sonuca ulaşma kabiliyetinin ortalama olarak çocuk onbeş zekâ yaşını tamamladığında açıkça görüleceğini belirtir.²⁵

Bu dönemde çocuklukta Allah tasavvuru ve din anlayışı tamamen kaybolmaz. Allah'ın manevî bir güç olduğunu düşünmeye başlamış olsalar bile çocukluk döneminin düşünce ve tasavvurlarını da devam ettirirler. Aile ve çevreden duygusal olarak öğrenilmiş tüm dinî bilgiler akıl süzgecinden geçirilerek değerlendirilmeye başlanır.²⁶

²²Başaran, age., s. 104; Binbaşoğlu, age., s. 166.

²³Beyza Bilgin, "Din ve Ahlâk Öğretiminde İlkeler", Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri (haz. Beyza Bilgin-Mualla Selçuk), Ankara: Akid Yayıncılık, 1991, s. 66.

²⁴Ziya Dalât, Çocuk ve Genç Ruhu (1-20 Yaş Psikolojisi), Ankara: İkinci Baskı, 1956, s. 368-369; Neda Armaner, Din Psikolojisine Giriş I, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1980, s. 93.

²⁵Walter H. Clark, Ergenlik ve Gençlik Çağında Din, Çev. Mehmet Dağ, Teksir Notları, s. 5.

²⁶ Bilgin-Selçuk, age., s. 73.

Genellikle 12-13 yaş civarında ortaya çıktığı kabul edilen "dinî uyanma", bir bakıma daha önce edinilmiş bilgi, inanç ve davranışların gözden geçirilmesi ve değerlendirilmeye tâbî tutulması neticesinde şuurlu olarak kabulü manasına gelir. Ancak bu değerlendirme ateistik ve agnostik şekilde de neticelenebilir.²⁷ Fakat gençlerin çoğu bu dönemde dini iç dünyalarında ciddiye alırlar ve bir takım ibadetleri yerine getirmeye ilgileri artar. Öğrencilere uyguladığımız anketin sonuçlarına göre bu dönemde daha çok Allah'ın varlığı, Hz. Peygamber ve diğer peygamberlerin hayatları, davranışları, sure ve dualar, namazın kılınışı ilgi çekmekte ve bunlara son sınıflarda ahiret, Cennet, Cehennem, sevap, günah, Melek, Şeytan, ruh ve cin gibi kavram ve konular eklenmektedir. Mübarek gün ve geceler onları etkilemekte, ibadet ve dua isteği uyandırmaktadır.

İİK'sinde öğrenciler törel gelişimin töre dışı davranışlar, bencil davranışlar ve başkalarına uygun davranışlar basamaklarından geçerek duygusal davranışlar yahut duygusal vicdan basamağı denilen aşamasına gelmişlerdir. 10. yaştan ergenliğe kadar sürdüğü kabul edilen bu aşamada zihin yetenekleri tamamen gelişmediğinden çocuk, duygularının etkisi altındadır. Kendisine telkin edilen davranış kurallarını öğrenmesi ve onlara sıkıca bağlanması söz konusudur. Bu kuralların kimisi çocuk tarafından çok benimsenir. Bunun da "hoşlanma ilkesi"nin etkilerinin bu dönemde de devam etme ihtimalinden kaynaklanabileceği kabul edilmektedir. Bu basamakta akıl ve mantık fazla etkili olmamaktadır. Çocuğun henüz davranışların sebeplerine incek gücü gösterememesi nedeniyle yargıları daha çok duygusaldır. Fakat İİK'sinin sonlarına doğru erinin duygusal davranışları coşkusunu yitirmeye başlar. Çevresindeki büyüklerin ahlâka ait sözlerini tenkitle karşılar, onların doğruluk ve yanlışlıklarını araştırır. Böylece akılcı ve özgeci törel davranışlar basamağı başlar. Ergenliğin başlangıcında görülen bu basamakta da duygusal taraflar vardır, fakat akılcılık özelliği daha ağır basmaktadır.²⁸

İİK'sinin sonuna doğru yaşanmaya başlanabileceğini tahmin ettiğimiz ergenliğin ilk döneminde gencin, şahsî motivlerle ahlâk ideali arasında bocalaması, ailesinin kendisine zaman zaman farklı davranması neticesinde yalnızlık duygusuna kapılması, onun Allah'a sığınmasına, O'nunla derunî bir ilişki kurmasına, O'nda destek aramasına yol açabilir. Gençlerin gruba verdikleri değer nedeniyle, arkadaşlarının fikirleri daha önemli hale gelir. Bunun sonucu olarak yetişkinlere karşı-olma söz konusu olabilir. Dinî bakımdan bu karşı-oluş bazen dinî ve ahlakî değerleri reddetme şeklinde olabildiği gibi, bazen de dinî taassub şeklinde olabilir.²⁹

²⁷ Selahattin Parlador, Din Eğitimi Ders Notları, İzmir: 1992, s. 19.

²⁸ Başaran, age., s. 153; Binbaşoğlu, age., s. 216; Dalât, age., s. 378.

²⁹ Armaner, age., s. 92-104; Parlador, agdn., s. 22.

İKİNCİ BÖLÜM
DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ MÜFREDATI VE
KİTAPLARI İLE İLGİLİ BULGU ve DEĞERLENDİRMELER

A. ANKETE KATILAN ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMENLER HAKKINDA BİLGİ

- a) Ankete Katılan Öğrenciler
- b) Ankete Katılan Öğretmenler

B. DKAB MÜFREDATI İLE İLGİLİ BULGU ve DEĞERLENDİRMELER

- a) Öğrencilerin Dinî Bilgilerini öğrenme Yolları
- b) DKAB Dersinin Gerekliliği
- c) Dersi Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler
- d) Dersin Amaçları
- e) DKAB dersinin Müfredatı
- f) Öğrenmekte Zorlanılan Konular
- g) Öğrencilerin İlgi Duyduğu konular
- h) Öğrencilerin İlgisini Çekmeyen ve Kitaplarda Bulunmasına Gerek Görülmeyen Konular

- ı) Haftalık Ders Saati
- i) Derse En Uygun İsim

C. DKAB DERSİ KİTAPLARI İLE İLGİLİ BULGU ve DEĞERLENDİRMELER

- a) Hazırlık Çalışmaları
- b) Ünite Sonundaki Sorular
- c) Okuma Parçaları
- d) Kitapların Dili ve Anlatımı
- e) Somuttan Soyuta, Kolaydan Zora Prensipleri
- f) Günlük Hayattan Hareket
- g) Örnek Olay ve Hikâyeler
- h) Kitapların Yaprak Kalitesi, Farklı Yazı Karakteri ve Resimleri
- ı) DKAB Kitabının Özellikleri
- i) Dersin Daha Verimli ve Faydalı Olabilmesi İçin Öğrenci ve Öğretmenlerin Önerileri

D. SONUÇ ve ÖNERİLER

- a) Sonuç
- b) Öneriler

A. ANKETE KATILAN ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMENLER HAKKINDA BİLGİ

a) Ankete Katılan Öğrenciler

Araştırmamıza katılan öğrencilerin cinsiyet ve sınıflara göre dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo: 1. Öğrencilerin Cinsiyet ve Sınıflara Göre Dağılımı

C	6. Sınıf	%	7. Sınıf	%	8. Sınıf	%	Toplam	%
E	73	57.03	78	61.42	99	50.25	250	55.31
K	55	42.97	49	38.58	98	49.75	202	44.69
Toplam	128	100	127	100	197	100	452	100

Anketimize katılan öğrencilerin %55.31'i erkek, %44.69'u kızdır. %28.32'si 6. sınıf, %28.10'u 7. sınıf, %43.58'i de 8. sınıftır.

8. sınıflarda diğer sınıflara göre bir yığılma görülmektedir. Son sınıf öğrencilerinin üç sınıfın müfredatı ve kitapları hakkında bilgi sahibi olmaları nedeniyle, tecrübelerinden daha fazla yararlanabilmek için sayıları fazla tutulmuştur.

b) Ankete Katılan Öğretmenler

Araştırmamıza katılan öğretmenlerin mezun oldukları okul ve kıdem durumları aşağıdaki gibidir.

1) Mezun Oldukları Okul Durumu

Tablo: 2. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okullara Göre Dağılımı

Okul Türü	Sayı	%
İlahiyat Fakültesi	30	58.82
Y.İ. Enstitüsü	21	41.18
Toplam	51	100

2- Meslekteki Kıdemleri

1982 yılında Y.İ.Enstitülerinin İlahiyat Fakültesine dönüştürülmesi, anketimize katılan İlahiyat Fakültesi mezunlarının oranını yükseltmiştir.

2) Meslekteki Kıdemleri

Tablo: 3. Öğretmenlerin Meslekteki Kıdemi

Görev Yılı	Sayı	%
1-5	11	21.57
6-10	15	29.42
11-15	7	13.73
16-20	6	11.76
21-25	6	11.76
26 ve yukarısı	6	11.76
Toplam	51	100

Öğretmenlerin %50.98'i 10 yılın altında, %25.49'u 11-20 yıl arası, %23.53'ü de 20 yıldan fazla kıdeme sahiptir. Başka bir deyişle 10 yıldan az kıdemi olanlarla daha fazla olanların oranı birbirine yakındır. Genç öğretmenler çoğunluğu oluşturmaktadır ve 10 yılın altında görev yapanların tamamı İlahiyat Fakültesi mezunudur.

B. DKAB MÜFREDATI İLE İLGİLİ BULGU ve DEĞERLENDİRMELER

Araştırmanın bu bölümünde öğrenci ve öğretmenlerin düşünce ve kanaatlerinden yararlanarak mevcut DKAB dersi müfredatının tesbiti ve sınıflara göre dağılımının öğrencilerin özelliklerine, ihtiyaçlarına, ilgi ve seviyelerine uygun olup olmadığının anlaşılmasına çalışılmıştır. Ele alınan problemlerle ilgili bulgular 10 ana başlık altında toplanarak yorumlanmıştır.

a) Öğrencilerin Dinî Bilgilerini Öğrenme Yolları

Öğrencilerin dinî bilgilerini hangi kaynaklardan öğrendiği tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo: 4. Öğrencilerin Dinî Bilgilerini Öğrenme Yolu

Kaynak	Erkek		Kız		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ders Öğretmeni	217	86.80	190	94.05	407	90.04
Aile	177	70.80	144	71.28	321	71.01
Ders Kitabı	131	52.40	132	65.34	263	58.18
Dinî Kitaplar	102	40.80	86	42.57	188	41.59
Din Adamı	78	31.20	21	10.39	99	21.90
Arkadaş	26	10.40	10	4.95	36	7.96
Başka	-	-	3	1.48	3	0.66

Öğrencilere sorduğumuz sorularda verilen seçeneklerden kendilerince en önemli üçünü işaretlemelerini istemiştik. Buna göre öğrencilerin dinî bilgilerini sırayla öğretmen, aile, ders kitabı ve çeşitli dinî kitaplardan öğrendiği anlaşılmaktadır. Din adamı ve arkadaşlarından öğrenenlerin oranı düşük olmuştur. Kız öğrencilerin din adamlarından istifade etme oranı erkeklere göre belirgin bir şekilde düşüktür. Bunların dışında üç kız öğrenci televizyondan yararlandıklarını belirtmiştir.

6. sınıf öğrencilerinde ders kitabından yararlanma oranı diğer sınıflara göre daha yüksektir. Bu sınıf müfredatının daha çok ilmiyal bilgilerini içeriyor olması öğrencilerin diğer kaynaklara ihtiyacını azaltmış olabilir. Diğer sınıflarda öğrenciler kitaplardan bu konuda pek fazla yararlanamadıklarından meraklarının giderilmesi için söz sahibi olduğu kabul edilen öğretmenlere ve ailelerine yönelmektedir.

Öğretmen kendisinden yararlanan en önemli kaynak olmuştur. Öğrencilerin tek başlarına yardımcı kitaplardan istedikleri gibi yararlanamamaları ve kız öğrencilerin din adamlarına sorup öğrenme imkanlarının azlığı gibi sebepler öğretmenin kaynak olarak önemini artırmaktadır. Onun her soruya cevap vermeye vaktinin pek olmayışı, öğrencilerin her an ellerinin altında bulunan DKAB dersi kitaplarının pedagojik usullerle hazırlanıp geliştirilmesini ve ihtiyaçlara cevap verir hale getirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bunun gerçekleştirilmiş olması, öğrencilerin okul ve aile dışında başka kaynaklara, kişilere, kitaplara müracaat etmesini ve böylece yanlış ve eksik bilgiler edinmesini önleyebilir.

b) DKAB Dersinin Gerekliliği

Öğrencilerin DKAB dersinin gerekliği konusundaki düşünceleri tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo: 5. Okuduğunuz Diğer Derslerin Yanında D.K.A.B Dersinin Yeri Nedir?

Bu Derse;	6. Sınıf Sayı - %	7.Sınıf Sayı - %	8.Sınıf Sayı - %	TOPLAM Sayı %
İhtiyacımız olduğuna inanıyorum	120 - 93.75	123 - 96.85	191 - 96.95	434 - 96.02
İhtiyacımız olmadığına inanıyorum	8 - 6.25	4 - 3.15	6 - 3.05	18 - 3.98
TOPLAM	128 - 100	127 - 100	197 - 100	452 - 100

Öğrencilerin tamamına yakını DKAB dersinin hayatta her zaman lâzım olduğuna inanmaktadır. Bu gereklilik oranı sınıflarda birbirine yakındır. Bu derse ihtiyaç olmadığına inananların oranı oldukça düşüktür.

DKAB dersinin, daha doğrusu din öğretiminin ihtiyaç olarak görülmesi insanın tabiatından kaynaklanmaktadır. Çocuğun soyut bir Allah anlayışına ulaşabilmesi için müsbet bir din eğitiminin yardımına ihtiyaç vardır. Aslında semavî dinler ve peygamberler de insanın varlıkları olduğundan farklı idrak etmelerine, onlarda bir takım yüce sıfatlar görerek korku ve yanılığa düşmelerine engel olmakta; varlığı olduğu gibi idrak etmesini sağlayıcı bir kafa yapısı, sağduyu ve şuur seviyesi gerçekleştirmeye çalışmaktadır.³⁰ Kültürümüzün bir parçası olan, millî birliğin sağlanmasında, ahlâkın, terbiyenin teşekkülünde önemli bir unsur olarak kabul edilen dinin;³¹ doğru, hurafelerden, bâtıl îtikatlerden arındırılmış şekliyle öğretilmesi gerekmektedir. Bu amaçla gerçekleştirilen din öğretimi, din eğitimi de sağlayacak, fertlerin dînî değerlere bağlılığı da bu sayede temin edilebilecektir.³² Böylece insanın, insanî olmayan davranışlarından uzaklaşmasına, arzu ve ihtiraslarını dizginlemesine, Hz. Peygamber'in hadislerinde belirttiği gibi insanlara zararı değil faydası dokunan, hayırlı, olgun bir müslüman, olgun bir insan haline gelmesine de yardımcı olunabilir. Kısaca belirtecek olursak din öğretiminin hedefi, insanı tabiat bilgisine sahip kılmak değil, mümkün olduğu kadar onun davranışlarını yükseltmek, yeteneklerini en iyi şekilde geliştirmek suretiyle onun çevresine intibakını sağlamaktır.³³ Bu durumda yapılması gereken okullarımızdaki din öğretimini bu hedeflere yöneltmek, bunu gerçekleştirebilir hale gelmesini sağlayıcı çalışmalar yapmaktır.

Öğrencilerin dersin gerekliliği konusundaki düşüncelerinden sonra, derse olan ilgilerini öğrenmek amacıyla öğretmenlere de bir soru sorulmuştur. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri tablo 6'da gösterilmiştir.

³⁰ Parladır, agdn., s. 20.

³¹ Necati Öner, "Niçin Din Öğretimi", Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri (8-10 Nisan 1988), Ankara: DİB Yayınları, 1991, s. 26.

³² Öner, agm., s. 25.

³³ Selahattin Parladır, "Hz. Peygamber Devrindeki Eğitim Anlayışı ve İşleyişi", DEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi I, İzmir: 1983, s. 267.

Tablo: 6. Öğrencilerinizin Derse İlgisi Nasıldır?

İlgileri	Sayı	%
Yüksektir	34	66.67
Ortadır	15	29.41
Azdır	-	-
Başka	2	3.92
Toplam	51	100

Öğretmenlere göre öğrencilerin derse ilgisi oldukça yüksektir. Derse ilgisi az olan yahut hiç olmayan öğrenci yoktur. Öğretmenlerin bu kanaatleri, tablo 5'te de görüldüğü gibi, öğrencilerin derisi ihtiyaç olarak gördükleri kanaatini desteklemektedir. Bu da dersin not almak için öğrenilen bir ders olarak değil, hayatta her zaman lâzım olacak konuları içine alan, yahut en azından böyle olması gerektiği düşünülen bir ders olarak kabul edildiğini göstermektedir. Bunula birlikte, sınıfların kalabalık oluşu, çevrede bazen dine karşı takınılan olumsuz tavırlar, öğretmen, kitap ve müfredatın yetersizliği gibi olumsuz bazı sebeplerin ilgiyi azalttığı söylenebilir.

c) Dersi Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler

Öğrenci ve öğretmenlere derisi olumsuz yönde etkileyen ve öğrenmeyi zorlaştıran sebeplerin neler olduğunu tesbit etmek amacıyla sorular sorulmuştur. Bu konudaki görüşler tablo 7 ve 8'de yer almaktadır.

Tablo: 7. Öğrencilere Göre Öğrenmeyi Zorlaştıran Sebepler

SEBEPLER	6.Sınıf Sayı - %	7.Sınıf Sayı - %	8.Sınıf Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Günlük hayattan örnek olmayışı	41 - 35.96	62 - 48.81	87 - 51.17	190 - 46.22
Örnek olay ve hikâye azlığı	40 - 35.08	68 - 53.54	74 - 43.52	182 - 44.28
Kitabın dilinin ağırlığı	61 - 53.50	44 - 34.64	67 - 39.41	172 - 41.84
Resim olmayışı	20 - 17.54	42 - 33.07	61 - 35.88	123 - 29.92
Uygulama imkânı ve özel bir sınıfın olmayışı	28 - 24.56	27 - 21.25	46 - 27.05	101 - 24.57
Cümlelerin uzunluğu	28 - 24.56	26 - 20.47	28 - 16.47	82 - 19.95
Yaprakların kaliteli olmayışı	17 - 14.91	42 - 33.07	21 - 12.35	80 - 19.46
Konuların kolaydan zora sıralanmayışı	29 - 25.43	21 - 16.53	29 - 17.05	79 - 19.22
Kitapta farklı renklerin kullanılmayışı	15 - 13.15	28 - 22.04	5 - 2.94	48 - 11.67
Başka	3 - 2.63	2 - 1.57	4 - 2.35	9 - 2.18
Cevapsız	14 - 10.93	- -	27 - 13.70	41 - 9.07

Öğrenciler bunların dışında sure ve duaların öğrenilmesini (2 kişi), sure ve duaların okunduğu gibi yazılmayışını (1 kişi), derslerin zevksiz geçmesini (1 kişi), öğrencilerin ilgisizliğini (1 kişi), açık bir anlatımın olmayışını (2 kişi), geçmişte yaşanmış dinî olaylardan söz edilmeyişini (1 kişi) ve kitapta bazı yanlışların bulunmasını (1 kişi) öğrenmeyi zorlaştıran sebepler olarak göstermişlerdir.

Öğretmenlerden derslerini olumsuz yönde etkileyen faktörleri önem sırasına göre sıralamaları istenmiştir. Buna göre ilk üç sırada yer alan faktörler tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo: 8. Öğretmenlere Göre Dersi Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler

FAKTÖRLER	I.Sırada Sayı - %	II.Sırada Sayı - %	III.Sırada Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Uygulama imkânı ve özel bir sınıfın olmayışı	11 - 23.40	19 - 40.42	10 - 21.28	40 - 85.10
Dersin günlük hayat, aile ve diğer derslerle bütünleşememesi	11 - 23.40	9 - 19.15	10 - 21.28	30 - 63.82
Ders kitaplarının yetersizliği	14 - 29.78	5 - 10.64	7 - 14.89	26 - 55.31
Konuların sınıf seviyesinde olmayışı	7 - 14.89	5 - 10.64	7 - 14.89	19 - 40.42
Yardımcı araç eksikliği	7 - 14.89	4 - 8.51	7 - 14.89	18 - 38.29
Öğrencilerin derse ilgisizliği	1 - 2.13	- -	2 - 4.26	3 - 6.38
Özel öğretim yöntemleriyle ilgili bilgilerimin eksikliği	- -	2 - 4.26	1 - 2.13	3 - 6.38
Başka	- -	- -	- -	7 - 14.89
Cevapsız	- -	- -	- -	4 - 7.84

Tabloda da görüldüğü gibi, ders kitaplarının yetersizliği birinci sırada (%29.78), uygulama imkânı ve özel bir sınıfın olmayışı ikinci sırada (% 40.42), yine uygulama imkânı ve özel bir sınıfın olmayışı ile dersin günlük hayat, aile ve diğer derslerle bütünleşememesi üçüncü sırada (% 21.28) en çok işaretlenen olumsuzluklardır.

Öğretmenler bunların dışında, çok düşük oranlarda sınıfların kalabalık oluşu, velilerin ilgisizliği ve bilgisizliği, Tarih, Coğrafya ve Fen Bilgisi gibi derslerle (zümre toplantılarında belirtilmesine rağmen) koordinasyon eksikliği, bazı çevrelerin din hakkındaki ön yargılı ve yanlış tutumları gibi sebepleri de dersi olumsuz yönde etkileyen faktörler olarak belirtmişlerdir.

Daha önce yapılan benzer çalışmalarda³⁴ ilköğretimin birinci ve ikinci kademesi ile lise sınıfları için dile getirildiği gibi, burada da öğretmen ve öğrenciler tarafından kitapların ve müfredatın yetersizliği DKAB öğretiminde verimliliği engelleyen faktörler olarak gösterilmiştir.

Öğrencilerin ilk, öğretmenlerin ikinci sırada şikayet ettiği konu dersin günlük hayattan örnekler içermeyişi ve onunla bütünleşememesidir. Günlük hayattan hareket

³⁴ Beyza Bilgin, "Türkiye'de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri, Ankara: Emel Matbaacılık, 1980, s. 114; Kerim Yavuz, "İlköğretimde Din Eğitiminin Karşılaştığı Bazı Problemler", Uluslararası I. İslam Araştırmaları Sempozyumu (16-18 Eylül 1985), İzmir: DEÜ Yayınları, 1985, s. 251. Hüseyin Peker, "D.K.A.B. Öğretiminde Daha Verimli Olmasını Engelleyen Faktörler", Din Öğretimi Dergisi, Ankara: MEB Yayınları, s. 16 (Temmuz-Eylül 1988), s. 68-76; Halis Ayhan, "DKAB Öğretiminde Başlıca Meseleleri", Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri (8-10 Nisan 1988), Ankara: DİB Yayınları, 1991, s. 343; Mehmet Bayraktar, "Türkiye'de Yaygın ve Örgün Dinî Eğitimin Meseleleri", Din Öğretimi Dergisi, Ankara: MEB Yayınları, s. 11 (Nisan-Haziran 1987), s. 21-30.

edilmediği ve öğrencilerin tecrübelerinden yararlanılmadığı için, ders soyut konuların öğretimine dönüşmektedir. Halbuki en iyi öğrenme yolu yaşantı ve tecrübelerdir. Bu nedenle öğrencinin çevresinden öğrendiklerinden ve tecrübelerinden hareketle konuları yaşayarak öğrenmesine çalışılmalı, onun bu toplumun bir üyesi, dinin de toplumda var olan ve hayatı etkileyen önemli bir olgu olduğu unutulmamalıdır. Müfredat günlük hayatla bütünleşecek şekilde konularla desteklenmelidir. Konuların böylece bol örnek, olay ve hikâyelerle somut hale gelmesi sağlanacak, din öğretimi ve eğitiminden beklenen müsbet neticelere biraz daha yaklaşma imkânı doğabilecektir.

Soyut konuların hepsini tamamen somut örneklerle açıklamak elbette her zaman mümkün olmayabilir. Fakat öğrencinin içinde yaşadığı objektif ve sübjektif dünya ile dinî konuları bütünleştirmek herhalde imkânsız da değildir. Alman eğitim sisteminin didaktik ve pedagojik açıdan soyut (abstrait) konuların daima somut (concret) hale getirilerek öğrencilere verilmesi prensibinden hareketi esas kabul ettiği ve aynı uygulamanın din eğitimi sahasında da söz konusu olduğunun söylenebileceği ifade edilmektedir.³⁵ Gebauer de Almanya'daki Hristiyan din dersleri ile ilgili olarak aşağıdaki görüşleri dile getirmekte, sonuçta böyle bir İslâm din pedagojisine olan ihtiyacı hatırlatmaktadır.

"Alman okullarındaki Hristiyan din dersi, diğer konuların yanı sıra imanla ilgili gelenekleri öğrencilerin hayatlarındaki gerçeklere dayandırma görevini ideal biçime uygun görmektedir. Bir yandan dinî gelenekler yaşantılarındaki kendi gelenekleriyle anlaşılır hale getirilir, diğer taraftan hayattaki tecrübeler iman gelenekleriyle yorumlanır. Böylece yaşantılarındaki o an geçerli sorunların üstesinden gelmek amacıyla iman gelenekleri yararlı hale getirilir. Din pedagojisinde bu taslak, karşılıklı ilişki prensibi veya gelenek ve içinde bulunan hayatın didaktik biçimde çatılması prensibi altında tartışılır.

Hristiyan din dersi, genel eğitim pedagojisinin bir ögesi olan dersi, öğrencilerin kendi deneyimlerini anlatacak, kavrayacak ve başkalarının tecrübeleriyle karşılaştıracakları geniş, serbest bir ortamı bulabilecekleri biçimde yapma prensibini izler. Ders, çocukların tecrübelerini işler, yeni görüş ve perspektifler kazanmalarına yardımcı olur ve yüksek seviyede bir bilinçlenme ile yeni deneyimleri mümkün kılar."³⁶

Öğrenmeyi zorlaştıran sebeplerden önemli olan (Öğretmenlerin birinci sırada, öğrencilerin beşinci sırada işaretledikleri) bir diğeri de uygulama imkânı ve bu derse ait özel bir sınıfın bulunmayışdır. Uygulama imkânı denildiğinde öncelikle aklımıza abdest ve namaz gibi ibadetlerin öğretimi sırasında karşılaşılan zorluklar ile derste öğrenilenlerin hayata aktarılamayışından kaynaklandığını sandığımız zorluklar gelmektedir. Yaparak, yaşayarak öğrenmenin önemi inkar edilemez. Kişinin kendi gayretleriyle başardıklarını, yaşayarak, deneyerek öğrendiklerini unutmaması zordur. Gayret sarfederek kendisinin katılması şeklinde gerçekleşen bir öğrenme öğrenciye ayrı bir zevk verecektir. Din öğretimi esnasında da bazı konuların bizzat uygulayarak gösterilmesi gerekmektedir. Bugünkü haliyle sınıflarda abdest ve namaz öğretiminin tam anlamıyla gerçekleştiği söylenemez. Öğretmenler tahtaya şekiller çizerek ve bilen bir öğrenciye sıranın üzerinde yahut tahtanın önünde, bazen de seccade vazifesi gören bir

³⁵ Orhan Karmuş, "Federal Almanya'da Türk Çocuklarının Din Eğitimi", Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri, (8-10 Nisan 1988), Ankara: DİB Yayınları, 1991, s. 33.

³⁶Klaus Gebauer, "Müslüman Öğrencilerin Alman Okullarındaki Dini Eğitimi", Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri, (8-10 Nisan 1988), Ankara: DİB Yayınları, 1991, s. 85.

gazete vs. sererek uygulamalı ders anlatma yollarını denemekte, fakat bu şekildeki bir öğretim tarzı da istenilen başarıya ulaşmayı pek mümkün kılmamaktadır.

Abdest ve namazın dışında Hz. Peygamber'in hayatı, hac vs. ile ilgili konularda da yardımcı araçlara ihtiyaç duyulmaktadır. Öneriler bölümünde öğrencilerin yardımcı araç eksikliği üzerinde çokça durmuş olmaları bu konuya verdikleri öneme dikkatimizi çekmektedir. Olması gerektiği düşünülen bu yardımcı ders araçlarının bir arada bulunduğu, duvarlarının konularla ilgili çeşitli resim ve tablolarla süslendiği, Fen Bilgisi derslerinde olduğu gibi, gerektiğinde uygulama için, hatta tüm DKAB derslerinin burada işlenebileceği bir özel sınıfın bulunması problemin hallini kolaylaştıracaktır. Okullarda namaz kılmak ve gerektiğinde uygulamalar için kullanmak üzere bir odanın tahsis de bu tür konuların öğretiminde verimin yükselmesini sağlayabilir.

Konu ile ilgili olarak görüştüğümüz öğretmenlerden bazıları abdest ve namazı uygulamalı olarak öğretmek üzere civardaki cami veya mescitlere geziler düzenlemektedir. Şüphesiz bu problemin çözümü için bulunmuş pratik bir yoldur. Fakat bu geziler sonunda bazı öğretmenlerin "toplu ibadete teşvik veya zorlama" gibi asılsız suçlamalara maruz kalmaları, bu uygulamanın eğitim ve öğretimin huzurunu bozabilecek sonuçlara yol açabileceğini göstermektedir. Ayrıca bu geziler esnasında trafik vs. gibi güçlüklerin de ifade edilmiş olması uygulamanın kullanılma ve yaygınlaştırılma ihtimalini azaltmaktadır.

Öğrencilerin cevaplarında da görüldüğü gibi kitaplarla ilgili olarak belirtilen olumsuzluklar kitabın eğitim ve öğretimdeki önemine işaret etmektedir.

d) Dersin Amaçları

Öğretmenlerin DKAB dersi için belirledikleri amaçlar tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo: 9. Öğretmenlere Göre Dersin Amaçları

AMAÇLAR	Sayı	%
Dinler hakkında bilgi vermek, İslâm Dinini en güzel şekilde öğretmek, dîni şuur kazandırmak	4	9.52
Dinimizi sevdirmek, tanıtmak, öğretmek, insanın dindarlığının onu kâmil bir insan yapacağını kavratmak	5	11.90
Dinimizi, güzel ahlâklı olmayı, kutsal değerlere saygılı olmayı öğretmek	16	38.10
Dinimizi öğretmek	10	23.81
Dinimizi uygulamalı öğretmek	7	16.67
Cevapsız	9	17.64

Öğretim programlarında yer alan derslerin hepsinin bir hedefi olduğu gibi DKAB dersinin de kendine has özel hedefleri vardır. Fakat dersin özel hedefi gerçekleştirilirken bunun devletin eğitim politikası ve okulun bu politikaya göre belirlenmiş hedeflerinin uzlaştırılması gerekmektedir.³⁷ Konunun amaçları da bunlara eklenerek bu amaçların birbiriyle bağlantılı bir şekilde geliştirilmesi sağlanmalıdır.³⁸

Amaçlar eğitim ve öğretim faaliyetlerinde kılavuz vazifesi görmektedir ve bizim faaliyetlerimizin sebeplerini açıklar. Bu nedenle tesbit edilecek amaçların toplum şartlarına ve ihtiyaçlara uygunluğu, insanın temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi gibi ölçülere uygunluğu esas olmalıdır.³⁹

DKAB dersinin amaçlarını daha iyi değerlendirebilmek için, Millî Eğitimin Genel Amaçlarını, Millî Eğitimin İlk'si ile ilgili amaçlarını, DKAB Öğretiminin Genel Amaçlarını birlikte ele almakta fayda vardır.

Türk Millî Eğitiminin genel amacı şöyledir:

1) Atatürk İnkılap ve İlkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen, davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2) Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3) İlgî, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.⁴⁰

Türk Millî Eğitiminin ilköğretim ile ilgili amacı ise şöyledir:⁴¹

1) Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu millî ahlâk anlayışına uygun olarak yetiştirmek;

2) Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayat ve üst öğrenime hazırlamaktır.

İlköğretimin ikinci kademesinde okutulan bütün dersler gibi DKAB dersi de bu amaçları gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.

³⁷ Bilgin, "DKAB Özel Öğretim Yöntemleri Üzerine", Din Öğretim ve Din Hizmetleri Semineri (8-10 Nisan) Ankara: DİB Yayınları, 1991, s. 332.

³⁸ Fatma Varış, Eğitimde Program Geliştirme "Teori ve Teknikler", Ankara: AÜ Eğitim Fakültesi Yayınları, Üçüncü Baskı, 1978, s. 146.

³⁹ Varış, age., s. 132-133

⁴⁰ Milli Eğitim Temel Kanunu, Kanun No: 1739, Madde: 2-3.

⁴¹ Milli Eğitim Temel Kanunu, Kanun No: 1739, Madde:23.

Millî Eğitim Bakanlığının 13 Nisan 1992 tarihli ve 2356 sayılı Tebliğler Dergisinde DKAB Öğretiminin Genel Amacı şöyle belirlenmiştir:

"İlköğretim ve Ortaöğretimde öğrenciye, Türk Millî Eğitim politikası doğrultusunda genel amaçlarına, ilkelerine ve Atatürk'ün Laiklik ilkesine uygun, din, İslâm Dini ve Ahlâk Bilgisi ile ilgili yeterli temel bilgi kazandırmak; böylece Atatürkçülüğün, millî birlik ve beraberliğin, insan sevgisinin dinî ve ahlâkî yönden pekiştirilmesini sağlamak, iyi ahlâklı ve faziletli insanlar yetiştirmektir."

Bu genel amaçtan sonra DKAB dersinin özel amaçları şöyle tesbit edilmiştir:

- 1) Din ve İslâm Dinine ilişkin temel kavramları bilmek.
- 2) Müslümanlığın en son ve en gelişmiş din olduğunu bilmek.
- 3) İslâm Dininin inanç ve ibadetlerini bilmek.
- 4) Namazda okunan sure ve duaları ezberlemek ve bunları anlamak.
- 5) Kendi iç dünyasında, içinde yaşadığı aile toplumunda inanç ve ibadet yönünden dengeli ve uyumlu bir kişilik kazanmak.
- 6) İslâm Dininin yalnız ahiret için çalışmayı değil, aynı zamanda "hiç ölmeyecekmiş gibi" dünya hayatında birlik ve beraberlik içinde mutlu yaşamayı telkin eden bir din olduğunu bilmek.
- 7) Başkasının inancına, düşüncesine, canına, malına ve diğer haklarına saygı gösteren bir hoşgörü kazanmak.
- 8) Dinî konularda aileden, çevreden ve okul dışındaki çeşitli kaynaklardan alınması muhtemel, bâtıl inanç ve fikirlerden uzak, ilme uygun ve saygılı, laik Atatürk ilkeleriyle bütünleşmiş bir görüş ve tutum kazanmak.
- 9) Dinî inanç ve duyguları şahsi çıkarlar için kullanmamak.
- 10) Temizlik, iyilik, doğruluk fikirlerinin, insanları sevmenin, anaya, babaya, büyüklere saygı, küçüklere şefkat göstermenin, zayıflara, muhtaçlara yardım etmenin, çalışkanlığın, bilim, sanat ve gerçek sevgisinin İslâm Dininin emir ve esaslarından olduğunu kavramak ve İslâm Dininin ahlâk ilkelerini bilmek.
- 11) Her türlü ibadet ve dış temizlik gibi güzel ahlâkın da insan için vazgeçilmez bir unsur olduğu gerçeğini benimsemek.
- 12) Tarih boyunca Türklerin İslâm'a hizmetlerini bilmek, vatan savunmasında ve millî konularda Türklerin tarih boyunca geliştirip olgunlaştırdığı hamaset duygusunu benimsemek.
- 13) Millî benliğimize ve dinimizin ana kaynaklarına dayalı din ve millet şuurunu kavramak, vatandaşlarına, din kardeşlerine, insanlığa ve bütün varlıklara karşı saygı, sevgi ve şefkat duymak.
- 14) Bazı dinî törenlerle ilgili bilgileri kazanmak.

Belirlenen bu amaçlarla birlikte şimdi anketimize katılan öğretmenlerin belirlediği amaçlar üzerinde durabiliriz:

Ankete katılan öğretmenlerin hepsi de İslâm Dininin öğretimine öncelik vermişlerdir. Cevap veren öğretmenlerin %9.52'si buna diğer dinler hakkında bilgi vermeyi ve dinî şuur kazandırmayı, %11.90'ı ise dinimizi sevdirmeyi, tanıtmayı ve dindarlığın kâmil insan demek olduğunu kavratmayı, %38.10'u da güzel ahlâklı, vatanını, milletini sevmeyi, iman, ibadet ve ahlâk bütünlüğünü sağlamayı, kutsal değerlere saygılı olmayı öğretmeyi ilâve etmişlerdir. %17.64'ü ise bu soruya cevap vermemiştir.

Öğretmenlerin %40.48'inin "Dinimizi öğretmek" veya "Dinimizi uygulamalı öğretmek" şeklinde belirttikleri amaçtan, sadece ilmiyal bilgilerini, ibadet esaslarını, iman esaslarını ezbere öğretmek, ahlâkî davranışları tarif ederek bilgi vermekle yetinmek. değil, aynı zamanda dinin, ibadetlerin ve Hz. Peygamber'in gönderiliş amacına uygun olarak, ahlâkî fiiller yapabilen bir müslüman yetiştirmek de anlaşılmalıdır. İman ve ibadetin güzel ahlâkî hedeflediği, bunların ancak güzel davranışlar gösterildiğinde Allah katında değer bulacağı unutulmamalıdır. Öğretmenlerin çoğu bu durumu açıkça belirtirken bir kısmı da kısaca "Dinimizi öğretmek" şeklinde ifade etmekle yetinmişlerdir. Bazı cevaplar ise hedef cümlesi olmaktan ziyade umumî sözlerden ibarettir.

Nüfusunun tamamına yakını müslüman olan memleketimizde, din öğretiminin İslâm Dinini öğretmeyi amaçlaması kaçınılmazdır. Bununla birlikte diğer dinler ve inançlar hakkında kısaca bilgi vermemiz de gerekmektedir, fakat bu çağda diğer dinler hakkında derinlemesine bilgi vermek pek faydalı olmayabilir. Bu işi, öğrencinin din konusunda karar kıldığı, eski bilgilerini tenkide tabi tuttuğu lise yıllarına bırakmak daha faydalı olabilir.

Öğrencilerin gelişim seviyesini, dinî ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak İİK için, DKAB dersinin amacını şöyle belirtebiliriz: "İslâm Dininin inanç ve ibadetlerine ait bilgileri öğrenmelerine, dini sevmelerine, yaşar hale gelmelerine, daha da önemlisi güzel ahlâka ait davranışları edinmelerine yardımcı olmak." Dini öğrenmek bir anda mümkün olmadığına göre, bu çağda din öğretimi faaliyeti bilgileri zihne yüklemeye çalışmak şeklinde değil, daha çok öğrencilerde ibadet yapma zevk ve ihtiyacı uyandıracak nitelikte olmalı, hikâye, kıssa ve Hz. Peygamber'in hayatından örneklerle süslenmelidir. Öğrencinin çevresinden öğrendiği hurafelerden, yanlış bilgilerden sıyrılabilmesine, soyut dinî kavramları anlamasına ve dininin şekillenmesine yardımcı olunmalıdır. Kısaca bu dönemde dinin zihinsel ve kavramsal olarak öğretimi esas alınmakla birlikte, duygusal taraf da ihmal edilmemelidir. Çünkü çocukluk dönemindeki din anlayışı kısmen bu dönemde de devam etmektedir.

e) D.K.A.B Dersinin Müfredatı

Mevcut müfredatın, öğretmenlerin belirlediği bu amaçlara ulaşmayı sağlayacak nitelikte olup olmadığı sorulmuş ve öğretmenlerin cevapları tablo 10'da gösterilmiştir. Yine bu konu ile ilgili olarak öğrencilere de DKAB kitabının din konusundaki sorularına cevap vermek açısından yeterli olup olmadığı sorulmuştur. Öğrencilerin cevapları da tablo 11'de yer almaktadır.

Tablo: 10. Müfredat Belirlenen Bu Amaca Ulaşmayı Sağlayacak Nitelikte midir?

CEVAP	Sayı	%
Evet	2	3.92
Hayır	16	31.37
Kısmen	33	64.71
TOPLAM	51	100

Ankete katılan öğretmenlerin sadece %3.92'si müfredatın belirledikleri amaca ulaşmayı sağlayacak nitelikte olduğunu belirtirken, %31.37'si buna "Hayır" cevabını vermiş, %64.71'i de müfredatı bu amaca ulaşmayı kısmen sağlayabilecek nitelikte bulmuştur. Bu durumda öğretmenlerin çoğunluğunun, müfredatı belirledikleri amaca ulaştıracak nitelikte bulmadıklarını söyleyebiliriz.

Tablo: 11. Kitap Öğrencilerinin Din Konusundaki Sorularına Cevap Vermek Açısından Yeterli midir?

CEVAP	6.Sınıf Sayı - %	7.Sınıf Sayı - %	8.Sınıf Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Evet-Yeterli	51 - 39.84	35 - 27.56	43 - 21.83	129 - 28.54
Hayır- Yetersiz	37 - 28.91	54 - 42.52	74 - 37.56	165 - 36.50
Kısmen	40 - 31.25	38 - 29.92	80 - 40.61	158 - 34.96
Toplam	128 - 100	127 - 100	197 - 100	452 - 100

Din konusundaki sorularına cevap vermek açısından kitabı, öğrencilerin %28.54'ü, yeterli, %36.50'si yetersiz, %34.96'sı da kısmen yeterli bulmuştur. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinde yetersiz, 6. sınıf öğrencilerinde yeterli bulanların oranı daha fazladır. Bu konuda kitabı yetersiz bulan kız öğrencilerin oranı üç sınıfta da erkeklere göre yüksektir. İNO kız öğrencilerinin tamamı yetersiz bulmuşlardır. Bu durum, bu dönemde kız öğrencilerin dine ilgisinin erkeklere göre daha yüksek olduğu ve mükemmeli aradıkları şeklinde yorumlanabilir.

7. ve 8. sınıf müfredatında dinî bilgi olarak nitelendirilen ibadetlerle ilgili bilgilerin çok az bulunması onların kitaplarını yetersiz bulmakta önemli bir etken olmaktadır.

Tablo 10 ve 11 birlikte incelendiğinde öğretmen ve öğrencilerin müfredatın yetersizliğinde yaklaşık aynı görüşte oldukları görülecektir. Olguların ve olayların ezberlenmek üzere bir araya getirilmesi değil, fakat yaşama alanlarının anlam taşıyan

bölümlerinin aktif bir çabayla düzenlenmesi⁴² olarak tarif edilen müfredat (muhteva)'ın hedeflere uygun bir şekilde seçilmesi gerekir.⁴³ Öğrencinin hayat isteklerine cevap verecek biçimde düzenlenen⁴⁴ (toplumsal ve bireysel fayda) muhteva öyle organize edilmelidir ki, öğrenci en kısa zamanda konuyu öğrenmeli, problemlerini inceleme yollarını görmelidir.⁴⁵ Ayrıca öğrencinin seviyesine uygunluk, hazır-bulunurluk göz önünde bulundurulmalıdır. Bilgisi, zekâsı, yetenekleri, ilgileri, alışkanlıkları, tutumları, değerleri, hataları vb. onun hazır-bulunurluğunu açıklayan unsurlardır. Öğrencinin kavrama seviyesini aşan, ilgisini çekmeyen, alışkanlıklarına tamamen ters düşen, tutumlarını tehdit eden, değerlerini hiçe sayan, hatalarını hesaba katmayan öğretme çabalarının ortaya çıkaracağı yaşantıların geçerli öğrenme yaşantıları olmaları beklenemez.⁴⁶ Bu nedenle İslâm akaidinin belli başlı konuları öğretilirken Kur'an ve sahih Hadis'teki bilgileri esas almanın yanında, çocukların ruhî gelişimlerini de dikkate almak gerektiği⁴⁷ unutulmamalıdır.

Müfredatın yeterliliği konusundaki bu sorulardan başka öğretmenlere, müfredatın öğrencilerin seviyelerine uygun olup olmadığı da sorulmuş, verilen cevaplar tablo 12' de gösterilmiştir.

Tablo:12. Müfredat Öğrencilerin Yaş Düzeylerine Uygun mudur?

CEVAP	6.Sınıf Sayı - %	7.Sınıf Sayı - %	8.Sınıf Sayı - %
Evet-Uygundur	23 - 45.10	22 - 43.14	12 - 23.53
Hayır-Değildir	12 - 23.53	12 - 23.53	15 - 29.41
Kısmen	16 - 31.37	17 - 33.33	24 - 47.06
Toplam	51 - 100	51 - 100	51 - 100

Öğretmenler genellikle 6. ve 7. sınıf müfredatını sınıfların yaş düzeyine uygun bulurken 8.sınıf müfredatını seviyeye uygun bulmamaktadır. Soruya cevap verilirken yapılan açıklamalarda 8. sınıf müfredatının ekseriyetle bu sınıfta yaş seviyesinin altında konuları ihtiva ettiği belirtilmiştir.

Bu soruyla bağlantılı olarak, tablo 8'de de görüldüğü gibi, öğretmenlere dersi olumsuz yönde etkileyen faktörler sorulduğunda, konuların sınıf seviyesine uygun olmayışı olumsuz sebeplerin dördüncüsü olarak işaretlenmiştir (% 40.42). Bu bulgulara göre, İİK'sinde öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve seviyelerine uygun bir müfredata gerek duyulduğunu söylemek mümkündür.

⁴² Varış, age., s. 154.

⁴³ Selahattin Ertürk, Eğitimde Program Geliştirme, Ankara: Yelkentepe Yayınları, Üçüncü Baskı, 1979, s. 86.

⁴⁴ Ertürk, age., s. 88-89.

⁴⁵ Varış, age., s. 211.

⁴⁶ Ertürk, age., s. 91.

⁴⁷ Ayhan, agm., s.344-345

f) Öğrenmekte Zorlanılan Konular

Müfredatla ilgili problemlerin ayrıntılı bir biçimde incelenmesini sağlamak amacıyla çeşitli sorular sorulmuştur. Öğrenmekte zorlanılan, ilgi çeken, ilgi çekmeyen konularla ilgili olan bu sorulardan elde edilen bulgulara göre yeni bir müfredat programı geliştirmek amaçlanmıştır.

1) 6. Sınıfta Öğrenmekte En Çok Zorlanılan Konular

13. Öğrencilere Göre Öğrenmekte En Çok Zorlanılan Konular

KONULAR	6.Sınıf Sayı - %	7.Sınıf Sayı - %	8.Sınıf Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Namazın kılıbı	70 - 54.68	79 - 62.20	99 - 50.25	248 - 54.86
Sure ve Dualar	54 - 42.18	69 - 54.33	87 - 44.16	210 - 46.46
Farz, Vacib, Sünnet vs.	57 - 44.53	55 - 43.30	97 - 49.23	209 - 46.23
Din Kavramı ve Dinler hak. bil.	34 - 26.56	39 - 30.70	58 - 29.44	131 - 28.98
Kötü Huylar	32 - 25.00	26 - 20.47	23 - 11.67	81 - 17.92
Oruç, Hac; Zekât	23 - 17.96	15 - 11.81	18 - 9.13	56 - 12.38
Allah, Peygamber ve K.Kerim'e karşı görevlerimiz	7 - 5.46	17 - 13.18	21 - 10.65	45 - 9.95
Başka	2 - 1.56	- -	1 - 0.50	3 - 0.66
Zor öğrenilen konu yok	16 - 12.50	9 - 7.08	33 - 16.75	58 - 12.83

Tablo: 14. Öğretmenlere Göre Öğrenmekte En Çok Zorlanılan Konular

KONULAR	I.Sırada Sayı - %	II.Sırada Sayı - %	III.Sırada Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Sure ve Dualar	26 - 50.98	12 - 23.52	3 - 5.88	41 - 80.39
Namaz	12 - 23.52	15 - 29.41	3 - 5.88	30 - 58.82
Farz, Vacib, Sünnet vs.	4 - 7.84	7 - 13.72	15 - 29.41	26 - 50.98
Din hakkında bilgi	5 - 9.80	1 - 1.96	5 - 9.80	11 - 21.56
Din Kavramı	1 - 1.96	3 - 5.88	6 - 11.76	10 - 19.60
Hac-Zekât	- -	1 - 1.96	3 - 5.88	4 - 7.84
Oruç	- -	- -	3 - 5.88	3 - 5.88
Zor öğrenilen konu yok	- -	- -	- -	5 - 9.80

Öğretmen ve öğrencilerin verdiği cevaplardan namaz, namaz sure ve duaları, farz, vacip gibi mükellefin fiillerini anlatan kavramlar ve din kavramı gibi konuların öğrenilmesinde zorlanıldığı anlaşılmaktadır. Öğrenciler bunlara ilk sıralarda olmasa da kötü huylar ile ilgili kavramları da eklemişlerdir. Erkekler bu kavramları öğrenmekte, kız öğrenciler de namazın kılınışını öğrenmekte daha çok zorlandıklarını belirtmektedirler. Diğer konularda kız ve erkek öğrenciler arasında belirgin bir farklılık görünmemektedir. Öğrencilerin %12.83'ü ile öğretmenlerin %9.80'i zorlanılan konu olmadığını belirtirken, öğrencilerin %0.66'sı bu seçeneklere duaların yazılışlarını, bazı Arapça cümlelerin bulunmasını eklemişlerdir.

6. Sınıf konularının genellikle ibadetlerle ilgili konuları içermesi nedeniyle ilk bakışta kolay öğrenilmesi gerektiği düşünülebilir. Fakat gerek öğrencilerin ifadelerinde, gerekse konu ile ilgili yapılan çalışmalarda⁴⁸ belirtildiği gibi derse branş öğretmenin girmediği birçok ilkokulda, DKAB dersi saatinde öğretmenler daha çok öğrencilerini sınavlara hazırlamak gibi sebeplerle Fen Bilgisi, Matematik, Türkçe dersi işlemeyi yahut çeşitli test problemleri çözmeyi tercih etmekte, DKAB dersi gerektiği gibi işlenilmemektedir. Bazen de dersin yeterince işlenemeyişi konu ile ilgili yeterli bilgiye sahip olunamadığı için, iyi niyetlerle yanlış bilgi vermek korkusundan kaynaklanmaktadır. Neticede öğrenci dinle ilgili bilgileri öğrenemediği gibi, onun hayata hazır hale gelmesinde DKAB dersinin katkıda bulunmasına izin verilmemektedir.

İlkokulda eksik bırakılan din öğretimini, çoğu zaman ailede de tamamlayamayan öğrenci, İİK'sine geldiğinde yepyeni, diğerlerinden oldukça farklı bir dersle karşılaşmakta ve bazı konuları öğrenmekte zorlanmaktadır. Çocuğun dinî bilgilerini

⁴⁸ Selçuk, age., s. 137; Yavuz, agm., s. 252.

öğrenmesine müfredatın yoğunluğu, kitapların yetersizliği gibi sebepler de eklenmektedir.

Öğrenciler İİK'sine geldiklerinde ortalama olarak 11 yaşlarındadır. Özellikle 6. sınıfta ilkokulun etkileri belirgin bir şekilde görülmektedir. Öğrenci henüz ilkokulun havasından kurtulamamakta, çocukça diyebileceğimiz davranışları diğer sınıflara göre daha fazla olabilmektedir. Soyut dinî kavramların 13 yaş civarında anlaşılma başlandığı ve ancak 15 yaşında tam anlamıyla geliştiği kabul edildiğine göre, 6. sınıfta henüz farz, vacib, helâl, haram, mübah, din, gıybet, haset gibi kavramların öğretilmeye çalışılması oldukça erken olmaktadır. Kavram öğretiminin yerine, çocuğun, içinde kendini bulabileceği hikâyeler, İslâm büyüklerinin hayatlarından örnekler, başlangıç olarak Hz. Peygamber'in hayatının belli bir bölümü ile onun olaylar karşısındaki tavırlarından örnekler onun dininin şekillenmesine, bu konuda kararını vermesine yardımcı olduğu kadar, iyi, faydalı, dürüst bir insan olarak yetişmesine de katkıda bulunacaktır.

2) 7. Sınıfta Öğrenmekte En Çok Zorlanılan Konular

7. sınıf öğrencilerinin öğrenmekte en çok zorlandığı konular tablo 15 ve 16'da gösterilmiştir.

Tablo: 15. Öğrencilere Göre Öğrenmekte En Çok Zorlanılan Konular

KONULAR	II.Sınıf Sayı - %	III.Sınıf Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Laiklik ile ilgili konular	46 - 36.22	108 - 54.82	154 - 47.53
Allah'ın Sıfatları	47 - 37.00	80 - 40.60	127 - 39.19
Türkler ve Müslümanlık	37 - 29.13	73 - 37.05	110 - 33.95
Ahiret, Cennet, Cehennem	21 - 16.53	54 - 27.41	75 - 23.14
Kaza ve Kadere İman	37 - 29.13	35 - 17.76	72 - 22.22
Güzel Huyar	20 - 15.74	26 - 13.19	46 - 14.19
Allah'a İman	15 - 11.81	14 - 7.10	29 - 8.95
Meleklerle İman	15 - 11.81	10 - 5.07	25 - 7.71
Kitaplara İman	17 - 13.38	8 - 4.06	25 - 7.71
Zorlanılan konu yok	29 - 22.83	36 - 18.27	65 - 20.06

Tablo:16. Öğretmenlere Göre En Çok Zorlanılan Konular

KONULAR	I.Sırada Sayı - %	II.Sırada Sayı - %	III.Sırada Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Allah'ın Sıfatları	15 - 29.41	8 - 15.68	10 - 19.60	33 - 64.70
Kadere İman	17 - 33.33	5 - 9.80	9 - 17.64	31 - 60.78
Ahiret, Cennet, Cehennem	2 - 3.92	7 - 13.72	11 - 21.56	20 - 39.21
Allah'a İman	4 - 7.84	3 - 5.88	6 - 11.76	13 - 25.49
Laiklik	6 - 11.76	5 - 9.80	1 - 1.96	12 - 23.52
Meleklerle İman	1 - 1.96	7 - 13.72	1 - 1.96	9 - 17.64
Türkler ve Müslümanlık	- -	3 - 5.88	2 - 3.92	5 - 9.80
Kitaplara İman	- -	1 - 1.96	1 - 1.96	2 - 3.92
Zorlanılan konu yok	- -	- -	- -	6 - 11.76

Öğrenciler 6. sınıfta öğrenmekte zorlandıkları konuları üç seçenikle, bazen de üçten fazla seçeneği işaretleyerek belirtirlerken, 7. sınıfın zor öğrenilen konularını genellikle bir tek seçeneği işaretleyerek belirtmişlerdir. Ayrıca 6. sınıf konuları ile ilgili sorularda her sınıfın cevapları birbirine yakın iken 7. sınıfın konuları için cevap verme durumunda olan 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin oranlarında farklılık göze çarpmaktadır. 7. sınıf öğrencileri birbirine yakın oranlarla konuları sıralarken, 8. sınıflarda oranlar arasında farklılıklar görülmekte, onların daha net ve kararlı bir tutum izledikleri izlenimini vermektedir. Erkek ve kız öğrencilerin arasında ise belirgin bir farklılık yoktur.

Öğrencilerin %20.06'sı zorlanılan konu olmadığını belirtirken, bu oran özellikle İNO'nda oldukça yükselmiştir. Bu okulda 7. sınıflarda erkek öğrencilerin %47.36'sı, kız öğrencilerin %69.23'ü, 8. sınıflarda ise erkek öğrencilerin %41.46'sı, kız öğrencilerin %47.61'i zorlanılan konu olmadığını belirtmişlerdir. Daha çok Doğu ve İç Anadolu illerinden gelen insanların yaşadığı bir semtte bulunan bu okul öğrencilerinin konularla ilgili önceden bazı bilgilere sahip olma ihtimali bu sonuca sebep olmuş olabilir. Aile itibarıyla kırsal kesimden olan ve olmayan öğrencilerin beraber bulunduğu KL'nde de 8. sınıfların % 41.17'si zorlanılan konu olmadığını görüşündedir.

Allah'ın sıfatları, kader, ahiret, Cennet, Cehennem konularının zorluk derecesini öğretmen ve öğrenciler birbirlerine yakın düşünüyorken, öğrencilerin birinci sırada belirttikleri laiklik ile ilgili konularla, üçüncü sırada belirttikleri Türkler ve Müslümanlık konusu öğretmenlere göre daha alt sıralarda yer almaktadır. 8. sınıfların bu iki üniteyi 8.

sınıfta da işledikleri ve benzer konuların diğer derslerde de yer aldığı hatırlanacak olursa öğrencilerin bu tutumunun yorumlanması gerekmektedir.

Laiklik konusunda zorlandığını ifade eden 8. sınıfların oranı %58.82, 7. sınıfların oranı % 36.22 olmuştur.

Laiklik ile ilgili kavramların ve konuların Tarih vb. derslerde de yer aldığı halde öğrenilmesi oldukça zor görünmektedir.

Henüz soyut kavramları anlayabilme kabiliyeti tam olarak gelişmemiş bu yaşlardaki öğrencilere bu konuların öğretilmeye çalışılması pek faydalı olmayabilir. 8. sınıf öğrencilerine ve öğretmenlere tablo 17,18 ve sayfa 56'da da görülebileceği gibi, zor öğrenilen, kitaplarında bulunmasına gerek görmedikleri ve ilgi çekmeyen konular sorulduğunda ilk sırada verilen cevap laiklik ve onunla ilgili konular olmuştur. Bu tür konular zamansız olarak öğrenciye sunulduğunda dinî konularda olduğu gibi, isteksizlik uyandırabilmektedir. Konu ile ilgili ortaya çıkabilecek isteksizlik, konunun istismarına sebep olabilir. Hatta DKAB dersinin aleyhinde bazı propagandaların yapılmasına da meydan verilebilir.

Bunların dışında laiklik kavramının toplumun her kesimince kabul edilen müşterek bir tarifinin olmayışı, laikliğin yanlış uygulandığına dair iddialar, konunun TV ve basında tartışılıyor olması, farklı şekillerde anlaşıldığı ve uygulandığı izleniminin zihinlere yerleşmesi öğrencilerimizi olumsuz yönde etkilemiş, konuyu daha da anlaşılabilir bir şekle sokmuş olabilir. Yine, diğer derslerde konunun işlenmesi ve anlatılması sırasında farklı anlayışların dersin objektifliğini ortadan kaldırmış olma ihtimali de konunun öğrenilmesini zorlaştıran önemli bir diğer sebep olabilir.

7. sınıfta öğrenmekte zorlanıldığı ifade edilen bir diğer konu olan Türkler ve Müslümanlık konusu tarih bilgisi içermesi nedeniyle kolay öğrenilmesi gereken bir konu olarak düşünülebilir. Bu durumda konunun kitapta yer alış biçiminden kaynaklanan bazı zorluklar olabileceği akla gelmektedir. Kitap incelendiğinde konunun tam bir bütünlük içerisinde verilmediği görülmektedir. Birbiriyle bağlantılı, fakat ayrı başlıklar altında biraz daha teferruatlı bir biçimde incelenmesi gereken konular özet halinde ve tek başlık altında verilmiştir. Mesela, "Türklerin Müslüman Olması" başlığının altında düz bir yazı halinde ve birbirine girmiş vaziyette; Türklerin İslâmiyete girişini geciktiren, kolaylaştıran tarihî sebepler, İslâmiyetten önceki Türk dinleri, Türk ahlâkı ve Türklerin İslâmiyetle uyuşan yönleri yer almaktadır. Ünite içerisinde konuların bu şekilde düzensiz ve özet bir biçimde yer almasının öğrenmeyi bir hayli güçleştirdiği söylenebilir.

Bu konu ile ilgili bir başka husus da Müslüman Türk Bilginlerinin bazılarının hayatları hakkında bilgi verirken ortaya çıkan zorluklardır. Burada da sözü edilen hatalar tekrarlanmış, 11 önemli şahsiyet hakkında üçer dörder satırı geçmeyen bilgi ile yetinilmiştir. Bu çok kısa bilgiler, bu defa öğrenciyi yersiz ve zamansız bazı konularla (Mezhep, Ehl-i Sünnet, Kelam, Felsefe gibi) karşı karşıya bırakabilir. Bunlara öğrencilerin gayretleri ve öğretmenlerin tavsiyesi ile ansiklopedilerden edinilen bilgiler de eklenince durumun daha da karışması muhtemeldir. Bu durumda öğretmen kitaptan ve diğer kaynaklardan öğrencilerin getirdiği sorulara cevap vermede ve konuları izah etmede zorlanacağı gibi, istemediği halde bazı konulara girmek durumunda da kalabilir.

Bu durum aynı zamanda herhangi bir mezhebe dayalı olmadan yürütülmesi gereken dersin tarafsızlığını zedeleyebilir, öğrencilerde kendilerinin farklı mezheplerden oldukları fikrini uyandırabilir. Çoğu zaman gerçekleri tam olarak kavrayamadıkları için de kendi mezheplerinden olmayanlara kötü gözle bakmaları söz konusu olabilir.

Birleştirici olmaya, birlik ve beraberlik içinde yaşamaya, sevgi, saygı, anlayış ve hoşgörüyü yerleştirmeye çalışması gereken DKAB dersi, bu durumda bu fonksiyonunu yitirme tehlikesi ile karşı karşıya kalabilecektir.

Öğretmen ve öğrenciler tarafından zor öğrenildiği kabul edilen diğer konular Allah'ın sıfatları ve imanın şartlarından olan kader, ahiret, Cennet ve Cehennemle ilgili olanlardır.

Bu çağda öğrenciler ruhî bir Allah anlayışına doğru yol alırken ilkokul döneminde görülen antropomorfik Allah anlayışının da izlerine rastlanmaktadır. Allah'ın nimetlerine, yüceliğine, rahmetine dikkat çekilerek somut hale getirilmeye çalışılan Allah sevgisi konusunu kavrayabilmelerine ve bundan da hoşlandıklarını ifade etmelerine rağmen, Allah'ın sıfatlarını kavramada oldukça güçlük çekebilmektedirler. Bu öğrencilerin bir kısmı hâlâ Allah'ı gözü, kulağı, eli, ayağı olan bir insan gibi düşünmekten tam manasıyla kurtulamamışlardır. Kader ve ahiretle ilgili konular da oldukça soyut olmaları nedeniyle zor anlaşılabilirler. Öğrenci her ne kadar bu konuları sonuçta bilgi olarak öğrenebiliyorsa da kavraması bir hayli güç olmaktadır.

İman ile ilgili bu konuların üçüncü sınıfa ve lise sınıfları arasına alınması faydalı olabilir. Hayat boyu bu dönemde öğrendiği dinî bilgilerin ve din anlayışının üzerine çıkamayacak olan birçok öğrencinin bazı konuları anlamadan sırf ezberlemesi derse ilgiyi azaltırken, aynı zamanda bu konularda ileride yanlış kanaatler edinmesini de engelleyemeyecektir.

3) 8. Sınıfta Öğrenmekte En Çok Zorlanılan Konular

8. sınıfların öğrenmekte en çok zorlandıkları konular tablo 17 ve 18'de gösterilmiştir.

Tablo: 17. Öğrencilere Göre 8. Sınıfta Öğrenmekte En Çok Zorlanılan Konular

KONULAR	Sayı	-	%
Laiklik ile ilgili konular	112	-	56.85
K.Kerim'in konularının tanıtımı	98	-	49.74
Türkler ve Müslümanlık	87	-	44.16
Vatan ve Millet Sevgisi	60	-	30.45
Başka	4	-	2.02
Zorlanılan konu yok	44	-	22.35

Tablo:18. Öğretmenlere Göre 8. Sınıfta Öğrenmekte En Çok Zorlanılan Konular

KONULAR	I.Sırada		II.Sırada		III.Sırada		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Laiklik ile ilgili konular	15	29.41	8	15.18	6	11.76	29	56.86
K.Kerim'in konularının tanıtımı	16	31.37	6	11.76	4	7.84	26	50.98
Türkler ve Müslümanlık	1	1.96	8	15.68	8	15.68	17	33.33
Vatan ve Millet Sevgisi	1	1.96	3	5.88	7	13.72	11	21.56
Başka	-	-	-	-	-	-	5	9.80
Zorlanılan konu yok	-	-	-	-	-	-	12	23.53

Yukarıdaki konulara öğretmenlerin bazıları peygamberlerin hayatları ve mucizeleri ile ilgili konuları eklemişler, bazı öğretmenler de konuların dinî ağırlıklı olmaması nedeniyle ilginin azaldığını ve öğrenmenin zorlaştığını belirtmişlerdir. Öğrencilerden dördü de kendilerine verilen seçeneklerin dışında, tören ve gelenekler ile dinî gün ve gecelerin öğrenilmesini eklemişlerdir. Öğrencilerin % 22.35'i ile öğretmenlerin % 23.52'si zorlanılan konu olmadığı görüşündedir. İNO ve KL'sinde bu oran diğer okullara göre daha yüksek olmuştur.

Tablolarda da görüldüğü gibi, öğretmen ve öğrenciler zorlanılan konuların sıralanışında hemfikirdir. Dikkati çeken bir husus laiklik konusunda kız öğrencilerin oranının daha fazla olmasıdır. Kızların oranı %64.28 iken erkeklerin oranı %49.49 olmuştur.

8.sınıf öğrencilerinin 7. sınıftaki öğrenciler gibi, aynı konulardan zorlandıklarını ifade etmeleri bir hayli ilginçtir. Tablo 16'yı değerlendirirken üzerinde durduğumuz hususlar burada da geçerlidir. Laiklik ile ilgili konuların lise yıllarına kaydırılması, Türkler ve Müslümanlık ünitesindeki konuların da biraz daha teferruatlı ve düzenli bir şekilde sunulması ve sadece 8. sınıfta okutulması daha faydalı olabilir. Kendileriyle zaman zaman görüştüğümüz öğretmenler de bu fikri paylaşmaktadır.

Kur'an-ı Kerim'in konuları yönünden tanıtılması da bu sınıfta zorlanılan bir diğer konudur. K.Kerim'in konuları hakkında verilen bilgiler, Türkler ve Müslümanlık konusunda olduğu gibi, yoğun , fakat çok özet bir şekilde sunulmuştur.

Ayrıca, kitapta konu işlenirken belli başlıklar altında ve örneklerle işlenmediği için, öğrencilerin seviyelerinin üzerinde kalmış olabilir. K.Kerim'in ihtiva ettiği konular, maddeler ve bölüm bölüm ayrı başlıklar halinde (Tevhid, İman, İbadet, Ahiret... gibi) örneklerle ve hikâyelerle süslenecek verilirse daha kolay anlaşılabilir. Bu konunun daha ziyade lise kısmında felsefesine inilerek tekrarının faydalı olacağı düşünülebilir.

Bu sınıfta oranları diğerlerine göre pek yüksek olmasa da, vatan ve millet sevgisi ve bununla ilgili bazı kavramların öğrenilmesinde de zorlanıldığı anlaşılmaktadır. Bu tür konular işlenirken tarihimizden konu ile ilgili verilebilecek örnekler, hikâyeler ve bazı

filimler, geziler duygularının beslenmesini, konuların daha ilgi çekici hale gelmesini sağlayabilir. Bu şekilde bilgi aktarılacakla birlikte, vatan sevgisinin gönüllerde yerleşmesine ve manevî değerlere saygı ile bağlanılmasına da yardımcı olunabilir.

Öğretmenlerin ve öğrencilerin yaklaşık aynı oranlarda zorlanılan konu olmadığını ifade etmeleri yapılacak bazı düzenlemelerle aksaklıkların giderilebileceğini göstermektedir

g) Öğrencilerin İlgi Duyduğu Konular

1) 6. Sınıfta İlgi Duyulan Konular

6. sınıf öğrencilerinin ilgi duyduğu konular tablo 19-25'te yer almaktadır.

Tablo: 19. Öğrencilere Göre Mevcut Müfredattan İlgi Çeken Konular

KONULAR	6.Sınıf		7.Sınıf		8.Sınıf		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Allah,Peygamber ve K.Kerim 'e karşı görevlerimiz	81	63.28	84	66.14	121	61.42	286	63.27
Namazın kılınışı	58	45.31	58	45.66	75	38.07	191	42.25
Ahlâkî görevlerimiz	43	33.59	56	44.09	67	34.01	166	36.72
Sure ve Dualar	59	46.09	34	26.77	65	32.99	158	34.95
Din kavramı ve Dinler	36	28.12	37	29.13	64	32.48	137	30.30
Temizlik	43	33.59	37	29.13	54	27.41	134	29.64
Oruç, Hac, Zekât	25	19.53	42	33.07	55	27.91	122	26.99
Kötü Huylar	12	9.37	14	11.02	27	13.70	53	11.72
İlgi çekmeyen konu yok	1	0.78	-	-	12	6.09	13	2.87

Tablo: 20. Öğretmenlere Göre İlgi Duyulan Konular

KONULAR	I.Sırada Sayı - %	II.Sırada Sayı - %	III.Sırada Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Kıssalar	14 - 27.45	7 - 13.72	7 - 13.72	28 - 54.90
Peygamberimizin hayatı	13 - 25.49	6 - 11.76	3 - 5.88	22 - 43.13
Hikâyeler	6 - 11.76	7 - 13.72	6 - 11.76	19 - 37.25
Namaz	3 - 5.88	8 - 15.68	3 - 5.88	14 - 27.45
Dini günler ve geceler	1 - 1.96	6 - 11.76	5 - 9.80	12 - 23.52
Sureler	6 - 11.76	3 - 5.88	2 - 3.92	11 - 21.56
Oruç, Hac, Zekât	1 - 1.96	3 - 5.88	7 - 13.72	11 - 21.56
Allah'a İman	5 - 9.80	3 - 5.88	2 - 3.92	10 - 19.60
Temizlik	-	2 - 3.92	6 - 11.76	8 - 15.68
Güzel Huylar	2 - 3.92	2 - 3.92	2 - 3.92	6 - 11.76
Din kavramı ve Dinler	1 - 1.96	2 - 3.92	-	3 - 5.88
Görgü kuralları	-	-	3 - 5.88	3 - 5.88
Bazı tören ve geleneklerimiz	-	-	2 - 3.92	2 - 3.92
İlgi çekmeyen konu yok	-	-	-	3 - 5.88

Tablo: 21. Öğrencilere Göre Mevcut Müfredata Eklenebilecek Konular

KONULAR	I.Sınıf Sayı - %	II.Sınıf Sayı - %	III.Sınıf Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Peygamber Kıssaları	72 - 56.25	73 - 57.48	88 - 44.67	233 - 51.54
Peygamberimizin hayatı ve ahlâkı	54 - 42.18	67 - 52.75	72 - 36.54	193 - 42.69
Allah'a İman	52 - 40.62	45 - 35.43	88 - 44.67	185 - 40.92
Dinî günler ve geceler	49 - 38.28	63 - 49.60	51 - 25.88	163 - 36.06
Bazı tören ve geleneklerimiz	49 - 38.28	37 - 29.13	50 - 25.38	136 - 30.08
İbadetlerde kolaylıklar	35 - 27.34	34 - 26.77	64 - 32.48	133 - 29.42
Bazı görgü kuralları	28 - 21.87	28 - 22.04	53 - 26.90	109 - 24.11
Güzel Huylar	37 - 28.90	21 - 16.53	42 - 21.31	100 - 22.12

İlgi duydukları konuları öğrenmek amacıyla öğrencilere müfredattan ilgilerini çeken ve müfredata ilâve edilebilecek konuları belirlemeleri istenmiştir. Öğretmenlere seçenekleri verirken müfredatın dışından bir takım ilâveler yapmak suretiyle tercihlerin zenginleştirilmesi amaçlanmıştır.

Yukarıdaki üç tablo incelendiğinde görüleceği gibi, öğrenciler 6. sınıfta şu anki müfredattan önem sırasına göre namaz, sureler, oruç, hac, zekât, Allah'a, Peygamberimize ve K.Kerim'e karşı görevlerimiz ve bazı ahlâkî görevlerimizle ilgili konuları belirtmişlerdir. Bunlara eklenmesini istedikleri konuları da şu şekilde sıralamışlardır: Kıssalar, Peygamberimizin hayatı, Allah'a iman, dinî günler ve geceler ile bazı tören ve geleneklerimiz. Tablo 24'te de görüleceği gibi, öğrenciler en çok ilgi duydukları konulardan kendilerince en önemli olanlarını müfredat programına almışlardır. Bu konular öğretmenlerin tablo 20'de belirlediği konularla paralellik arz etmektedir.

İİK öğrencileri, dinî gelişim bölümünde de belirttiğimiz gibi, bu yaşta daha çok somut dinî konulara ilgi duymakta ve birçok konuda duyguları ile hareket etmektedir. Özellikle 6. ve 7. sınıf öğrencilerinde bunun daha belirgin olduğunu söyleyebiliriz.

Namaz ile sure ve dualar daha önce en zor öğrenilen konular olarak belirtilmiş olmasına rağmen (tablo 13,14), aynı zamanda en çok ilgi duyulan konulardandır. Bu durum her ne kadar çelişki gibi görünüyorsa da İİK'sindeki bir çocuğun, bu çağda dinî bir hayatın içine girmek istemesi onun tabii gelişimi gereğidir. Bazı ibadetleri yapmaktan büyük bir zevk duymakta, kendini yaratan varlığa yakınlaşmaya çalışmaktadır. Böyle yapmakla Allah'ın kendisini daha çok seveceğine, kendisine yardım ederek de bunu

göstereceğine inanmaktadır. İmtihana girmeden önce bildiği sure ve duaları okuması ona güven vermektedir. Bununla beraber, bazı öğrencilerin pek fazla çalışmadan da iyi not almayı ümit ettikleri düşünülebilir. Bu ise, bu çağda onların duygularının, kendilerini düşünmenin ne kadar ön planda olduğunun bir işareti sayılabilir. Bu olumsuzluk yine doğru bir dinî eğitim ve öğretimle giderilebilir. Çalışmadan iyi not beklemenin yanlış olduğu kavratılabilir. Ailede bazen belirgin bir şekilde dinî hayat yaşanmasa bile, bu çağda çocukların böyle bir hayata yatkın ve arzulu olduklarını söyleyebiliriz. Anne ve baba oruç tutmamasına rağmen, tıpkı ilkokulda olduğu gibi, oruç tutmak istemesi nedeniyle bazı öğrencilerin anne ve babalarıyla anlaşmazlığa düştükleri velilerin bu konudaki sözlerinden anlaşılmaktadır. Bununla beraber, öğrencilerin çok ilgi duyduğu bu konuların öğrenilmesinde, müfredatın yoğunluğu, konuların hayata bağlantılı olarak işlenememesi, bazı sure ve duaları ezberlemenin zorluğu, bazen öğretmenin ders anlatma şekli gibi sebeplerle beklenen verim elde edilememekte, öğrencilerde bıkkınlığa sebep olunabilmektedir. Bazı konuların üst sınıfa alınması ve diğer konularda yapılacak olan bazı düzeltmelerle mahzurların giderilmesi mümkündür.

Bu sınıfta bu konularla birlikte, Peygamber kıssaları, Peygamberimizin hayatı çeşitli hikâyeler ve Allah'a iman ilgi çeken diğer konulardır. Müfredatta eksik olan bu konularla ilgili bilgiler onların zihin seviyelerine uygun bir biçimde, miktarı iyi ayarlanarak verilmelidir. Hz. Peygamber ve diğer peygamberlerin hayatlarından bazı bilgilerle birlikte, özellikle peygamberimizin olaylar karşısındaki tutumlarını örnek olarak vermek gerekir. Öğrencinin bu olay ve hikâyelerden kendisinin sonuca varmasına, iyi davranış örneklerini yakalamasına bu şekilde yardım etmek mümkün olabilir. Hz. Peygamber'in insanlara karşı hoşgörülü davranışları, olaylara gerçekçi yaklaşımları, güzel ahlâkı, öğrencinin bu özellikleri benimsemesine, hoşgörülü, insanları seven, yardımsever biri olmasına yardımcı olabilir. Bu durum Millî Eğitimin ve okulun amaçları ile de uygunluk arzedecektir.

İnsanın hayatının her döneminde, kendini yaratan, çeşitli nimetleri hizmetine sunan, kabiliyetlerle donatan, varlığını her an hissettiği Rabb'ini merak etmesi, O'nu tanımaya çalışması, O'nunla bütünleşmek arzusu az veya çok varolagelmıştır. İİK öğrencisinde de bu arzu tüm sınıflarda yüksek seviyededir. Onların ibadet etme isteği, sureleri öğrenmeye çalışmaları, mübarek gün ve gecelere ilgi duyup bu gün ve geceleri kendilerine göre ihya etme isteği bu arzunun sonucu olmalıdır. Allah'a iman konusu, O'nun nimetlerine, kudretine, yarattığı varlıklara olan şefkatine dikkat çekilerek verilmeli, böylece dünyadaki varlıkların dışında, yüce bir Allah tasavvuruna ulaşmasına yardımcı olunmalıdır.

Tablo: 22.. 6. Sınıf Öğrencilerinin Öncelikle Öğrenmek İstedığı ve İlgisini Çeken Konular

KONULAR	Erkek Sayı - %	Kız Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Peygamberimizin hayatı ve ahlâkı	19 - 34.54	16 - 38.09	35 - 36.08
Abdest ve Namaz	22 - 40.00	13 - 30.95	35 - 36.08
Sureler	19 - 34.54	10 - 23.80	29 - 29.85
Kıssalar, Peygamberlere İman ve Peygamber sevgisi	14 - 25.45	12 - 28.57	26 - 26.80
Allah'ın İsimleri, Varlığı	11 - 20.00	11 - 26.19	22 - 22.68
Oruç	8 - 14.54	13 - 30.95	21 - 21.64
Meleklerle İman, Cin, Şeytan, Hayalet, Ruh	7 - 12.72	8 - 19.04	15 - 15.46
Ahiret, Cennet, Cehennem	5 - 9.09	5 - 11.90	10 - 10.30
Helâller, Haramlar, Dinî Bilgiler	2 - 3.63	8 - 19.04	10 - 10.30
Cevapsız	18 - 24.65	13 - 23.63	31 - 24.21

Tablo: 23. 6. Sınıf Öğrencilerinin Öğretmenlere En Çok Soru Sorduğu Konular

KONULAR	Sayı - %
Cin, Melek, Şeytan hakkında bilgi. Ruh çağırılır mı?	16 - 35.55
İbadetlerle ilgili sorular	13 - 28.88
Güncel olaylar, helâller ve haramlar	12 - 26.66
Ahiret, Cennet, Cehennem	7 - 15.55
Kıyamet	7 - 15.55
Hristiyan ve Yahudiler ebedî cehennemde kalacak mı?	5 - 11.11
Cevapsız	6 - 11.76

Bundan önceki üç tabloda ele alınan konuya biraz daha açıklık getirmek amacıyla öğrencilerden en çok ilgilerini çeken konuların neler olduğunu, öğretmenlerden de kendilerine hangi konulardan soru sorulduğunu serbest olarak cevaplamaları istenmiştir. Hepsi soruya cevap vermemekle birlikte bundan önceki tablolarda elde edilen neticelere paralel olarak öğrenciler, Peygamberimizin hayatı, kıssalar, namaz, sureler, Allah'a iman, oruç konularını öncelikle öğrenmek istediklerini belirtmişlerdir.

Dikkati çeken bir husus, öğretmenlere daha çok Cin, Şeytan, Melek, ruh ile ilgili sorular sorulduğu öğretmenler tarafından ifade edilmesine rağmen, öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplarda bu konular birinci sırada yer almamıştır. 6. sınıf öğrencilerinin pek fazla ilgisini çekmediği, fakat öğretmenlerin ifadelerine göre bu konularda çokça sorular sorulmuş olması, çıkan yayınlarda bu konuların ele alınmış olmasından kaynaklanan geçici bir merak olarak değerlendirilebilir.

Tablo: 24. Öğrencilerin 6. Sınıfa Teklif Ettiği Konular

KONULAR	Erkek Sayı - %	Kız Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Peygamberimizin Hayatı	17 - 36.17	12 - 27.90	29 - 32.22
Allah'a İman, Allah Sevgisi, O'na karşı görevler	10 - 21.27	15 - 34.88	25 - 27.77
Sure ve Dualar	9 - 19.14	13 - 30.23	22 - 24.44
Aynı konular genişçe	14 - 29.78	8 - 18.60	22 - 24.44
Abdest ve Namaz	9 - 19.14	9 - 20.93	18 - 20.00
Oruç	5 - 10.63	10 - 23.25	15 - 16.66
Kıssalar, Peygamberlere İman	2 - 4.25	8 - 18.60	10 - 11.11
Cevapsız	26 - 35.61	12 - 21.81	38 - 29.68

Tablo: 25. Öğretmenlerin 6. Sınıfa Teklif Ettiği Konular

KONULAR	Sayı - %
Sureler	33 - 71.73
Namaz	20 - 43.47
İmanın Şartları	15 - 32.60
İslâm'ın Şartları, İbadet esasları	10 - 21.73
Aynı müfredat genişçe	8 - 17.39
Güzel Huylar ve Güzel Ahlâk	3 - 6.52
Peygamberimizin Hayatı	2 - 4.34
Kıssalar	2 - 4.34
Dört Halife Devri	2 - 4.34
Cevapsız	5 - 9.80

Öğretmen ve öğrencilerin müfredat olarak teklif ettiği konular birbirine oldukça yakındır. Öğrencilerin Allah'a iman ve Peygamberimizin hayatı konusuna daha çok ilgi duydukları ve bu konuda kararlı oldukları görülmektedir. 7. ve 8. sınıfların yaklaşık yarısı 6. sınıf müfredatı ile ilgili soruya cevap vermezken, cevap verenler bu konuda 6. sınıflar gibi düşünmekte, aynı konuları teklif etmektedirler. Serbest soru olması cevaplayanların oranını düşürmüştür. Erkek öğrencilerde bu soruya cevap verenlerin oranı kızlara göre daha düşük olmuştur.

Öğretmenler iman, ibadet ve ahlâk konularının sırasıyla öğrenilmesi gerektiğini düşünerek imanın şartlarını bu sınıf konuları arasına almışlardır. Öğretmenlerin pedagojik ölçüleri dikkate almaktan ziyade, dindeki önem sırasını öne alarak iman konularını teklif ettikleri düşünülebilir.

2) 7. Sınıfta İlgi Duyulan Konular

7. Sınıfta öğrencilerin ilgi duyduğu konular tablo 26-32'de gösterilmiştir.

Tablo: 26. Öğrencilere Göre Mevcut Müfredattan İlgili Çeken Konular

KONULAR	7.Sınıf Sayı - %	8.Sınıf Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Ahiret, Cennet, Cehennem	74 - 58.26	110 - 55.83	184 - 56.79
Allah'a İman	64 - 50.39	117 - 59.39	181 - 55.86
Peygamberlere İman	44 - 34.64	86 - 43.65	130 - 40.12
Türkler ve Müslümanlık	36 - 28.34	57 - 28.93	93 - 28.70
Temizlik	30 - 23.62	55 - 27.91	85 - 26.23
Meleklerle İman	27 - 21.25	53 - 26.90	80 - 24.69
Güzel Huylar	27 - 21.25	48 - 24.36	75 - 23.14
Kitaplara İman	22 - 17.32	37 - 18.78	59 - 18.20
İlgi çekmeyen konu yok	5 - 3.93	6 - 3.04	11 - 3.39

Tablo: 27. Öğretmenlere Göre İlgi Duyulan Konular

KONULAR	I.Sırada Sayı - %	II.Sırada Sayı - %	III.Sırada Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Cennet, Cehennem	9 - 17.64	6 - 11.76	10 - 19.60	25 - 49.01
Ahiret	7 - 13.72	7 - 13.72	8 - 15.68	22 - 43.13
Peygamber Kıssaları	11 - 21.56	7 - 13.72	1 - 1.96	19 - 37.25
Kıyamet	6 - 11.76	6 - 11.76	3 - 5.88	15 - 29.41
Hz. Peygamber'in Hayatı	6 - 11.76	6 - 11.76	2 - 3.92	14 - 27.45
Allah'a İman	8 - 15.68	1 - 1.96	2 - 3.92	11 - 21.56
Namazın kılınışı	1 - 1.96	3 - 5.88	7 - 13.72	11 - 21.56
Hikâyeler	4 - 7.84	4 - 7.84	3 - 5.88	11 - 21.56
İlk Müslümanlar	2 - 3.92	3 - 5.88	1 - 1.96	6 - 11.76
Sureler	-	2 - 3.92	3 - 5.88	5 - 9.80
Görgü Kuralları	-	-	3 - 5.88	3 - 5.88
Güzel Huyar	-	1 - 1.96	2 - 3.92	3 - 5.88
Dini günler ve geceler	-	1 - 1.96	2 - 3.92	3 - 5.88
İlgi duyulmayan konu yok	-	-	-	3 - 5.88

Tablo: 28. Öğrencilere Göre Mevcut Müfredata Eklenebilecek Konular

KONULAR	7.Sınıf Sayı - %	8.Sınıf Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
İlk Müslümanlar	66 - 51.96	101 - 51.26	167 - 51.54
Kıssalar	61 - 48.03	75 - 38.07	136 - 41.97
Namaz	29 - 22.83	78 - 39.59	107 - 33.02
Dinî günler ve geceler	46 - 36.22	55 - 27.91	101 - 31.17
Hız. Peygamber'in Hayatı ve Ahlâkı	45 - 35.43	50 - 25.38	95 - 29.32
Sure ve Dualar	26 - 20.47	48 - 23.36	74 - 22.83
Bazı tören ve geleneklerimiz	36 - 28.34	33 - 16.75	69 - 21.29
Din kavramı ve Dinler hakkında bilgi	28 - 22.04	38 - 19.28	66 - 20.37
Görgü kuralları	12 - 9.44	36 - 18.27	48 - 14.81
Başka	4 - 3.14	7 - 3.55	11 - 3.39
İlgi çekmeyen konu yok	4 - 3.14	6 - 3.04	10 - 3.08

Öğretmen ve öğrencilerden elde ettiğimiz bulgulara göre 7. sınıf öğrencilerinin şu anki müfredattan daha çok, ahiret, Cennet, Cehennem, Allah'a İman, peygamberlere iman, Türkler ve Müslümanlık, temizlik ve Meleklerle iman konularına; müfredatın dışında da bu müfredata ilâve edilebilecek olan İlk müslümanların hayatları, kıssalar, dinî günler ve geceler, Peygamberimizin hayatı ve ahlâkı, bazı tören ve geleneklerimiz, namaz, sure ve dualar konularına ilgi duyduklarını söyleyebiliriz.

Mevcut müfredattan ilgi çeken konuların belirlenmesinde gerek kız ve erkek öğrenciler, gerekse 7. ve 8. sınıflar arasında pek fark yoktur. Fakat müfredata eklenebilecek konuların sıralanmasında bazı farklılıklar görülmektedir.

7. sınıf öğrencilerinde sıralama; ilk müslümanlar, kıssalar, dinî günler ve geceler, Peygamberimizin hayatı ve ahlâkı, bazı tören ve geleneklerimiz, namaz, din kavramı ve dinler hakkında bilgi, sureler ve örgü kuralları şeklinde iken, 8. sınıflarda namaz ve sureler daha üst sıralardadır.

7. sınıf öğrencilerinin namaz ve sureler konusunu alt sıralarda, 8. sınıf öğrencilerinin üst sıralarda istemelerinin sebepleri şunlar olabilir:

a) 7. sınıf öğrencilerinin bu konuları 6. sınıfta tamamıyla öğrenmiş oldukları düşünülebilir, fakat bu durum daha önceki sınıfta gördüğümüz zorlanılan konularla ilgili bulgularla çelişkili bir durum arzedecektir.

b) Böyle bir ihtimal çok zayıf olduğuna göre, bu defa tam tersi de düşünülebilir. Yani 6. sınıfta bu konuları öğrenmekten dolayı oluşan isteksizlik, konulara ilgiyi azaltmış olabilir. Fakat bir yıl daha geçip de 8. sınıfa gelindiğinde bu bilgilerin iyice untulmaya yüz tuttuğu bir sırada oluşan ibadet etme arzusu ve bu konulardaki eksikliğin hissedilişi, 8. sınıf öğrencilerinin aynı konuları 7. sınıfta da görmek istemelerine sebep olmuş olabilir. Ayrıca onların bu konuları 8. sınıfta da görmek arzusunda oldukları ifadelerinden anlaşılmaktadır (tablo 36 ve 38). Şu da hemen belirtilmelidir ki, 7. sınıflar bu soruda namaz ve sureler konusunu alt sıralara bırakmakla birlikte, öncelikle öğrenmek istedikleri, ilgilerini çeken konuları ve kendilerine göre müfredat programını yazarlarken namaz konusunu üst sıralara yerleştirmişlerdir (tablo 29 ve 31).

Öğretmen ve öğrencilerin ilgi duyulan konularda aynı fikri paylaştıklarını söyleyebiliriz. Yine 6. sınıftaki konulara yakın konular ilgi çekmekte, buna müfredatın gereği yenileri ilâve edilmektedir. Daha önce zorlanılan konular arasında yer alan ahiret, Cennet, Cehennem ile Türkler ve Müslümanlık konuları aynı zamanda onların ilgilerini çekmektedir.

Bu sınıfta öğrencilerin yaşları gereği soyut dinî konulara yönelmeye başladıklarını söyleyebiliriz, fakat ilginin çoğu yine somut konulardır. Bu dönem din öğretimi açısından iyi değerlendirildiğinde ilgilerini çeken soyut dinî konuları anlamaya geçiş için bir fırsat sayılabilir. 6. sınıfta ibadetlerle ilgili konuları yoğun bir şekilde vererek yapılan yanlışlık, 7. sınıfta da iman konularını yoğunlaştırarak yapılmamalıdır.

Tablo: 29. 7.Sınıf Öğrencilerinin Öncelikle Öğrenmek İstedikleri ve İlgilerini Çeken Konular

KONULAR	Erkek Sayı - %	Kız Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Peygamberlere İman,Kıssalar, Peygamber Sevgisi	20 - 39.21	15 - 34.88	35 - 37.23
Peygamberimizin Hayatı ve Ahlakı	15 - 29.41	15 - 34.88	30 - 31.91
Allah'a İman, Varlığı, İsimleri, Allah Sevgisi	12 - 23.52	9 - 20.93	21 - 22.34
Abdest ve Namaz	15 - 29.41	5 - 11.62	20 - 21.27
Ahiret, Cennet, Cehennem	11 - 21.56	9 - 20.93	20 - 21.27
Melek, Cin, Şeytan, Ruh, Hayalet	4 - 7.84	10 - 23.25	14 - 14.89
Dini görevlerimiz, helaller, haramlar	3 - 5.88	11 - 25.58	14 - 14.89
Sureler	11 - 21.56	1 - 2.32	12 - 12.76
Cevapsız	27 - 34.61	6 - 12.24	33 - 25.98

Tablo: 30. 7. Sınıf Öğrencilerinin Öğretmenlere En Çok Soru Sorduğu Konular

KONULAR	Sayı - %
Melek, Cin, Şeytan. Ruh çağırılır mı?	22 - 50.00
Ahiret, Cennet, Cehennem	15 - 34.09
İbadetlerle ilgili sorular	13 - 29.54
Güncel olaylar, helâller, haramlar	12 - 27.27
Kader	9 - 20.45
Kıyamet	8 - 18.18
İnsanın yaratılışı	5 - 11.36
Hıristiyanlar ebedî cehennemlik mi?	5 - 11.36
Cevapsız	7 - 13.72

Bu tablolar bundan öncekilerle birlikte ele alındığında öğrencilerin ilgi duyduğu konuların belirginleştiği söylenebilir. Kız öğrenciler Melek, Cin, Şeytan, helâl, haram konularını öncelikle öğrenmek isterlerken, erkekler namaz, abdest ve surelere öncelik tanımaktadırlar. Ayrıca öğretmenlerin üst sıralarda belirledikleri bazı konuları öğrenciler daha alt sıralarda göstermişlerdir. Bu farklılık tablo 22 ve 23'ü değerlendirirken belirttiğimiz sebeplerden kaynaklanmış olabilir. Fakat bu konulara yavaş yavaş ilginin de uyandığı unutulmamalıdır.

6. sınıfta olduğu gibi, bu serbest soruya erkekler çoğunlukta olmak üzere öğrencilerin %25.98'i cevap vermemiştir. Fakat çıkan sonuçlar daha önceki bulguları desteklemekte, genel bir yorum yapmamıza yardımcı olmaktadır.

Tablo: 31. Öğrencilerin 7. Sınıfa Teklif Ettiği Konular

KONULAR	Erkek Sayı - %	Kız Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Peygamberlere İman, Kıssalar, Sıfatları	13 - 27.08	12 - 33.33	25 - 29.76
Sureler	14 - 29.16	5 - 13.88	19 - 22.61
Abdest ve Namaz	10 - 20.83	7 - 19.44	17 - 20.23
Ahiret, Cennet, Cehennem	5 - 10.41	9 - 25.00	14 - 16.66
Allah'a İman, Varlığı	7 - 14.58	5 - 13.88	12 - 14.28
Hiz. Peygamber'in Hayatı	7 - 14.58	2 - 5.55	9 - 10.71
Dini bilgiler, Helâl, Haram	2 - 4.16	7 - 19.44	9 - 10.71
Kitaplara İman, Kutsal Kitaplar, K.Kerim'in konuları	5 - 10.41	3 - 8.33	8 - 9.52
İmanın Şartları	4 - 8.33	4 - 11.11	8 - 9.52
Aynı konular	3 - 6.25	5 - 13.88	8 - 9.52
Cevapsız	30 - 38.46	13 - 26.53	43 - 33.85

Tablo: 32. Öğretmenlerin 7. Sınıfa Teklif Ettiği Konular

KONULAR	Sayı - %
İslâm'ın şartları ve ibadet esasları	24 - 52.17
İmanın şartları	15 - 32.60
Güzel Huylar	11 - 23.91
Aynı müfredat genişçe	7 - 15.21
Sureler	7 - 15.21
Namaz	5 - 10.86
Allah'a İman	4 - 8.69
Kıssalar	3 - 6.52
Cevapsız	5 - 9.80

Öğretmenlerde namaz, sure, kıssa ve İslâm'ın şartları gibi, bazı ilâvelerle birlikte, mevcut müfredatın devamı isteğinin hakim olduğunu söyleyebiliriz.

Öğrenciler ise 6. sınıf için belirtilen konulara (tablo 24) birinci sırada yer alan kıssalarla birlikte, ahiret, Cennet, Cehennem ve bazı dinî bilgileri (helâl, haram vs.) ilâve etmişler, iman konularından kendilerinin en kolay öğrenebileceklerine inandıklarını sıralamada belirtmişlerdir.

3) 8. Sınıfta İlgi Duyulan Konular

8. sınıf öğrencilerinin ilgi duyduğu konular tablo 33-39'da gösterilmiştir

Tablo: 33. Öğrencilere Göre Mevcut Müfredattan İlgi Çeken Konular

KONULAR	Erkek		Kız		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hız Peygamber'in Hayatı	67	67.67	58	59.18	125	63.45
Dinî günler ve geceler	52	52.52	66	67.34	118	59.84
Kıssalar	49	49.49	47	47.95	96	48.73
Bazı tören ve geleneklerimiz	43	43.43	41	41.83	84	42.63
K.Kerim'in konularının tanıtımı	29	29.29	40	40.81	69	35.02
Görgü kuralları	21	21.21	18	18.36	39	19.79
Vatan ve Millet Sevgisi	7	7.07	2	2.04	9	4.56
İlgi çekmeyen konu yok	1	1.01	4	4.08	5	2.53

Tablo: 34. Öğretmenlere Göre İlgilendiren Konular

KONULAR	I.Sırada Sayı - %	II.Sırada Sayı - %	III.Sırada Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Cin, Şeytan	15 - 29.41	9 - 17.64	6 - 11.76	30 - 58.82
Hız Peygamber'in Hayatı	10 - 19.60	8 - 15.68	7 - 13.72	25 - 49.01
Kıssalar	12 - 23.52	6 - 11.76	6 - 11.76	24 - 47.05
Ahiret Hayatı	3 - 5.88	9 - 17.64	5 - 9.80	17 - 33.33
İbadetlerde kolaylık	1 - 1.96	3 - 5.88	5 - 9.80	9 - 17.64
Melekler	3 - 5.88	1 - 1.96	3 - 5.88	7 - 13.72
Dini günler ve geceler	-	2 - 3.92	4 - 7.84	6 - 11.76
Allah'a İman	2 - 3.92	2 - 3.92	1 - 1.96	5 - 9.80
Sureler	-	1 - 1.96	4 - 7.84	5 - 9.80
Namaz	1 - 1.96	-	3 - 5.88	4 - 7.84
Bazı tören ve geleneklerimiz	1 - 1.96	-	3 - 5.88	4 - 7.84
Meal Okuma	-	4 - 7.84	-	4 - 7.84
İlgilendiren konu yok	-	-	-	3 - 5.88

Tablo: 35. Öğrencilere Göre Mevcut Müfredata Eklenebilecek Konular

KONULAR	Erkek		Kız		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Melekler, Cinler	59	59.59	71	72.44	130	65.98
Ahret Hayatı	48	48.48	59	60.20	107	54.31
Allah'ın Varlığı ve Sıfatları	35	35.35	39	39.79	74	37.56
K.Kerim Meali okuma	30	30.30	30	30.61	60	30.45
Dinler hakkında bilgi	27	27.27	27	27.55	54	27.41
Namaz ve Sureler	30	30.30	19	19.38	49	24.87
Oruç, Hac, Zekât	16	16.16	9	9.18	25	12.69
Kadere İman	11	11.11	12	12.24	23	11.67
Ahlâkî görevler ve güzel huylar	16	16.16	7	7.14	23	11.67
Başka	-	-	3	3.06	3	1.52
İlgi çekmeyen konu yok	6	6.06	1	1.02	7	3.55

Öğrenci ve öğretmenlerin cevaplarının birbirine yakın olduğunu söyleyebiliriz. 6. ve 7. sınıfta ilgi çeken konuların bu sınıfta da yer aldığı görülmektedir. Öğrenciler bu konulara müfredatları gereği son sınıfta karşılaştıkları bazı konuları da ilâve etmişlerdir. Bunlar, dînî günler ve geceler, bazı tören ve geleneklerimiz, K. Kerim'in konularının tanıtımı, K. Kerim meali, kutsal kitaplar ve dinler hakkında bilgidir. Diğer sınıflardan farklı olan bir başka husus ise Melekler ve Cinler ile ilgili konuların birinci sırada yer almasıdır. Bu konu bundan sonraki tablolarda da ilk sırada bulunmaktadır.

Bazı öğrenciler kendilerine verilen seçeneklere mezheplerle ilgili bilgiler, ahlâk ve Hz. Peygamber'in hayatı hakkında daha fazla bilgi edinmeyi ilâve etmişlerdir. Az sayıda öğrenci ve öğretmen de dinle ilgili bu konuların hepsinin ilgi çektiğini belirtmiştir.

Dinî günler ve geceler, K.Kerim'in konuları yönünden tanıtımı, Melekler, Cinler, ahiret hayatı ile ilgili konular kız öğrencilerin daha çok ilgisini çekerken, namaz, oruç, hac, zekât ve güzel huylarla ilgili konular erkek öğrencilerin daha çok ilgisini çekmekte ve öncelikle öğrenilmek istenmektedir. Bunların bazısı zor öğrenilen konular olarak belirtilmesine rağmen, ilgi çeken konular arasında da yer almaktadır.

Diğer sınıflara göre daha fazla ilgi duyulan ve çevrenin etkisiyle yanlış bazı bilgilere de sahip olduğunu sandığımız ve onları tahminimizden de çok meşgul eden konular, Melekler, Cinler, Şeytanlar ve ruhlardır. Daha önce de belirtildiği gibi, bu

konularla ilgili olarak öğrenci okula gelirken birçok hurafe ve inancı da beraberinde getirmektedir. Küçük yaşlarda olduğu gibi kabul edilen, duyulduğu şekliyle inanılan bu konularda bu yaşlara gelindiğinde ilgiler tekrar uyanmakta, konuya tenkitçi bir şekilde yaklaşarak mantıkî izahlar bulunmaya çalışılmaktadır. İİK'sinin son sınıfı yaş itibarıyla öğrencilerin soyut kavramları ve varlıkları idrak etme kabiliyetinin bir hayli geliştiği bir dönemdir. Bu nedenle Allah'ın sıfatları ve Melekler ile ilgili konular bu sınıfta daha kolay öğrenilebilir. Melekler konusuna bağlantılı olarak da Cin, Şeytan ve ruh hakkında da çok fazla teferruata dalmadan bilgi edinmeleri, yanlış inanış ve anlayışlardan kurtulmalarını sağlayabilir. Derste daha ziyade duyu ötesi varlıkların insanlara zarar vermediği, cincilik, büyü, sihir gibi konuların dinle ilgisinin olmadığı hartırlatılabilir. Böylece, Cin ve ruhlara ait duyduklarının mantık süzgecinden geçirilmesi ve yeni duyacaklarına da hazırlıklı olmaları sağlanabilir.

Tablo: 36. Öğrencilerin 8. Sınıfta Öncelikle Öğrenmek İstedikleri ve İlgilerini Çeken Konular

KONULAR	Erkek Sayı - %	Kız Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Ahiret, Cennet, Cehennem	15 - 24.19	34 - 46.57	49 - 36.29
Namaz ve Abdest	18 - 29.03	28 - 38.35	46 - 34.07
Peygamberimizin Hayatı ve Ahlakı	21 - 33.87	19 - 26.02	40 - 29.62
Melek, Cin, Şeytan, Ruh, Hayalet	12 - 19.35	26 - 35.61	38 - 28.14
Sureler	18 - 29.03	18 - 24.65	36 - 26.66
Allah'a İman, Varlığı, Sıfatları, İsimleri	19 - 30.64	17 - 23.28	36 - 26.66
Kıssalar, Peygamberlere İman	15 - 24.19	14 - 19.17	29 - 21.84
Dini günler ve geceler	8 - 12.90	3 - 4.10	11 - 8.14
Din kavramı ve Dinler hakkında bilgi	3 - 4.83	7 - 9.58	10 - 7.40
Helâller ve Haramlar	1 - 1.62	8 - 10.95	9 - 6.66
Cevapsız	37 - 37.37	25 - 25.51	62 - 31.47

Tablo: 37. 8. Sınıf Öğrencilerinin Öğretmenlere En Çok Soru Sorduğu Konular

KONULAR	Sayı - %
Cin, Melek, Şeytan, Ruh	25 - 55.55
İbadetlerle ilgili sorular	19 - 42.22
Güncel olaylar	14 - 31.11
Ahiret, Cennet, Cehennem	11 - 24.44
Kader	10 - 22.22
Kıyamet	7 - 15.55
Hristiyan ve Yahudiler ebedi cehennemlik mi?	5 - 11.11
İnsanın ve âlemin yaratılışı, ırkların teşekkülü	5 - 11.11
Allah'ın Varlığı, Delilleri, Sıfatlar	3 - 6.66
Örf ve âdetlere uymayanı toplum neden dışlamıyor	3 - 6.66
Cevapsız	6 - 11.76

Öğretmenlere daha çok Cin, Melek, Şeytan, ruh, ibadetler, güncel olaylar ve ahiret ile ilgili sorular sorulduğu görülmektedir. Zaman zaman Hristiyan ve Yahudilerin akıbeti ile ilgili sorular da yer almaktadır. Bunların dışında; kâinat'ın ve insanın yaratılışı, ırkların teşekkülü, Allah'ın varlığını gösteren delillerin neler olduğu şeklinde sorular yöneltilmektedir. Az sayıda da olsa öğrenciler tarafından, kitapta konu işlenirken örf ve âdetlere uyulmadığı zaman toplumun dışlayacağı yazıldığı halde günümüzde bu dışlamanın neden gerçekleşmediği ile ilgili sorular da sorulduğu ifade edilmektedir.

Öğrencilerin öğretmenlere sordukları sorular ile kendilerinin belirlediği öncelikle öğrenmek istedikleri konular birbirine oldukça yakındır. Ayrıca bu tablolardan elde edilen bulguların aynı zamanda önceki üç tabloyu (33, 34, 35) desteklediğini de söyleyebiliriz.

Tablo: 38. Öğrencilerin 8. Sınıfa Teklif Ettiği Konular

KONULAR	Erkek Sayı - %	Kız Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Melek, Cin, Şeytan, Ruh ile ilgili bilgi	10 - 17.54	18 - 27.69	28 - 22.95
Sureler	12 - 21.21	15 - 23.07	27 - 21.13
Ahiret, Cennet, Cehennem	11 - 19.29	16 - 24.61	27 - 21.13
Allah'a İman, Varlığı, Sıfatları	8 - 14.03	14 - 21.53	22 - 18.03
Namaz	11 - 19.26	6 - 9.23	17 - 13.93
Kıssalar, Peygamberlere İman	7 - 12.28	8 - 12.30	15 - 12.29
Hız. Peygamber'in Hayatı ve Ahlakı	11 - 19.29	2 - 3.07	13 - 10.65
Dinî günler ve geceler	6 - 10.52	6 - 9.23	12 - 9.83
K.Kerim konuları hakkında bilgi	2 - 3.50	7 - 10.76	9 - 7.37
Aynı konular	1 - 1.75	7 - 10.76	8 - 6.55
Dört Halife Devri	2 - 3.50	5 - 7.69	7 - 5.73
K.Kerim mealı	1 - 1.75	6 - 9.23	7 - 5.73
Cevapsız	42 - 42.42	33 - 33.67	75 - 38.07

Tablo: 39. Öğretmenlerin 8. Sınıfa Teklif Ettiği Konular

KONULAR	Sayı - %
İslâm'ın Şartları, İbadet Esasları	12 - 26.08
Kıssalar	8 - 17.39
İmanın Şartları	7 - 15.21
Güzel Huylar	7 - 15.21
Hız. Peygamber'in Hayatı	6 - 13.04
Allah'a İman, Sıfatları	5 - 10.86
Sureler	4 - 8.69
K. Kerim konuları hakkında geniş bilgi	4 - 8.69
İlk Müslümanlar, Dört Halife Devri	2 - 4.34
Namaz	2 - 4.34
Laiklik ve İslâmiyet	2 - 4.34
Cevapsız	5 - 9.80

Öğretmen ve öğrencilerin verdikleri cevaplar bu sınıfla ilgili önceki tablolarda yer alan bulgularla paralellik arz etmektedir. Önceki sınıflarda en çok ilgi duyulan ve öğrenilmek istenen konular burada da yer almıştır. Öğretmenler konuları genel başlıklar halinde (İslâm'ın şartları, İmanın şartları gibi) belirtirken, öğrenciler en çok istedikleri konuları daha detaylı bir şekilde (namaz, ahiret, Cennet, Cehennem gibi) yazmışlardır. Böylece onların iman ve ibadet konularından hangilerine ilgi duydukları hakkında fikir sahibi olmak mümkün olabilmektedir.

Öğrencilerin önceki sınıflarda yer almasını istedikleri konulara burada da yer verdiklerini görüyoruz. Kıssalar, Hz. Peygamber'in hayatı, namaz, sureler gibi konular üç sınıfta da yer almıştır. Bu konularla birlikte onların zihin ve yaş seviyeleri ile ilgili olarak Melek, ruh, Cin, Şeytan, ahiret, Allah'ın varlığı, sıfatları konularına ilginin biraz daha arttığı söylenebilir. Mübarek gün ve gecelerle K. Kerim konuları da ilgi çeken konular arasındadır.

h) Öğrencilerin İlgisini Çekmeyen ve Kitaplarda Bulunmasına Gerek Görülmeyen Konular

6. sınıfta ilgi çekmeyen, gereksiz bulunan bir konu olup olmadığı sorusuna öğretmenlerin %58.82'si ile öğrencilerin %77.34'ü, cevap vermemiştir. Cevap verenler, ailede, okulda, çevrede yaşanılarak öğrenilmesi gerektiğini düşündükleri günlük hayat ve ilişkilerle ilgili bazı konuları belirtmişlerdir. Bu konular onların da belirttiği gibi, iyi bir insan, iyi bir müslüman, iyi bir vatandaş olarak zaten bilinmesi ve sahip olunması gereken özelliklerdir. Çok az sayıda öğretmen ve öğrenci de bunların dışında, diğer derslerin içinde ele alınan ve DKAB dersi konusu olarak görmedikleri bazı konuları gereksiz bulduklarını belirtmişlerdir.

7. sınıfta bu soruya öğretmenlerin %54.90'ı ile öğrencilerin %76.37'si cevap vermemiştir. Cevap veren öğretmenlerin % 26.08'i , öğrencilerin % 30'u Laiklik ile ilgili konuları, yine öğretmenlerin %21.73'ü ile öğrencilerin %23.23'ü güzel ahlâkla ilgili konuları belirtmişlerdir.

8. sınıfta da öğretmenlerin yarısına yakını (%43.13) ve öğrencilerin yarıdan fazlası (% 68.52'si) bu soruyu cevaplamamıştır. Cevap veren öğretmen ve öğrencilerin laiklik, Atatürk, vatan ve millet sevgisi, millî tarih, millî kültür, millî eğitim, orduya saygı gibi konuların daha çok Tarih ve Vatandaşlık Bilgisi gibi derslerin içinde yer alması gerektiğini düşündükleri görülmektedir. Ayrıca en çok zorlanılan konular değerlendirirken belirtildiği gibi, bu konuların öğrencilerin zihin seviyelerinin üzerinde olması da söz konusudur.

Bunların dışında bazı görgü kuralları, tören ve geleneklerimiz ile bazı ahlâk konuları da ilgi çekmeyen ve gereksiz bulunan konular arasında sayılmıştır. Ancak bu konular aynı zamanda tablo 33'te de görüldüğü gibi öğrencilerin ilgisini çeken konular arasında da yer almaktadır. Bunu bir çelişki olarak görmekten ziyade herkes tarafından bilinen konular gibi düşünülerek gereksiz sayılmış olabileceğini söyleyebiliriz.

I. Haftalık Ders Saati

Tablo: 40. D.K.A.B Dersi Sizce Haftada Kaç Saat Olmalıdır?

DERS SAATİ	I.Sınıf Sayı - %	II.Sınıf Sayı - %	III.Sınıf Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Hiç olmasın	-	2 - 1.62	-	2 - 0.46
1 saat	8 - 6.72	8 - 6.50	11 - 5.82	27 - 6.27
2 saat	26 - 21.85	34 - 27.64	64 - 33.86	124 - 28.77
3 saat	40 - 33.61	37 - 30.08	47 - 24.87	124 - 28.77
4 saat	28 - 23.53	30 - 24.39	48 - 25.40	106 - 24.59
5 saat	17 - 14.29	12 - 9.76	19 - 10.05	48 - 11.14
Toplam	119 - 100	123 - 100	189 - 100	431 - 100
Cevapsız	9 - 7.03	4 - 3.14	8 - 4.06	21 - 4.64

Haftada iki saat okutulan D.K.A.B. dersinin kaç saat okutulması gerektiği sorulduğunda öğrencilerin % 6.27'si bir saat, %28.77'si iki saat, %28.77'si üç saat, %24.59'u dört saat, %11.14'ü beş saat olmasını istemiştir. %0.46'sı hiç okutulmasını demmiştir. Bir başka şekilde söyleyecek olursak öğrencilerin %64.50'lik büyük bir oranı dersin hafta da en az üç saat olması görüşündedir.

Daha önce DKAB eğitimi ve öğretimi ile ilgili olarak yapılan bir çalışmada da ders değerlendirilirken, ders sayısı yönüyle diğer Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığı takdirde, haftada iki saatlik bir din dersinin az olduğunun görüleceği ve bu çalışmada ankete katılan öğrencilerin hepsinin de ders saatinin az olduğunu ifade ettikleri belirtilmiş, daha sonra şu görüşlere yer verilmiştir: "CRAMER ve BROWN'un belirttiği gibi, İngiltere'de din, 1944 Kanununda açıkça belirtildiği üzere, her okulda hayatın ve öğretimin bir parçası olarak mecburîdir. "Her vilayet okulunda ve cemaat okulunda okul günü (ders), hazır bulunan öğrenciler tarafından yapılan toplu dua töreniyle başlayacaktır. Din öğretimine ayrılan belli saatler dışında manevî değerlerin, okulların bütün çalışmalarına hakim olmaları da tavsiye edilmiştir." şeklindeki durumu görünce, bizim ortaokullarımızda olmayan bu anlayış bir eksiklikler".⁴⁹

DKAB dersinin gerekliliği (tablo 5) ve derse olan ilgi (tablo 6) konusundaki cevaplar da hatırlanacak olursa öğrencilerin DKAB dersine önem verdikleri, bu dersten

⁴⁹Vahdettin Akgün, "DKAB Eğitimi-Öğretimi", Din Öğretimi Dergisi, Ankara: MEB Yayınları s. 25 (Ekim-Aralık 1990), s. 28-29.

büyük zevk aldıkları anlaşılmaktadır. Ders saatlerini artırmak suretiyle bu yüksek ilgi ve arzularından da yararlanarak onlara yaklaşmak ve yardımcı olmak mümkün olabilir.

i) Derse En Uygun İsim

Serbest cevaplanmak üzere öğretmen ve öğrencilere ders için en uygun ismin ne olabileceği sorulmuş ve bu soruya öğrencilerin yaklaşık yarısı (%43.80), öğretmenlerin de %13.72'si cevap vermemiştir.

Soruya cevap veren öğrencilerin yarısına yakını (%48.42) ve öğretmenlerin %20.45'i mevcut "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi" isminin uygun olduğunu belirtirken, yine öğrencilerin %8.26'sı ile öğretmenlerin %36.36'sı "Din Dersi" ve "Din Bilgisi" isminin daha uygun olacağı görüşündedir. %2.36 oranındaki öğrenciler ile %13.63 oranındaki öğretmenler "Din ve Ahlâk Bilgisi", "Din ve Ahlâk Dersi" ismini teklif etmişlerdir. Verilen diğer cevaplar birbirinden oldukça farklı isimleri ihtiva ettiği için buraya alınmamıştır.

Ortaya çıkan bu sonuçlara göre öğrencilerin dersin mevcut ismini benimsemiş oldukları söylenebilir. Fakat teklif edilen diğer isimler göz önüne alındığında öğrenci ve öğretmenlerin yarıdan fazlasının başka isimler sunmuş olması bu benimsemenin tam manasıyla oluşmadığı sonucunu doğurmaktadır. Öğrenciler her ne kadar mevcut ismin devamından yana iseler de okullarımızdaki uygulamada bunun aksi bir durum söz konusudur. Gerek öğretmenlerin eski alışkanlıkları, gerekse bugünkü ismin uzunluğu ve bu nedenle hatalı söylenme korkusu gibi sebeplerle öğrencilerin ve öğretmenlerin dersin tam adı kendilerinden istenmediği müddetçe "Din Dersi" ismini kullandıklarını söyleyebiliriz. Bununla beraber, isim meselesine çok önemli bir konu olarak bakılmadığı söylenebilir.

C. DKAB DERSİ KİTAPLARI İLE İLGİLİ BULGU ve DEĞERLENDİRMELER

DKAB ders kitapları dinî ve ahlakî bilgileri öğrenmek açısından her ne kadar öğretmenin yerini tutmasa da önemli bir vasıta. Öğrenci ve öğretmenlerin kullandıkları en önemli ders aracı ve kaynak durumundadır. Nitekim anket uyguladığımız öğrenciler de dinî bilgilerini sırasıyla öğretmen ve aileden sonra ders kitaplarından öğrendiklerini ifade etmişlerdir (tablo 4). Bununla birlikte, konu ile ilgili daha önce yapılan çalışmalarda ilköğretim ve lisede ders kitaplarının bu önemli fonksiyonunu yerine getiremediği ve kitaplardan daha fazla şeyler beklendiği belirtilmiştir.⁵⁰ Yapılan bir çalışmada kitapların öğrenci psikolojisine uygun olduğunun ve pedagojik usullerle yazıldığının tam olarak söylenemeyeceği, öğrencilerin ilgi, bilgi, merak, arayış ve beklentilerine cevap verdiğini söylemenin mümkün olmadığı ifade edilmiştir.⁵¹ Başka bir çalışmada da ders kitapları DKAB öğretiminin verimliliğini engelleyen faktörlerden ikincisi olarak gösterilmiştir.⁵²

Kitapların önemli bir ders aracı olması nedeniyle öğrenci ve öğretmenlere bu konu ile ilgili sorular da sorulmuştur. MEB'nin hazırladığı mevcut kitaplar esas alınarak hazırlanan bu sorular ile kitapları değerlendirmek, öğrenci ve öğretmenlerin nasıl bir ders kitabı istediklerini öğrenmek amaçlanmıştır.

Tesbit edilen problemlerle ilgili bulgular 10 ana başlık altında toplanarak yorumlanmıştır.

a) Hazırlık Çalışmaları

Öğrenci ve öğretmenlerin hazırlık çalışmaları hakkındaki düşünce ve kanaatleri tablo 41 ve 42'de görülmektedir.

Tablo:41. Hazırlık Çalışmaları İlgi Çekiyor mu? Derse Hazırlanmanıza Yardımcı Oluyor mu?

CEVAP	6.Sınıfta Sayı - %	7.Sınıfta Sayı - %	8.Sınıfta Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Evet	74 - 57.81	25 - 19.69	64 - 32.49	163 - 36.06
Hayır	24 - 18.75	56 - 44.09	69 - 35.03	149 - 32.97
Kısmen	30 - 23.44	46 - 36.22	64 - 32.48	140 - 30.97
Toplam	128 - 100	127 - 100	197 - 100	452 - 100

⁵⁰Bilgin, age., s. 114; Yavuz, agm., s. 251-252

⁵¹ Bayraktar, agm., s. 24.

⁵²Peker, agm., s. 68-76.

Tablo: 42. Hazırlık Çalışmaları Öğrencilerinizin İlgisini Çekiyor ve Derse Hazırlanmalarına Yardımcı Oluyor mu?

CEVAP	6.Sınıfta Sayı - %	7.Sınıfta Sayı - %	8.Sınıfta Sayı - %
Evet	9 - 17.64	7 - 13.72	6 - 11.77
Hayır	21 - 41.18	23 - 45.10	26 - 50.98
Kısmen	21 - 41.18	21 - 41.18	19 - 37.25
Toplam	51 - 100	51 - 100	51 - 100

İşlenecek konuya hazırlık yapmak, günlük hayatta edinilen bilgilerle, tecrübelerle ilgi kurabilmek, ön araştırma yapılmasını ve böylece konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak, yeni tecrübeler edinmeye yardımcı olmak gibi amaçlarla ünitelerin başında yer alan hazırlık çalışmalarının öğrenci ve öğretmenlerin ifadelerine göre, bunları gerçekleştirebildiği pek söylenemez. 7. 8. sınıf öğrencileri ve öğretmenler daha çok olumsuz görüş bildirmişlerdir. 6. sınıf öğrencilerinin yarıdan fazlası hazırlık çalışmalarının ilgi çektiğini ve derse hazırladığını belirtmişlerdir. Bu durum, onların ilkokuldaki ödev yapma alışkanlıklarından ve soruların çabucak cevaplandırılabilir olmasından kaynaklanmış olabilir.

Mevcut kitaplarda yer alan hazırlık çalışmaları, daha çok "Evet" ve "Hayır" şeklinde cevaplanacak soruları içermektedir. Bu şekilde kısa cevaplı olması ise asıl yapılması gereken çalışmaların geçirtilmesine sebep olabilecektir. İşlenecek konularla ilgili olması gereken bu çalışmaların amacı konuya ilgi uyandırabilmek olmalıdır. Ayrıca sayılarının azaltılması da ilginin artmasını sağlayabilir.

b) Ünite Sonundaki Sorular

Tablo: 43. Ünite Sonundaki Sorular Öğrenmenize Yardımcı Oluyor mu?

CEVAP	6.Sınıfta Sayı - %	7.Sınıfta Sayı - %	8.Sınıfta Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
EVET	90 - 70.31	68 - 53.54	125 - 63.45	283 - 62.61
HAYIR	10 - 7.81	30 - 23.62	27 - 13.71	67 - 14.82
KISMEN	28 - 21.88	29 - 22.84	45 - 22.84	102 - 22.57
Toplam	128 - 100	127 - 100	197 - 100	452 - 100

Tablo: 44. Ünite Sonundaki Sorular Öğrencilerinizin Öğrenmesine Yardımcı Oluyor mu?

CEVAP	6.Sınıfta Sayı - %	7.Sınıfta Sayı - %	8.Sınıfta Sayı - %
EVET	26 - 50.98	21 - 41.18	16 - 31.37
HAYIR	6 - 11.77	6 - 11.77	10 - 19.61
KISMEN	19 - 37.25	24 - 47.05	25 - 49.02
Toplam	51 - 100	51 - 100	51 - 100

Öğrencilerin derse hazırlanmalarını sağlamak için ünitelerin başında yer alan hazırlık çalışmaları gibi, sonunda da öğrenilen bilgilerin ölçülmesini sağlamak amacıyla işlenen konularla ilgili sorular yer almaktadır. Soruların, bilgilerin pekiştirilmesine yardımcı olup olmadığı sorulduğunda 7. sınıflarda oran biraz düşük olmakla birlikte, öğrencilerin çoğunun buna "Evet" dediği görülmektedir. Öğretmenlerin yarısı 6. sınıfta soruların öğrenmeye yardımcı olduğunu belirtirken, bu oran 7. ve 8. sınıflar için daha düşük olmuştur.

Kitaplarda yer alan bu sorular hazırlanırken bazı hususlara dikkat edildiği takdirde daha faydalı olunabilir. Öğrencinin evinde, öğretmenin öğrencileriyle birlikte sınıfta bu soruları cevaplandırmaya vaktinin yetip yetmeyeceği önemli bir konudur. Bu nedenle soruların mümkün olduğu kadar, az sayıda olması gerekir. Ayrıca çok önemli kavramların tanımının dışında, işlenen her konu başlığının soru haline getirilmesi yoluna gidilmemelidir. Sorular daha çok öğrencilerin zihin güçleri ve kabiliyetleri ile cevaplayabilecekleri şekilde düzenlenmelidir.

c) Okuma Parçaları

Tablo:45. Öğrencilerin Okuma Parçaları İle İlgili Fikirleri

Okuma Parçalarını	6.Sınıf Sayı - %	7.Sınıf Sayı - %	8.Sınıf Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
İlginç buluyorum	78 - 60.94	75 - 55.97	138 - 69.70	291 - 63.26
İlgimi çekmiyor	12 - 9.38	10 - 7.46	17 - 8.58	39 - 8.48
Bazılarının konularla ilgisi yok	18 - 14.06	30 - 22.39	8 - 4.04	56 - 12.17
Öğretmen isterse okuyorum	19 - 14.84	17 - 12.69	33 - 16.67	69 - 15.00
Başka	1 - 0.78	2 - 1.49	2 - 1.01	5 - 1.09
Toplam	128 - 100	134 - 100	198 - 100	460 - 100
Cevapsız	6 - 4.68	-	3 - 1.52	9 - 1.99

Tablo: 46. Öğretmenlere Göre Okuma Parçaları Öğrencilerin İlgisini Çekiyor mu?

CEVAP	6.Sınıfta Sayı - %	7.Sınıfta Sayı - %	8.Sınıfta Sayı - %
EVET	16 - 31.37	14 - 27.45	8 - 15.69
HAYIR	18 - 35.30	15 - 29.41	19 - 37.25
KISMEN	16 - 31.37	22 - 43.14	23 - 45.10
BAŞKA	1 - 1.96	-	1 - 1.96
Toplam	51 - 100	51 - 100	51 - 100

Tabloda da görüldüğü gibi, öğrencilere okuma parçaları ile ilgili fikirleri sorulduğunda yarıdan fazlası ilginç bulduğunu belirtmiştir. Öğretmenler de ise bunun aksi bir durum görünmektedir. Okuma parçaları ile ilgili olarak genelde olumsuz düşündüğünü tahmin ettiğimiz öğretmenlerin bazıları da okuma parçalarının DKAB konuları ile ilgisi olmadığını, daha cazip ve ibret verici olması gerektiğini belirtmiştir.

Bu oranlara bakarak öğretmenlerde okuma parçalarının pek ilgi çekmediği, öğrenciler de ise ilgi çektiği görüşünün hakim olduğu söylenebilir. Fakat ilgi çekici olduğunu belirtenlerin dışında kalan ve diğer seçenekleri işaretleyen öğrencilerin oranı göz önüne alındığında okuma parçalarının daha ilgi çekici hale getirilmesi ve daha çok

DKAB konuları ile ilgili olması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu parçaların konularının hikâye, somut olaylar, Hz. Peygamber'in hayatından örnekler ile tarihî ve dinî şahıs ve olaylarla ilgili örneklerden oluşması daha cazip hale gelmesini sağlayabilir.

d) Kitapların Dili ve Anlatımı

Tablo:47. Kitapların Dili Öğrencilerin Seviyelerine Uygun mudur?

CEVAP	6.Sınıfta Sayı - %	7.Sınıfta Sayı - %	8.Sınıfta Sayı - %
EVET	29 - 56.86	25 - 49.02	23 - 45.10
HAYIR	4 - 7.85	6 - 11.77	7 - 13.73
KISMEN	18 - 35.29	20 - 39.21	21 - 41.17
Toplam	51 - 100	51 - 100	51 - 100

Tablodaki oranlara bakıldığında öğretmenlerin bu konuda olumlu düşündükleri söylenebilir. Fakat oranı biraz düşük olsa da bazı öğretmenlerin bu görüşe katılmamış olmaları, kitapların dili ve anlatımında eksiklikler olabileceğini akla getirmektedir. Nitekim öğrencilere, öğrenmeyi zorlaştıran sebepler sorulduğunda (tablo 7) "Kitabın dilinin ağırlığı" üçüncü sırada yer almaktadır. Kitapların dilinin ağırlığı 6. sınıf öğrencilerinde ise birinci sıradadır. Öğrencilere bir başka soruda "DKAB kitabı hangi özelliklere sahip olmalı?" diye sorulduğunda (tablo 52), "Kitabın dilinin anlaşılır olması", 6. sınıfların %55.46'sı, 7. sınıfları %47.27'si, 8. sınıfların %40.10'u tarafından ilk sıralarda işaretlenmiştir.

Öğrencilerin ifadelerinden, kitapların dili ve anlatımının onlar açısından önemli olduğu anlaşılmaktadır. Şüphesiz öğrencinin okuduğunu anlayabilmesi öğrenmesini de kolaylaştıracaktır. Genellikle 6. sınıf öğrencilerinde, işlenen konularla ilgili önceden pek fazla bilgi edinilmemiş ve din dilinin tam anlamıyla gelişmemiş olması gibi sebepler, konuların öğrenilmesinde olduğu gibi, kitapların anlaşılmasında da olumsuz bir etki yapabilmektedir. Bu nedenle kitaplar hazırlanırken kelimeler dikkatle seçilmeli, öğrencilerin seviyelerine uygun bir dil ve anlatım kullanılmalıdır.

e) Somuttan Soyuta, Kolaydan Zora Prensipleri

Tablo:48. Ders Kitaplarında Bu Konulara Dikkat Edilmiş midir?

CEVAP	6.Sınıfta Sayı - %	7.Sınıfta Sayı - %	8.Sınıfta Sayı - %
EVET	21 - 41.18	17 - 33.33	19 - 37.26
HAYIR	13 - 25.49	18 - 35.30	16 - 31.37
KISMEN	17 - 33.33	16 - 31.37	16 - 31.37
Toplam	51 - 100	51 - 100	51 - 100

Tabloda da görüldüğü gibi, bu konuda olumlu düşünenler fazla olmakla birlikte, olumsuz düşünenlerin oranlarının da onlara bir hayli yakın olduğu görülmektedir. 7. sınıf kitapları için ise bu konuda olumsuz düşünenler daha fazladır. Öğrenciler her ne kadar konuların kolaydan zora sıralanmayışını öğrenmeyi olumsuz yönde etkileyen bir faktör olarak görmese de (tablo 7), konular işlenirken bu prensiplere uyulduğu takdirde, konuların somut hale getirilmesi söz konusudur.

Konuların işlenişi sırasında dikkat edilmesi gereken bu prensiplere, müfredatın sınıflara göre belirlenmesi ve kitaplara yerleştirilmesi sırasında da dikkat edilmelidir.

f) Günlük Hayattan Hareket

Tablo:49. Ders Kitaplarında "Günlük Hayattan Hareket Etmek" Prensibine Uyulmuş mudur?

CEVAP	6.Sınıfta Sayı - %	7.Sınıfta Sayı - %	8.Sınıfta Sayı - %
EVET	9 - 17.65	8 - 15.69	3 - 5.88
HAYIR	24 - 47.06	23 - 45.10	25 - 49.02
KISMEN	18 - 35.29	20 - 39.21	23 - 45.10
Toplam	51 - 100	51 - 100	51 - 100

Yukarıda da görüldüğü gibi, öğretmenlerin çoğunluğu üç sınıfın kitabında da konular işlenirken günlük hayattan hareket edilmediği görüşündedir. Tablo 8'de de öğretmenler, dersin günlük hayat, aile ve diğer derslerle bütünleşememesini olumsuz bir faktör olarak belirtmiş, öğrenciler de tablo 7'de günlük hayattan örneklerin yer almayışını öğrenmeyi zorlaştıran en önemli sebep olarak gördüklerini ifade etmişlerdi.

Çocuk yaşadığı hayattan bahsedilince ilgi duyar, daha iyi öğrenir. Bu şekilde, konular somut hale getirilirken aynı zamanda öğrencinin yeni tecrübeler edinmesine,

içinde yaşadığı toplumun kendisinden beklediklerine cevap verecek hale gelmesine, yani sosyalleşmesine de yardımcı olunabilir.

g) Örnek Olay ve Hikâyeler

Tablo:50. Ders Kitaplarında Yeterince Örnek Olay ve Hikaye Kullanılmış mıdır?

CEVAP	6.Sınıfta Sayı - %	7.Sınıfta Sayı - %	8.Sınıfta Sayı - %
EVET	5 - 9.81	4 - 7.84	1 - 1.96
HAYIR	40 - 78.43	38 - 74.51	39 - 76.47
KISMEN	6 - 11.76	9 - 17.65	11 - 21.57
Toplam	51 - 100	51 - 100	51 - 100

Öğretmenlerin tamamına yakını kitaplarda konular işlenirken yeterince örnek olay ve hikâye kullanılmadığını belirtmiştir. Öğretmenler, ders kitabının hangi özelliklere sahip olması gerektiği sorulduğunda da bu konuya öncelik vermiş, İslâm tarihi, Hz. Peygamber'in hayatı, ayet, hadis vs. den alınan daha çok örnek, hikâye ve okuma parçaları olmasını istemişlerdir.

Konuların somut hale getirilmesinde, anlaşılır kılınmasında önemli bir etken olan misal, olay ve hikâyelerin derste veya kitaplarda kullanılmayışını, yahut çok az kullanılmış olmasını öğrenciler, öğrenmeyi zorlaştıran sebeplerin ikincisi olarak görmektedir (tablo 7). Kitaplarda bulunması gereken özellikler sıralarken de 6. sınıflarda oran biraz düşük olmakla birlikte, örnek olay ve hikâye kullanılması ikinci sırada istenmiştir (tablo52).

h) Kitapların Yaprak Kalitesi, Farklı Yazı Karakteri ve Resimleri

Tablo: 51. Kitapların Yaprak Kalitesi, Farklı Yazı Karakteri ve Resimleri İlgili

Çekmekte midir?

CEVAP	6.Sınıfta Sayı - %	7.Sınıfta Sayı - %	8.Sınıfta Sayı - %
EVET	6 - 11.76	5 - 9.80	4 - 7.84
HAYIR	36 - 70.59	36 - 70.59	36 - 70.59
KISMEN	9 - 17.65	10 - 19.61	11 - 21.57
Toplam	51 - 100	51 - 100	51 - 100

Bu soruda da öğretmenlerin tamamına yakını olumsuz görüş belirtmiş, mevcut kitapların yaprak kalitesi, yazı karakterleri ve resimleri ile ilgi çekmediğini ifade etmiştir. Bu konudaki görüşlerini, DKAB kitabının pedagojik özellikleri ile ilgili fikirlerini belirtirken de tekrar etmişlerdir.

Öğrencilerin çoğu, kaliteli kâğıt, farklı renk ve yazı karakteri ve konularla ilgili çeşitli resimlerin kullanılmayışını öğrenmeyi zorlaştıran önemli bir sebep olarak görmemiştir (tablo 7). Fakat yine de bu hususların önemsiz olmadığı, kitaplarda bulunması gereken özelliklere dair fikirlerini belirtirken kullandıkları ifadelerden anlaşılmaktadır. Bilhassa "Resim" konusuna diğerlerine göre daha fazla önem verilmiş, %53.76'sı tarafından konularla ilgili resimlerin bulunması istenmiştir.

1) DKAB Kitabının Özellikleri

Tablo:52. D K A B Kitabında Hangi Özellikler Bulunmalıdır?

ÖZELLİKLER	6.Sınıfta Sayı - %	7.Sınıfta Sayı - %	8.Sınıfta Sayı - %	TOPLAM Sayı - %
Hiz. Peygamber'in hayatından örnekler	87 - 67.96	88 - 69.29	136 - 69.03	311 - 68.80
Örnek olay ve hikâyeler bulunmalı	56 - 43.75	71 - 55.90	123 - 62.43	250 - 55.30
Resimler olmalı	67 - 52.34	72 - 56.69	104 - 52.79	243 - 53.76
Dili anlaşılır olmalı	71 - 55.46	60 - 47.24	79 - 40.10	210 - 46.46
Kaliteli kâğıttan olmalı	35 - 27.34	52 - 40.94	66 - 33.50	153 - 33.84
Farklı renk ve karakterde yazısı olmalı	24 - 18.75	26 - 20.47	22 - 11.16	72 - 15.92
Başka	3 - 2.34	1 - 0.78	5 - 2.53	9 - 1.99

DKAB kitabının hangi özelliklere sahip olması gerektiği sorulduğunda öğrencilerin yarısından fazlası önem sırasına göre, Hiz. Peygamber'in hayatından örneklerin daha çok olması (%68.80), örnek olay ve hikâyeler bulunması (%55.30) ve konularla ilgili resimlerin yer alması gerektiği (%53.76)'ni belirtmiştir. Yarisına yakını (%46.46) da dilinin anlaşılır olması gerektiğini ifade etmiştir. Dilinin anlaşılır olması gerektiğini ifade edenlerin oranı 6. sınıflarda daha yüksek olmuştur (%55.46). Ayrıca öğrenciler biraz daha düşük oranlarda yaprakların kaliteli olmasını (%33.84), farklı renk ve karakterde yazı kullanılmasını (%15.92) kitaplarda bulunması gereken özellikler olarak sıralamışlardır.

Öğretmenlere de DKAB kitaplarının hangi pedagojik özelliklerinin bulunması gerektiği serbest soru olarak sorulmuş, %19.61'i bu soruya cevap vermemiştir. Cevap verenlerin belirlediği özellikler önem sırasına göre şu şekildedir:

- Hiz. Peygamber'in hayatından, kıssalardan, İslâm tarihinden, hikâyelerden, ayet ve hadislerden bol örnek ve okuma parçaları bulunmalı,
- Günlük hayatın içinden verilen örneklerle konular arasında bağlantı kurulmalı,

- Konularla ilgili mümkün olduğu kadar çok, renkli resimler yer almalı,
- Kaliteli kâğıt ve ilgi çekecek bir şekilde farklı renkler kullanılarak göze de hitap eder hale getirilmeli,
- Sade, kolay, çekici olmalı, konular kolaydan zora doğru sıralanmalı,
- İçeriği dolu olmalı,
- Öğrencilerin yaşı, zekâsı ve ilgilerine uygun olmalı
- Konular aklî ve mantıkî çerçevede izah edilmeli,
- Sorular, hazırlık çalışmaları az ve kısa olmalı,
- Anlatım düzgün olmalı,
- Konular müsbet ilimle mukayese edilerek verilmeli,
- Müslüman olan yabancıların İslâm hakkındaki görüşlerine yer verilmeli,
- İman, ibadet, ahlâk sırasına uyulmalı,
- Konulara cami ve bölümleri hakkında bilgi ilâve edilmeli,
- Süsleme sanatı ile ilgili resimler çıkarılmalı,
- Din ve İslâm ahlâkı dışında kalan konular azaltılmalı.

Öğretmenlerin sıraladığı bu özelliklerin öğrencilerin belirlediklerini desteklediği görülmektedir. Hz. Peygamber'in hayatından, ayet ve hadislerden örneklerin, örnek olay ve hikâyelerin, konularla ilgili resimlerin bulunmasına ve bilgilerin öğrencilerin anlayacağı bir dille anlatılmasına önem verilmekte, kitapların onların seviye, ilgi ihtiyaç ve özelliklerine uygun olması gerektiğine dikkat çekilmektedir. Ayrıca kaliteli kâğıt, farklı renk ve karakterde yazı kullanılması istenmektedir. Kitaplar hazırlanırken bu doğrultuda hareket edildiği takdirde onların daha ilgi çekici ve faydalı olması sağlanacak, verim yükselecektir.

i) Dersin Daha Verimli ve Faydalı Olabilmesi İçin Öğrenci ve Öğretmenlerin Önerileri

Öğrenci ve öğretmenlerden DKAB dersinin İİK'sinde daha faydalı hale getirilebilmesi için varsa önerilerini yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin %35.84'ü soruya cevap vermemiş, hiçbir öneride bulunmamıştır. Cevap veren öğrencilerin önerileri tasnif edildiğinde başlıca kitap, müfredat ve dersin işleniş ile ilgili önem sırasına göre şu hususlar üzerinde durdukları görülmüştür:

- Derslerde Hz. Peygamber'in hayatı, savaşları, namazlar ve diğer konular için videodan yararlanılmalı,
- Kitapta bolca ilginç olaylar, hikâyeler, örnekler, okuma parçaları, ayet ve hadisler yer almalı,
- Dinimizle ilgili konular daha teferruatlıca ele alınmalı,
- Ders için özel bir sınıf tahsis edilerek uygulamalı öğretim yapılmalı veya okulda mescit bulunmalı,
- Kitaplarda Hz. Peygamber'in hayatından, kıssalardan, ilk müslümanların hayatlarından çok örnek bulunmalı,
- Kitaplarda renkli resimler kullanılmalı,
- Gerçekçi, açık ve doğru bir anlatım olmalı, tüm sorulara cevap verilmeli,
- Kitaplarda günümüzden, hayattan örnekler yer almalı, derslerde bunlardan yararlanılmalı,
- Derslerin zevkli geçmesi sağlanmalı,
- Daha ilginç konulara yer verilmeli, değişik anlatımlarla konular ilginç hale getirilmeli,

- Ders saatleri artırılmalı,
- Dinî konulara daha fazla ağırlık verilmeli,
- Konular sınıflara uygun ve anlaşılır şekilde yazılmalı,
- Sureler ve namaza önem verilmeli,
- Melek, Cin, ahiret hakkında bilgi verilmeli,
- Dersler tartışmalı geçmeli,
- Camiler ziyaret edilmeli,
- Teyp kasetleri dinlenmeli, ilâhiler öğretilmeli,
- Sınıflar kalabalık olmamalı,
- Öğretmen yumuşak olmalı,
- Gereksiz konular çıkarılmalı,

Aynı soruya öğretmenlerin %21.56'sı cevap vermemiştir. Cevap veren öğretmenlerin önerileri daha çok kitaplar, kitapların hazırlanması, müfredat ve verimi artırabilmek için yapılması gerekenler üzerinde olmuştur.

Ders kitaplarının tekrar hazırlanması ve bunu da uzmanların, üniversite elemanlarının yapması istenmektedir. İİK'sinde İslâm'ı en güzel şekilde öğretecek ve benimsettirecek kitapların hazırlanması sırasında dikkat edilmesi ve kitaplarda bulunması gereken özellikler belirtilmektedir. Bu hususlar şu şekilde sıralanmıştır

- Konularla ilgili hikâye, resim, Hz. Peygamber'in hayatından ve günlük hayattan örnekler, kıssalar okuma parçaları, ayet ve hadisler, dindar düşünürlerin görüşleri yer almalı,

- Çocuğun ihtiyacı olan konular seçilmeli,

- Konular dine ait olmalı, faydasız bilgiler çıkarılmalı,

- Diğer derslerde de işlenen laiklik ve Atatürk ile ilgili konular çıkartılmalı veya azaltılmalı,

- Laiklik ve Atatürk ile ilgili konular sadece bir sınıfta ve bir üniteye toplanmalı,
- Namaz ve sureler konusuna önem verilmeli, bu konular üç sınıfta da yer almalı,
- Kitabın üslubu dikkat çekici ve akıcı olmalı, dili anlaşılmalı,
- Ders hayatla bağdaştırılmalı,
- Konular somuttan soyuta sıralanmalı,
- Okuma parçaları ilme ve İslam'a uygun olmalı,
- Konular ilk iki sınıfa dağıtılmalı, son sınıfta da tekrar edilmeli,
- İlim ve din ilişkisi üzerinde durulmalı.

Kitap ve müfredatla ilgili bu önerilerin dışında verimli olabilmek ve iyileştirme sağlayabilmek için de şu konulara önem verilmesi ve gerçekleştirilmesi istenmiştir:

- Uygulama alanı, uygulama imkânı ve derse ait bir sınıf olmalı,

- Slayt, fotoğraf, video, yardımcı kitap vs. gibi yardımcı ders araçları temin edilmeli ve kullanılmalı,

- Ders saatleri artırılmalı,

- Öğrencilerin bir üst sınıfa geçişte girdiği sınavlarda DKAB dersinden daha çok soru sorularak öğrencilerin derse olan ilgisi artırılmalı,

- Dini anlatan öğretmen iyi yetiştirilmeli, bilgili, hoşgörülü, söylediğini yaşayan ve dersin amacına uygun davranışlar gösteren kimseler olmalı,

- Eğitim ve öğretim birlikte yürütülmeli,
- Dinî eğitimin gerkliliği vurgulanmalı,
- Camiler ziyaret edilmeli, din görevlileri tanıtılmalı,

- Dinî şuur vermeye ana sınıfından başlanmalı,
- İlkokullarda derse branş öğretmenleri girmeli,
- Okullarda dinî günleri anma ve ihya programları düzenlenmeli, ilâhi koroları oluşturulmalı,
- Millî Eğitim yetiştireceği insan tipini belirlemeli ve hiçbir derste bunun aksine davranılmamalı,
- Çocuğun kafası ve gönlü çarpıtılmamalı.

D - SONUÇ VE ÖNERİLER

a) Sonuç

1) Gelişim Özellikleri ve Müfredat

Bu çalışma İİK öğrencilerinde dinî gelişim ve bu okullarda okutulmakta olan DKAB derslerinin müfredatı ve kitapları ile ilgili bir değerlendirmedir. Bu okullarda okuyan öğrencilerin zihin, duygu ve din gelişimleri hakkında çeşitli kaynaklardan yararlanarak bilgi vermekle birlikte, öğrenci ve DKAB öğretmenlerine uygulanan anketten elde edilen bulgulara göre dersin mevcut müfredatı ve kitapları değerlendirilerek öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve gelişimlerine uygun bir programın geliştirilmesi ve ders kitaplarının hazırlanması çalışmalarına yardımcı olmak amaçlanmıştır.

İlk gençlik, ergenlik, ergenlik öncesi yahut erinlik dönemi olarak isimlendirilebilen İİK'inde hızlı bir beden gelişimi ve buna paralel olarak zihin gelişimi söz konusudur. Soyut fikirleri semboller yolu ile kavrayabilme gücünün gelişmesi, kendine özgü bir değerler sisteminin araştırılması, kendi değerler sistemi içerisinde "doğru" ve "yanlış" kavramlarının geliştirilmesi, ahlâkî genelleştirme ve genel ilkeleri soyut durumlara uygulayabilme yeteneklerinin gelişmesi, bu dönemin sonunda yetişkinler gibi düşünme biçiminin kazanılması, duyguların ilkokuldakine göre daha da şiddetlenmesi, bağımsızlık arzusu, utangaçlık bencillik, yaramazlık, öfkelenme, öfkeyi içine atma, grup faaliyetlerine katılma arzusu bu dönemde görülen belli başlı özelliklerdir. Bu dönemde, öğrenmenin duygusal tarafının yanında akılcı bir öğrenme de söz konusudur. Zihin gelişimi ile bağlantılı olarak dinî uyanmanın da bu döneme rastladığı kabul edilmektedir. Bununla birlikte, çocukluk dönemindeki Allah tasavvuru ve din anlayışı onbeş yaşlarına kadar uzayabilmektedir.

Bu dönemde önceden öğrenilmiş dinî bilgiler akıl süzgecinden geçirilerek değerlendirilmekte ve neticede dinin şuurlu bir şekilde kabulü yahut ateistik veya agnostik bir anlayış söz konusu olabilmektedir. Gençlerin çoğu iç dünyalarında dini ciddiye almakta namaz ve oruç gibi ibadetlere karşı ilgileri artmaktadır.

İİK öğrencilerinin özetlemeye çalıştığımız bu özellikleri müsbet bir din eğitimi ve öğretimine olan ihtiyacı göstermektedir. Bu müsbet din eğitimi ve öğretimi ortamının oluşturulabilmesi için de öğrencilerin bu özelliklerinin bilinmesi, onlara uygun programların ve kitapların hazırlanması gerekmektedir.

İşte bu amaçla gerçekleştirilen ankete İzmir'in kültürel ve ekonomik yönden farklılıklar gösteren semtlerindeki okullarda okuyan 452 öğrenci ile 51 öğretmen katılmıştır. Öğrencilerin %55.31'i erkek, %44.69'u kız, %28.32'si 6. sınıf, %28.10'u 7. sınıf, %43.58'i 8. sınıftır. Öğretmenlerin %58.82'si İlahiyat Fakültesi, %41.18'i Yüksek İslam Enstitüsü mezunudur. Meslekteki kıdemi 10 yılın altında olan öğretmenlerin oranı %50.98, 11-20 yıl arası olanların oranı %25.49, 20 yıldan fazla olanların oranı da %23.53'tür.

Öğrencilerin dinî bilgilerini daha çok öğretmen (%90.04), aile (%71.01), ders kitabı (%58.18) ve çeşitli dini kitaplardan (%41.59) öğrendiği anlaşılmaktadır. Az sayıda öğrenci de din adamı ve arkadaşlarından öğrendiğini belirtmiştir. Öğretmenin ilk sırada yer almış olması çocuğun yetişmesi ve bilgilendirilmesinde onun yeri ve önemine dikkatimizi çekmektedir. Bu da bize onun iyi yetiştirilmesi, özel öğretim yöntemleri ile ilgili bilgilere vâkıf, öğrenciyi tanıyabilecek ve buna göre eğitim ve öğretim yapabilecek hale gelmesi gerektiğini hatırlatmaktadır. Dinî bilgilerini aileden sonra en çok ders

kitabından öğrendiklerini ifade etmeleri de kitabın önemli bir kaynak ve ders aracı olarak görüldüğünü göstermektedir.

Öğrencilerin tamamına yakını (%96.02) DKAB dersini hayatta her zaman lâzım ve ihtiyaç duyulan bir ders olarak görmektedir. Öğretmenlerin ifadelerine dayanarak, öğrencilerin derse gösterdikleri yüksek ilginin (Öğretmenlerin %66.67'si öğrencilerin derse ilgisinin yüksek olduğunu belirtmiştir.) bu dersin lüzumuna inanmış olmalarından kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Öğrenciler sırayla; günlük hayattan örneklerin yer almayışını (%46.22), örnek olay ve hikâyelerin azlığını (%44.28), kitapların dilinin ağır oluşunu (%41.84), konularla ilgili resimler (%29.92) ile uygulama imkânı ve özel bir sınıfın olmayışını (%24.57) öğrenmeyi zorlaştıran önemli sebepler olarak görmüşlerdir. Öğretmenler de sırayla; uygulama imkânı ve özel bir sınıfın olmayışını (%85.10), dersin günlük hayat, aile ve diğer derslerle bütünleşememesini (%63.82), ders kitaplarının yetersizliğini (%55.31) ve konuların sınıf seviyesine uygun olmayışını (%40.42) dersi olumsuz yönde etkileyen faktörler olarak belirtmişlerdir.

İİK'sinde dersin amaçlarının ne olması gerektiği hususundaki sorumuza verilen cevaplardan öğretmenlerin hepsinin de DKAB dersinde İslâm Dininin öğretimine ağırlık verilmesini istedikleri anlaşılmaktadır. Bu amaca bazı öğretmenler tarafından diğer dinler hakkında bilgiler vermek, öğrencilere dinî şuur kazandırmak, dinimizi sevdirmek, güzel ahlâklı olmak, vatanını, milletini seven, kutsal değerlere saygı duyan bir insan yetiştirmek gibi cümleler de ilâve edilmiştir.

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinde kılavuz vazifesi gören ve faaliyetlerimizin sebeplerini açıklayan amaçların tesbitinde (DKAB dersi için tesbiti esnasında da) toplum şartlarına ve ihtiyaçlarına uygun olmak, insanın temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek gibi ölçülerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Devletin eğitim politikası ve okulun amaçlarıyla da uzlaştırılması gereken dersin amaçlarının öğretmenler tarafından belirlenmiş olanlarının genelde Tebliğler Dergisinde yer alan amaçlara uygun düştüğü söylenebilir.

Öğretmenler mevcut müfredatın kendilerinin belirlediği amaca ulaşmayı pek sağlayacak nitelikte olmadığı, bunun kısmen gerçekleştiği görüşündedir. Bu amacın gerçekleşebileceğini söyleyenlerin, bu konuda tamamen olumlu düşünenlerin oranı sadece %3.92 olmuştur. Öğrenciler de sorularına cevap vermek açısından müfredatı pek yeterli görmemiş ve sorularına kısmen cevap bulabildiklerini belirtmişlerdir (Öğrencilerin müfredatı yeterli görenlerinin oranı %28.54, yeterli bulmayanların oranı %36.50, kısmen yeterli bulanların oranı da %34.96'dır. Bkz. tablo11). Müfredatın seçimi, sınıflara göre dağılışı ve konuların kitaplarda işleniş esnasında öğrencilerin gelişimi, yaşları ve ilgilerinin pek dikkate alınmadığı anlaşılmaktadır.

Öğretmen ve öğrencilerin cevaplarından elde edilen bulgulara dayanarak öğrencilerin öğrenmekte en çok zorlandıkları konuları sınıflara göre şu şekilde sıralamak mümkündür:

a) 6. Sınıf

- 1) Sure ve dualar
- 2) Namazların kılınışı
- 3) Farz, vacib, sünnet vs. kavramlar
- 4) Din kavramı, dinler hakkında bilgi
- 5) Kötü huylar ile ilgili kavramlar

b) 7. Sınıf

- 1) Laiklik ile ilgili konular
- 2) Allah'ın sıfatları
- 3) Türkler ve Müslümanlık
- 4) Kadere iman
- 5) Ahiret, Cennet, Cehennem
- 6) Güzel huylar ile ilgili kavramlar

c) 8. Sınıf

- 1) Laiklik ile ilgili konular
- 2) K.Kerim'in konuları yönünden tanıtımı
- 3) Türkler ve Müslümanlık
- 4) Vatan ve millet sevgisi

Öğrenci ve öğretmenlerin belirttiği öğrenmeyi zorlaştıran sebeplerle birlikte, sınıfların kalabalık oluşu, öğretmenlerin yetersizliği, ailenin konu ile ilgili bilgisinin olmayışı veya azlığı gibi sebepler de dersi olumsuz yönde etkilemekte, bu konuların öğrenilmesini daha da zorlaştırmakta ve verimi düşürmektedir. Fakat ilk anda kitap ve müfredatla ilgili olarak yapılacak bazı düzenlemeler, bu olumsuzlukların çoğunu ortadan kaldıracaktır.

Tabloların sonuçlarına göre, öğrencilerin ilgisini çeken konular ise şu şekilde sıralanmaktadır:

a) 6. Sınıf

- 1) Hz. Peygamber'in hayatı ve ahlâkı
- 2) Namaz, abdest
- 3) Sure ve dualar
- 4) Allah'a iman, Allah'ın isimleri, Allah sevgisi
- 5) Kıssalar, peygamberlere iman, peygamber sevgisi
- 6) Dinî günler ve geceler
- 7) Bazı tören ve gelenekler
- 8) Oruç
- 9) Temizlik
- 10) Bazı görgü kuralları

b) 7. Sınıf

- 1) Peygamberlere iman, kıssalar, peygamberlerin sıfatları
- 2) Allah'a iman, varlığı, Allah sevgisi
- 3) Hz. Peygamber'in hayatı ve ahlâkı
- 4) Sure ve dualar
- 5) Abdest ve namaz
- 6) Ahiret, Cennet, Cehennem
- 7) Dinî görevler, dinî bilgiler
- 8) Dinî günler ve geceler
- 9) Bazı tören ve gelenekler
- 10) İlk müslümanların hayatları
- 11) Kitaplara iman, kutsal kitaplar

c) 8. Sınıf

- 1) Hz. Peygamber'in hayatı
- 2) Melek, Cin, Şeytan, ruh

- 3) Ahiret, Cennet, Cehennem
- 4) Kısaslar
- 5) Dinî günler ve geceler
- 6) Abdest, namaz ve sureler
- 7) Allah'ın varlığının delilleri, sıfatları,
- 8) Dinler hakkında bilgi
- 9) Güncel olaylar, helâller, haramlar, dinî bilgiler
- 10) K. Kerim'in konuları hakkında bilgi
- 11) Meal okuma
- 12) İslâm tarihi

İlgi çekmeyen ve gereksiz bulunan konu olup olmadığı sorulduğunda, öğrencilerin yarısından fazlasının bu soruya cevap vermemiş olmasına rağmen, cevap veren öğrenci ve öğretmenlerden elde edilen bulgular konu ile ilgili fikir edinilmesine yardımcı olmaktadır.

6. ve 7. sınıfta daha çok aile, okul ve çevre ile münasebetlerle ilgili olan, zaten bilinmesi ve sahip olunması gerektiği düşünülen konular ile DKAB dersi konusu olarak görülmediği belirtilen bazıları gereksiz bulunmuştur. 7. sınıfta bunlara laiklik ile ilgili konular da ilâve edilmiştir. 8. sınıfta bu soruya cevap veren öğrenci ve öğretmenlerin çoğunluğu laiklik, Atatürk, vatan ve millet sevgisi, millî eğitim, millî tarih, millî kültür, millî ahlâk ile ilgili konuların diğer derslerde de görüldüğünü belirtmişlerdir.

2) Kitaplar

Önemli bir kaynak ve ders aracı durumunda olan kitaplarla ilgili sorulardan elde edilen bulgular, kitaplardan daha fazla şey beklendiğini göstermekte ve bazı değişiklik ve düzenlemeler yapma ihtiyacını hissettirmektedir. Daha çok, olumsuzlukların dile getirildiği bu konuda kitaplar ile ilgili değerlendirmeleri de şöylece özetleyebiliriz:

Ünitelerin başında yer alan, derse hazırlanmayı ve günlük hayatla ilişki kurmayı amaçlayan "Hazırlık Çalışmaları", öğretmenlerin yarısı (%50.98)' na göre bu fonksiyonunu yerine getirememektedir. Öğrencilerde de, 6. sınıfların dışında bu görüşe katılanların oranları yüksektir.

Ünitelerin sonunda yer alan "Sorular" hakkında öğrenciler, genellikle öğrenilen bilgilerin ölçülmesini sağladığı şeklinde olumlu düşünürlerken (%63.45), öğretmenler bu konuda olumsuz düşünmekte, soruların bu fonksiyonunu kısmen gerçekleştirebildiğini belirtmektedirler.

Öğrencilerin yarısından fazlasının (%68.66) ilginç bulduğunu ifade ettiği "Okuma Parçaları" ile ilgili işaretlenen diğer seçenekler ve öğretmenlerin de ifadeleri göz önüne alındığında (Öğretmenlerin %15.69'u ilgi çektiğini, %37.25'i ilgi çekmediğini, %43.14'ü de kısmen ilgi çektiğini belirtmiştir.) bunların tamamının ilgi çekici bir durumda olmadığı söylenebilir.

Kitapların dili ve anlatımı konusunda öğretmenler daha çok olumlu (%50.33) düşünürlerken, öğrencilerin (özellikle 6. sınıflar) bu görüşe katılmadığı görülmektedir (6. sınıf öğrencilerinin yarısından fazlası kitaplarının dilinin ağırlığını öğrenmeyi zorlaştıran birinci sebep olarak görmektedir (%53.50)). Bu durumda öğrencilerle kitaplar arasında dil ve anlatım yönünden bir iletişim zorluğu olduğu, öğrencinin okuduğunu bazen tam olarak anlayamadığı düşünülebilir.

Kitapta konuların sıralanış ve işlenişinde somuttan soyuta, kolaydan zora prensiplerine pek uyulduğu söylenemez. Bu konuda öğretmenlerin olumlu ve olumsuz

düşünenlerinin oranı (olumlu düşünenlerin oranı biraz fazla olmakla birlikte) birbirine yakındır. Günlük hayattan hareket etmek prensibine uyulmadığı konusunda ise öğretmen ve öğrencilerin aynı fikri paylaştığı görülmektedir. Öğretmenlerin sadece %13.07'si bu konuda olumlu düşünmektedir. Öğrenciler, günlük hayattan hareket edilmeyişini öğrenmeyi zorlaştıran birinci sebep olarak göstermişlerdir (%46.22).

Yine kitapta konular işlenirken yeterince örnek olay ve hikâye kullanılmamış olduğunun belirtilmesi (Öğretmenlerin %76.47'si, öğrencilerin de %55.30'u) konuların yeterince somut hale getirilmemiş olduğunu göstermektedir.

Kitapların yapraklarının kaliteli olmayışı ve konularla ilgili fazla resimlerin bulunmayışı öğrencilere göre öğrenme açısından önemli bir olumsuzluk olarak görülmemesine rağmen, yine bunlar öğrencilerin başka bir soruya verdikleri cevapta kitapta bulunması gereken ilk özellikler arasında sayılmıştır (Kitaplarda resimler bulunmalı diye düşünen öğrencilerin oranı %53.76'dır.). Öğretmenlerin çoğunluğu ise kitapların, yaprak kalitesi, farklı yazı karakteri ve resimleri ile ilgi çekmediği görüşündedir (%70.59).

Kitaplarda Hz. Peygamber'in hayatı ve ahlâkı ile ilgili bilgiler, kıssalar, örnek olay ve hikâyeler en çok bulunması istenilen konular olarak belirtilmiştir. Bunlarla birlikte, sade, kolay bir anlatım, zekâ ve yaş seviyesine uygunluk gibi özellikler de istenmiştir.

DKAB dersi için haftada iki ders saatinin az olduğu görülmektedir. Öğrenciler haftada en az üç saat olmasını istemektedirler (%64.50).

Öğrencilerin dersin mevcut ismini benimsemiş olduklarını söylemek mümkündür. Fakat bazı öğrenciler ve öğretmenler tarafından pratikte kullanılan "Din Dersi" ismi önerilmiştir.

Son olarak "Öneriler" bölümünde dersin daha faydalı hale getirilebilmesi için, kitapların muhtevası, konuların sunuluşu ile ilgili şimdiye kadar özetlemeye çalıştığımız görüşler genel ifadelerle yer almış, sınıfta dersin işleniş sırasında kullanılabilecek yardımcı araçlara olan ihtiyaç dile getirilmiştir.

Sonuç olarak bu çalışma boyunca, çalışmanın amaçları doğrultusunda İİK öğrencilerinin zihin, duygu ve din gelişimleri hakkında bilgi verilmiş, DKAB dersinin mevcut müfredatı ve kitaplarının öğrencilerin özelliklerine, gelişimlerine, ihtiyaçlarına ve ilgilerine uygun olup olmadığının tesbitine çalışılmıştır. Din gelişimi bölümünde belirtilen teorik bilgilerle öğrencilerden elde edilen bulgular genel olarak birbirine uymaktadır. Bununla birlikte, bu dönemde akılcı öğrenmenin söz konusu olduğu belirtilmiş olmasına rağmen, öğrencilerden elde edilen bulgular duygusal tarafın daha etkili olduğunu göstermiştir. Ancak son sınıfa gelindiğinde zihin gelişimine paralel olarak, soyut kavramlar anlaşılmaya başlanmakta, öğrenmede de bu konuların ön plana çıktığı görülmektedir.

Hareket noktası olarak belirlenen tahminlerin anket sonunda büyük ölçüde doğrulandığı görülmüştür. Ancak, Allah'a iman, namaz, sureler ve Hz. Peygamber'in hayatına gösterilen ilgi beklenilenin üzerinde olmuştur. Kitapların yapraklarının kaliteli kâğıttan olmasını isteyecekleri, buna önem verecekleri konusundaki tahminlerimiz pek doğrulanmamıştır. Öğretmenler bu konuya önem verirken öğrenciler sadece temenni olarak katılmışlardır.

Bütün bunlardan sonra denilebilir ki, mevcut DKAB müfredatının belirlenmesi, sınıflara göre dağıtımı ve konuların kitaplarda işlenişi esnasında, çocuğa görelilik prensibi yeterince göz önünde bulundurulmamıştır.

B. Öneriler

İİK'inde okutulan DKAB dersinin daha verimli hale gelebilmesi ve kendinden beklenen fonksiyonları yerine getirebilmesini sağlamak amacıyla öğretmen ve öğrencilerin görüşleri ile daha önce yapılan çalışmaların sonuçlarına dayanarak yapılabilecek tavsiye ve öneriler şunlardır:

1) DKAB dersinin amaçları davranışlarda gözlenebilecek şekilde tesbit edilmeli, dersin müfredatı tesbit edilen bu amaçlara ve İİK öğrencisinin ihtiyaç ve ilgilerine, zihin ve yaş düzeylerine uygun bir biçimde geliştirilmelidir. Program geliştirilmesi yoluna gidilmeli ve bu yapılırken üniversitelerin ilgili birimlerindeki bilim adamları, eğitim uzmanları, öğrenciler ve öğretmenlerin işbirliği yapması temin edilmeli, araştırma sonuçlarından yararlanılmalıdır.

2) Ders konuları günlük hayat, aile ve diğer derslerle bütünleşecek nitelikte olmalı, öğrencilerin çelişkiye düşmesi önlenmelidir.

3) Okullarda bazı konuların yaparak, yaşayarak öğrenilmesini sağlamak amacıyla DKAB dersine ait özel bir sınıf düzenlenmesi yoluna gidilmelidir.

4) Öğrencilerin İİK'sine hazırlıklı gelmelerini ve DKAB dersinin de rehberlik hizmetini yapar hale gelmesini sağlayabilmek için, ilkokullarda bu derse branş öğretmenlerinin girmesi temin edilmelidir.

5) İİK'inde daha çok İslâm dininin öğretimi esas alınmalı, iman ve ibadet esasları ile birlikte, davranışların güzelleşmesine yardımcı olacak nitelikte konular seçilmeli ve bu konular örneklerle somut hale getirilmelidir.

6) Bu çalışmanın sonuçlarına uygun olarak düzenlenen program taslağı aşağıda sunulmuştur. Ayrıca EK. 3'te, belirlenen bu konular alt başlıkları ile birlikte daha geniş bir şekilde yer almaktadır.

Konular sınıflara göre şu şekilde dağıtılmalıdır:

Ünite Adı	Sınıf
İslâm'da İman ve Allah'a İman	6,7,8
Peygamberlere İman	6,7,8
Son Peygamber Hz. Muhammed	6,7,8
İbadet Kavramı ve İslâm'da İbadet	6,8
Namaz İbadeti ve Sureler	6,7,8
Bazı Görgü Kuralları	6
İslâm'da Temizlik	6
Oruç	7,8
Bazı DinîGünler ve Geceler	6,7
Bazı Tören ve Geleneklerimiz	7,8
Kişiyi ve Topluma Karşı Davranışlar ve Görevler	6
Savurganlık	7
Kitaplara İman	7
Güzel Huylardan Bazıları	7,8
Kötü Huylardan Bazıları	7,8
Hac	7

Ahirete İman	8
Din Kavramı	8
Kutsal Kitabımızı Tanıyalım	8
Zekât	8
Meleklerle İman	8
Kadere İman	8
Türkler ve Müslümanlık	8

7) DKAB dersi konusu olarak kabul edilmeyen ve ilgi çekmediği belirlenen konular azaltılmalı veya müfredattan tamamen çıkartılmalıdır.

8) Laiklik ile ilgili konular lise yıllarına bırakılmalıdır.

9) Her üç sınıfta da bulunması istenen konular birbirinin devamı olmalıdır.

10) Peygamberimizin hayatı üç sınıfın konuları arasında yer almakla birlikte, onun davranışlarından, insanlarla olan münasebetlerinden örnekler verilerek, konuların anlaşılması kolaylaştırılmalıdır. Peygamber sevgisi aşılmalıdır. Kıssalardan da bu amaçla yararlanma yoluna gidilmelidir.

11) Güzel ve kötü huylarla ilgili konular, bir takım tariflerle öğretilmek yerine, örnekler ve olaylar üzerinde düşündürerek, gerektiğinde tartışarak sonuca varmak şeklinde işlenmelidir.

12) Allah sevgisi, O'nun insanlara sağladığı imkânlar ve nimetlerine dikkat çekilerek yerleştirilmeye çalışılmalı, böylece şükretmesi gerektiği öğretilmelidir.

13) Namaz, sure ve dualar üç sınıfın konuları arasında da yer almalı, konular kitaplarda işlenirken şemalardan istifade edilmelidir.

14) Dinî günler ve geceler ile ilgili konular, bu günlerin kutlanıldığı zamanlarda işlenerek bağlantı kurulabilmelidir.

15) Meleklerle, ahirete ve kadere iman konuları sadece 8. sınıfta işlenmeli, lise yıllarında daha derinliğine öğrenilmesine çalışılmalıdır.

16) Meleklerle iman konuları işlenirken öğrencilerin çok ilgi duydukları Cin, Şeytan ve ruh ile ilgili çok kısa da olsa bazı açıklamalar yaparak doğru bilgi edinmeleri sağlanmalıdır.

17) Din kavramı ve ilâhî dinler hakkında fazla derinleşmeden sadece 8. sınıfta bilgi verilmelidir.

18) K.Kerim'in tanıtımı ile Türkler ve Müslümanlık konuları daha düzenli bir şekilde işlenmelidir.

19) K.Kerim'in bazı sure ve ayetlerinden meal örnekleri okuyarak dinimizin ve dersimizin en önemli kaynağı ile yaklaşma sağlanmalıdır.

20) Konular işlenirken Hz.Peygamber'in ve dinî şahsiyetlerin hayatlarından örnekler verilmeli, konular somut hale getirilmelidir.

21) Okuma Parçaları dersin konuları ile ilgili olmalı, bazı müslüman batılı aydınların düşüncelerine de yer verilmelidir.

22) "Hazırlık Çalışmaları" ve "Sorular"ın sayıları azaltılmalı ve daha faydalı hale getirilmelidir.

23) Kitapların dili anlaşılır, sade ve düzgün olmalıdır.

24) Konularla ilgili renkli resimler kullanılmalıdır.

25) Konular kolaydan zora doğru sıralanmalı, yakından uzağa, somuttan soyuta prensiplerine uyulmalıdır.

26) Kitapların yaprakları kaliteli kâğıttan olmalı, gerektiğinde farklı yazı karakterleri kullanılarak ilgi çekici hale getirilmelidir.

27) Konuların daha rahat ve düzenli bir şekilde işlenebilmesi, dersin daha verimli olabilmesi için ders sayısı artırılmalıdır.

28) Ders için yardımcı araç ve gereçler tedarik edilmeli, bunların kullanımı yaygınlaştırılmalıdır. Özellikle TV ve videodan yararlanma yolları aranmalıdır.

29) Konuların kitaplarda işlenişi sırasında ayet ve hadislerden örnekler verilmeli, konularla ilgili hadisler dramatize edilerek aktarılmaya çalışılmalıdır.

30) Kitaplar geliştirilen müfredat doğrultusunda tekrar hazırlanmalıdır. Kitapların hazırlanması ve yazımı esnasında üniversitelerin ilgili birimleri ile işbirliği yapılmalı, kurulacak komisyonlarda pedagoglar ve tecrübeli branş öğretmenlerinin bulunması sağlanmalı, konu ile ilgili yapılmış araştırma sonuçları göz önünde bulundurulmalıdır.

KAYNAKLAR

- AKGÜN, Vahdettin**, "DKAB Eğitimi-Öğretimi", Din Öğretimi Dergisi, Ankara: MEB Yayınları, s. 25 (Ekim-Aralık 1990).
- ARMANER, Neda**, Din Psikolojisine Giriş I, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1980.
- AY, Mehmet Emin**, Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım?, Ankara: 1987.
- AYHAN, Halis**, Eğitime Giriş ve İslâmiyetin Eğitime Getirdiği Değerler, İstanbul: Damla Yayınevi, İkinci Baskı, 1986.
- "DKAB Öğretiminin Başlıca Meseleleri", Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri (8-10 Nisan 1988), Ankara: DİB Yayınları, 1991.
- BAŞARAN, İbrahim Ethem**, Eğitim Psikolojisi (Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri), Ankara: Dokuzuncu Baskı, 1988.
- BAYMUR, Feriha**, Genel Psikoloji, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, Dokuzuncu Baskı, 1990.
- BAYRAKTAR, Mehmet**, "Türkiye'de Yaygın ve Örgün Dini Eğitimin Meseleleri", Din Öğretimi Dergisi, Ankara: MEB Yayınları, s. 11 (Nisan-Haziran 1987).
- BİLGİN, Beyza**, Türkiye'de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri, Ankara: Emel Matbaacılık, 1980.
- "DKAB Özel Öğretim Yöntemleri Üzerine", Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri (8-10 Nisan 1988), Ankara: DİB Yayınları, 1991.
- BİLGİN, Beyza - SELÇUK, Muallâ**, Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri, Ankara: Akid Yayıncılık, 1991.
- CLARK, Walter H.**, Ergenlik ve Gençlik Çağında Din , Çev. Mehmet Dağ, Teksir Notları.
- DALAT, Ziya**, Çocuk ve Genç Ruhu (1-20 Yaş Psikolojisi), Ankara: İkinci Baskı, 1956.
- ERTÜRK, Selahattin**, Eğitimde Program Geliştirme, Ankara: Yelkentepe Yayınları, Üçüncü Baskı, 1979.
- GEBAUER, Klaus**, "Müslüman Öğrencilerin Alman Okullarındaki Dini Eğitimi" Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri (8-10 Nisan 1988), Ankara: DİB Yayınları, 1991.
- KAPTAN, Saim**, Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri, Ankara: Tekışık Matbaası, 1983.
- KARMIŞ, Orhan**, "Federal Almanya'da Türk Çocuklarının Din Eğitimi", Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri (8-10 Nisan 1988), Ankara: DİB Yayınları, 1991.
- ÖNER, Necati**, "Niçin Din Öğretimi", Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri ((-10 Nisan 1988), Ankara: DİB Yayınları, 1991.
- PARLADIR, Selahattin**, Din Eğitimi Ders Notları, İzmir: 1992.
- "Hz. Peygamber Devrinde Eğitim Anlayışı ve İşleyişi", DEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi I, İzmir: 1983.
- PEKER, Hüseyin**, "DKAB Öğretiminin Daha Verimli Olmasını Engelleyen Faktörler", Din Öğretimi Dergisi, Ankara: MEB Yayınları, s. 16 (Temmuz-Eylül 1988).
- SELÇUK, Muallâ**, Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1990.

VARİŞ, Fatma, Eğitimde Program Geliştirme "Teori ve Teknikler", Ankara: AÜ Eğitim Fakültesi Yayınları, Üçüncü Baskı, 1978.

YAVUZ, Kerim, "İlköğretimde Din Eğitiminin Karşılaştığı Bazı Problemler", Uluslararası I. İslâm Araştırmaları Sempozyumu (16-18 Eylül 1985), İzmir: DEÜ Yayınları, 1985.

25- **YÖRÜKOĞLU, Atalay**, Gençlik Çağı (Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar); İstanbul: Özgür Yayın-Dağıtım, Altıncı Baskı, 1989.

EKLER

EK. I**ANKET UYGULANAN OKULLARIN LİSTESİ**

- 1) Hacı Şakir Eczacıbaşı Ortaokulu
- 2) Osman Kibar Ortaokulu
- 3) Ali Erentürk İlköğretimokulu
- 4) Fevzi Çakmak Ortaokulu
- 5)Güzelyalı Ortaokulu
- 6) Alsancak Ortaokulu
- 7) Hakimiyeti Milliye Ortaokulu
- 8) Necati Bey İlköğretimokulu
- 9) Eşrefpaşa Tınaztepe İlköğretimokulu
- 10) Kestelli Şerife Eczacıbaşı İlköğretimokulu
- 11)Halide Edip Adıvar İlköğretimokulu
- 12) İyiburnaz İlköğretimokulu
- 13) Karabağlar Cumhuriyet Lisesi
- 14) Vali Nevzat Ayaz Lisesi
- 15) Karşıyaka Lisesi
- 16) Karşıyaka Ortaoklu
- 17) Özel Fatih Lisesi
- 18) Özel Türk Lisesi
- 19) İrfan Nadir Ortaokulu
- 20) Balçova Lisesi

EK. 2

ARAŞTIRMA İÇİN KULLANILAN ANKET FORMLARI

Sevgili Öğrenci,

İlköğretim ikinci kademesinde okutulan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi ve kitapları ile ilgili bir araştırma yapmaktayım. Sorulara samimiyetle ve doğru bir şekilde vereceğiniz cevaplar araştırma sonucunun güvenilir olmasını sağlayacaktır. Lütfen görüşlerinizi açıkça belirtiniz.

Anket'e isim yazmayınız. Cevaplarınızı (X) işareti koyarak veya sorularda belirtildiği gibi 1,2,3,... şeklinde numara koyarak belirtiniz. Gerektiğinde cevap için kâğıdın arka yüzünü kullanabilirsiniz.

Yardımlarınız için teşekkür ederim.

1) Sınıfınız

☐ 6 ☐ 7 ☐ 8

2) Cinsiyetiniz

☐ Erkek ☐ Kız

3) Okuduğunuz diğer derslerin yanında DKAB dersinin yeri nedir?

☐ Hayatta her zaman lâzım ve ihtiyacımız olduğuna inanıyorum.
☐ Böyle bir derse ihtiyacımız olmadığına inanıyorum
☐ Başka...

4) Dinî bilgilerinizi hangi yollardan öğreniyorsunuz? Aşağıdakilerden sizce en önemli olan üç tanesini işaretleyiniz.

☐ DKAB dersi öğretmeni
☐ DKAB dersi kitabı
☐ Aileniz
☐ Din adamları
☐ Çeşitli dinî kitaplar
☐ Arkadaşlarınız
☐ Başka...

5) DKAB kitabı sizin din konusundaki sorularınıza cevap vermek açısından yeterli midir?

☐ Yeterli ☐ Yetersiz ☐ Kısmen
☐ Başka...

6) DKAB dersi konularının öğrenilmesini zorlaştıran sebeplerden sizce en önemli olan üçünü işaretleyiniz.

☐ Kitabın dilinin ağır oluşu ve anlamı bilinmeyen kelimelerin çokluğu,

- ☐ Cümlelerin uzun oluşu,
- ☐ Konularla ilgili örnek olay ve hikâyelerin azlığı veya yokluğu,
- ☐ Kitapta farklı renklerin kullanılmayışı,
- ☐ Konularla ilgili resimlerin bulunmayışı,
- ☐ Kitabın yapraklarının kaliteli kâğıttan olmayışı,
- ☐ Günlük hayattan örneklerin yer almayışı,
- ☐ Kitaptaki konuların kolaydan zora doğru sıralanmayışı,
- ☐ Uygulama yapabilmek için özel bir sınıfın olmayışı,
- ☐ Başka...

7) Ünitelerin başında yer alan "Hazırlık çalışmaları" derse hazırlanmanızı sağlıyor mu?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Kısmen
- ☐ Başka...

8) Ünitelerin sonundaki "Sorular" konuların öğrenilmesine yardımcı oluyor mu?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Kısmen
- ☐ Başka...

9) Kitabınızdaki "Okuma parçaları" ile ilgili fikrinizi belirtiniz.

- ☐ İlginç buluyorum.
- ☐ Hiç ilgimi çekmiyor.
- ☐ Bazılarının konularımızla ilgisi olmadığına inanıyorum.
- ☐ Öğretmenimiz okumamızı isterse okuyorum.
- ☐ Başka...

10) DKAB dersinin kitabı sizce hangi özelliklere sahip olmalıdır? Size göre en önemli olan üçünü işaretleyiniz.

- ☐ Kaliteli kâğıda basılmalı,
- ☐ Konularla ilgili çeşitli resimler bulunmalı,
- ☐ Farklı renk ve karakterde yazı çeşitleri kullanılmalı,
- ☐ Dili anlaşılır olmalı,
- ☐ Örnek olay ve hikâyeler bulunmalı,
- ☐ Peygamberimizin hayatından örneklerle daha çok yer verilmeli,
- ☐ Başka...

11) DKAB dersi konularından 6. sınıfta öğrenmekte en çok zorlandığınız üçünü işaretleyiniz.

- ☐ Namazların kılınışları,
- ☐ Sure ve dualar,
- ☐ Farz, vacip, sünnet vs.,
- ☐ Oruç, hac, zekât,
- ☐ Din kavramı ve dinler hakkında bilgi,
- ☐ Kötü huylar,
- ☐ Allah'a, Peygamberimize ve K.Kerim'e karşı görevlerimiz,
- ☐ Başka...

12) 6. sınıf konularından en çok ilginizi çeken üç tanesini işaretleyiniz.

- ☐ Namazların kılışları,
- ☐ Sure ve dualar,
- ☐ Oruç, hac, zekât,
- ☐ Ahlâkî görevlerimiz,
- ☐ Kötü huylar,
- ☐ Temizlik,
- ☐ Din kavramı ve dinler hakkında bilgi,
- ☐ Allah'a, Peygamberimize ve K.Kerim'e karşı görevlerimiz,
- ☐ Başka...

13) 6.sınıf konularına; ilginizi çeken , fakat kitapta bulunmayan konulardan hangileri eklenebilir? En çok ilginizi çeken üç tanesini işaretleyiniz.

- ☐ Peygamberlerin kısaca hayatları,
- ☐ Peygamberimizin hayatı ve ahlâkı,
- ☐ Allah'a iman,
- ☐ İbadetlerde sağlanan kolaylıklar,
- ☐ Bazı tören ve geleneklerimiz (sünnet, evlenme, mevlid vs.),
- ☐ Dinî günler, geceler ve aylar,
- ☐ Bazı görgü kuralları,
- ☐ Güzel huylar,
- ☐ Başka...

14) DKAB dersi konularından 7.sınıfta öğrenmekte en çok zorlandığınız üçünü işaretleyiniz. (7. ve 8. sınıflar)

- ☐ Allah'a iman,
- ☐ Allah'ın sıfatları,
- ☐ Meleklerle iman,
- ☐ Kitaplara iman,
- ☐ Ahiret, Cennet, Cehennem,
- ☐ Kaza ve kadere iman,
- ☐ Güzel huylar,
- ☐ Türkler ve Müslümanlık,
- ☐ Laiklik ile ilgili konular,
- ☐ Başka...

15) 7. sınıf konularından en çok ilginizi çeken üç tanesini işaretleyiniz. (7. ve 8. sınıflar cevaplandırarak).

- ☐ Allah'a iman,
- ☐ Peygamberlere iman,
- ☐ Temizlik,
- ☐ Kitaplara iman,
- ☐ Türkler ve Müslümanlık,
- ☐ Meleklerle iman,
- ☐ Ahiret, Cennet, Cehennem,
- ☐ Güzel huylar,
- ☐ Başka...

16) 7. sınıf konularına; ilginizi çeken, fakat kitapta bulunmayan konulardan hangileri eklenebilir? En çok ilginizi çeken üç tanesini işaretleyiniz. (7. ve 8. sınıflar cevaplandıracak).

- ☐ Peygamberlerin hayatları,
- ☐ Peygamberimizin hayatı ve ahlâkı,
- ☐ İlk müslümanlar,
- ☐ Namazların kılınışları,
- ☐ Sure ve dualar,
- ☐ Din kavramı ve dinler hakkında bilgi,
- ☐ Görgü kuralları,
- ☐ Bazı tören ve geleneklerimiz (sünnet, evlenme, mevlid vs.),
- ☐ Dinî günler, geceler ve aylar,
- ☐ Başka...

17) DKAB dersi konularından 8. sınıfta öğrenmekte en çok zorlandığınız üç tanesini işaretleyiniz. (8.sınıflar)

- ☐ K.Kerim'in konuları yönünden tanıtılması,
- ☐ Laiklik ile ilgili konular,
- ☐ Türkler ve Müslümanlık,
- ☐ Vatan ve millet sevgisi,
- ☐ Başka...

18) 8. sınıf konularından en çok ilginizi çeken üç tanesini İşaretleyiniz. (8. sınıflar)

- ☐ Dinî günler, geceler ve aylar,
- ☐ Kıssalar,
- ☐ Peygamberimizin hayatı,
- ☐ Bazı tören ve geleneklerimiz,
- ☐ Görgü kuralları,
- ☐ K. Kerim'in konuları yönünden tanıtımı,
- ☐ Vatan ve millet sevgisi,
- ☐ Başka...

19) 8. sınıf konularına; ilginizi çeken, fakat kitapta bulunmayan hangileri eklenebilir? En çok ilginizi çeken üçünü işaretleyiniz. (8.sınıflar)

- ☐ Allah'ın varlığı ve sıfatları,
- ☐ Ahiret hayatı,
- ☐ Melekler ve Cinler,
- ☐ Namzların kılınışları, sure ve dualar,
- ☐ Kutsal kitaplar ve dinler hakkında bilgi,
- ☐ Kaza ve kadere iman,
- ☐ Oruç, hac, zekât,
- ☐ Ahlâkî görevlerimiz ve güzel huylar,
- ☐ K.Kerim'in bazı ayet ve surelerinin anlamlarının okunması,
- ☐ Başka...

20) DKAB kitaplarınızda bulunmasını gerekli görmediğiniz konular varsa önem sırasına göre yazınız.

21) DKAB dersinde okutulacak konuları sizin belirlemeniz gerekseydi hangi sınıflarda hangi konuların okutulmasını isterdiniz? (6. sınıflar kendi sınıfları için, 7. sınıflar 6. ve 7. sınıf için, 8. sınıflar 6.7. ve 8. sınıf için belirleyecek)

6. SINIF

7. SINIF

8. SINIF

22) DKAB dersi için sizce en uygun isim ne olabilir? Yazınız.

23) DKAB dersi sizce haftada kaç saat olmalıdır? Yazınız.

24) Din konusunda öncelikle öğrenmek istediklerinizi ve ilginizi çeken konuları önem sırasına göre yazınız.

25) DKAB dersinin daha faydalı ve ilgi çekici hale getirilebilmesi için önerilerinizi yazınız.

Öğretmen Arkadaşım,

İlköğretim ikinci kademesinde okutulan DKAB dersi ve kitapları ile ilgili bir araştırma yapmaktayım. Sorulara samimiyetle ve doğru bir şekilde vereceğiniz cevaplar araştırma sonucunun güvenilirliğini sağlayacaktır. Lütfen görüşlerinizi açıkça belirtiniz.

Ankete isim yazmayınız. Cevaplarınızı (X) işareti koyarak veya sorularda belirtildiği gibi 1,2,3,... şeklinde numara koyarak belirtiniz. Gerekğinde cevap için kâğıdın arka yüzünü kullanabilirsiniz.

Yardımlarınız için teşekkür ederim.

1) Mezun olduğunuz okul:

2) Meslekteki kıdeminiz:

3) Öğrencilerinizin dersinize olan ilgisi nasıldır?

☐ Yüksek

☐ Orta

☐ Az

☐ Başka...

4) DKAB dersinin ilköğretim ikinci kademesi için amacı sizce ne olmalıdır? Yazınız.

5) DKAB dersinin müfredatı sizce söylediğiniz amaca ulaşmayı sağlayacak nitelikte midir?

☐ Evet

☐ Hayır

☐ Kısmen

☐ Başka...

6) DKAB dersinin müfredatı okutulan sınıfın yaş düzeyine uygun mudur?

6. sınıf

☐ Evet

☐ Hayır

☐ Kısmen

☐ Başka...

7. sınıf

☐ Evet

☐ Hayır

☐ Kısmen

☐ Başka...

8. sınıf

☐ Evet

☐ Hayır

☐ Kısmen

☐ Başka...

7) Öğrencilerinizin öğrenmekte zorlandıkları konuları önem sırasına göre 1,2,3,... şeklinde numara koyarak belirtiniz.

6. sınıf

☐ Namaz

☐ Sure ve dualar

☐ Ef'al-i Mükelleffin

☐ Din kavramı

☐ Dinler hakk. bilg.

☐ Oruç

7. sınıf

☐ Allah'a iman

☐ Allah'ın sıfatları

☐ Meleklerle iman

☐ Kitaplara iman

☐ Ahiret, Cennet, Cehennem

☐ Türkler ve Müslümanlık

- ☐ Hac, zekât
- ☐ Başka...

- ☐ Kadere iman
- ☐ Laiklik
- ☐ Başka...

8. sınıf

- ☐ K. Kerim konularının tanıtımı
- ☐ Laiklik ile ilgili konular
- ☐ Türkler ve Müslümanlık
- ☐ Vatan ve millet sevgisi
- ☐ Başka...

8) Öğrencilerinizin ilgi duyduğu konuları önem sırasına göre 1,2,3,... şeklinde numara koyarak belirtiniz.

6. sınıf

- ☐ Namaz
- ☐ Sure ve dualar
- ☐ Oruç, hac, zekât
- ☐ Güzel huylar
- ☐ Din kavramı
- ☐ Temizlik
- ☐ Peygamberimizin hayatı
- ☐ Peygamber kıssaları
- ☐ Dinî günler ve geceler
- ☐ Bazı tören ve geleneklerimiz
- ☐ Görgü kuralları
- ☐ Hikâyeler
- ☐ Allah'a iman
- ☐ Başka...

7. sınıf

- ☐ Allah'a iman
- ☐ Cennet, Cehennem
- ☐ Ahiret
- ☐ Kıyamet
- ☐ Dinler
- ☐ Sure ve dualar
- ☐ Diğer dinler
- ☐ Peygamberimizin hayatı
- ☐ Kıssalar
- ☐ İlk müslümanlar
- ☐ Görgü kuralları
- ☐ Güzel huylar
- ☐ Dinî günler ve geceler
- ☐ Bazı tören ve geleneklerimiz
- ☐ Hikâyeler
- ☐ Başka...

8.Sınıf

- ☐ Kutsal kitaplar
- ☐ Diğer dinler
- ☐ Meal okuma
- ☐ Melekler
- ☐ Cin, Şeytan
- ☐ Allah'a iman
- ☐ Allah'ın sıfatları
- ☐ Ahiret hayatı
- ☐ Namazın kılınışı
- ☐ Sure ve dualar
- ☐ İslâm'ın şartları

- ☐ Peygamberimizin hayatı
- ☐ Kıssalar
- ☐ İbadetlerde kolaylık
- ☐ Dinî günler ve geceler
- ☐ Bazı tören ve geleneklerimiz
- ☐ Görgü kuralları
- ☐ Başka...

9) Öğrencilerinizin ilgisini çekmeyen konular varsa belirtiniz.

6.sınıf

7. sınıf

8. sınıf

10) Dersinizin konularını sizin belirlemeniz gerekseydi hangi sınıflarda hangi konuların okutulmasını isterdiniz?

6.sınıf

7. sınıf

8. sınıf

11) Öğrencilerinizin din konusunda cevabını kitapta bulamayıp da size en sık sorduğu soruları yazınız.

(Sınıflara göre ayırınız.)

12) DKAB kitaplarında sizce öğrencilerinizin anlayacağı bir dil kullanılmış mıdır?

6.sınıf

7. sınıf

8. sınıf

☐ Evet

☐ Evet

☐ Evet

☐ Hayır

☐ Hayır

☐ Hayır

☐ Kısmen

☐ Kısmen

☐ Kısmen

☐ Başka...

☐ Başka...

☐ Başka...

13) Ders kitaplarınızda konuların sıralanışında sizce "somuttan soyuta", "kolaydan zora" prensiplerine dikkat edilmi midir?

6. sınıf

7. sınıf

8.sınıf

☐ Evet

☐ Evet

☐ Evet

☐ Hayır

☐ Hayır

☐ Hayır

☐ Kısmen

☐ Kısmen

☐ Kısmen

☐ Başka...

☐ Başka...

☐ Başka..

14) Ders kitaplarınızda konular işlenirken "günlük hayattan hareket etmek" ilkesine dikkat edilmiş midir?

6. sınıf

7. sınıf

8. sınıf

☐ Evet

☐ Evet

☐ Evet

☐ Hayır

☐ Hayır

☐ Hayır

☐ Kısmen

☐ Kısmen

☐ Kısmen

☐ Başka...

☐ Başka...

☐ Başka...

15) Ders kitaplarında konular işlenirken sizce yeterince örnek olay, hikâye vs.kullanılmış mıdır?

6. sınıf

- ☐ Evet
☐ Hayır
☐ Kısmen
☐ Başka...

7. sınıf

- ☐ Evet
☐ Hayır
☐ Kısmen
☐ Başka...

8. sınıf

- ☐ Evet
☐ Hayır
☐ Kısmen
☐ Başka..

16) Ders kitaplarınız, sizce yapraklarının kalitesi, farklı renk ve yazı karakteri ve resimleri ile öğrencilerinizin ilgisini çekmekte midir?

6. sınıf

- ☐ Evet
☐ Hayır
☐ Kısmen
☐ Başka...

7. sınıf

- ☐ Evet
☐ Hayır
☐ Kısmen
☐ Başka...

8. sınıf

- ☐ Evet
☐ Hayır
☐ Kısmen
☐ Başka..

17) Ünitelerin başındaki "Hazırlık çalışmaları" sizce öğrencilerinizin ilgisini çekmekte ve derse hazırlanmalarına yardımcı olmakta mıdır?

6. sınıf

- ☐ Evet
☐ Hayır
☐ Kısmen
☐ Başka...

7. sınıf

- ☐ Evet
☐ Hayır
☐ Kısmen
☐ Başka...

8. sınıf

- ☐ Evet
☐ Hayır
☐ Kısmen
☐ Başka...

18) Ünitelerin sonundaki "Sorular" sizce öğrencilerinizin öğrendiklerini pekiştirmede yardımcı olmakta mıdır?

6. sınıf

- ☐ Evet
☐ Hayır
☐ Kısmen
☐ Başka...

7. sınıf

- ☐ Evet
☐ Hayır
☐ Kısmen
☐ Başka...

8. sınıf

- ☐ Evet
☐ Hayır
☐ Kısmen
☐ Başka...

19) "Okuma parçaları" sizce öğrencilerinizin ilgisini çekmekte midir?

6. sınıf

- ☐ Evet
☐ Hayır
☐ Kısmen
☐ Başka...

7. sınıf

- ☐ Evet
☐ Hayır
☐ Kısmen
☐ Başka...

8. sınıf

- ☐ Evet
☐ Hayır
☐ Kısmen
☐ Başka...

20) DKAB dersinin kitabı sizce hangi pedagojik özelliklere sahip olmalıdır? Yazınız .

21) Dersiniz için sizce en uygun isim ne olabilir? Yazınız.

22) Derslerinizi sizce olumsuz yönde etkileyen faktörleri önem sırasına göre 1,2,3,...şeklinde numara koyarak belirtiniz.

- ☐ Ders kitaplarının yetersizliği,
- ☐ Konuların sınıf seviyesine uygun olmayışı,
- ☐ Yardımcı ders araçlarının eksikliği,
- ☐ Uygulama imkânının ve bu derse ait özel bir sınıfın olmayışı,
- ☐ Dersin, aile, günlük hayat ve diğer derslerle bütünleşememesi,
- ☐ Öğrencilerin derse ilgisizliği,
- ☐ Özel öğretim yöntemleriyle ilgili bilgilerinizin yetersizliği,
- ☐ Başka...

23) İlköğretim ikinci kademesinde DKAB derslerinin daha faydalı bir hale getirilebilmesi için önerilerinizi lütfen yazınız.

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEMESİ İÇİN GELİŞTİRİLEN MÜFREDAT PROGRAMI

6. SINIF

ÜNİTE I: ALLAHA İMAN

- 1) İman Esasları
- 2) Allah'a İman
- 3) Allah Vardır ve Birdir
- 4) Allah Sevgisi
- 5) Allah'a Karşı Görevlerimiz

Sübhaneye Duası ve Anlamı
Okuma Parçası

ÜNİTE II: PEYGAMBERLERE İMAN

- 1) Peygamber Kime Denir?
- 2) Kur'an-ı Kerim'de Adı Geçen Peygamberler
- 3) Bazı Kıssalardan Örnekler
 - a) Hz. İbrahim ve İsmail
 - b) Hz. Yakub ve Yusuf
- 4) Peygamber Sevgisi

Tahiyyat Duası ve Anlamı
Okuma Parçası

ÜNİTE III: SON PEYGAMBER HZ. MUHAMMED (S.A.V.)

- 1) Ailesi
- 2) Doğumu
- 3) Sütanennin Yanındaki Hayatı
- 4) Annesi, Dedesi ve Amcasının Yanındaki Hayatı
- 5) Gençliği
- 6) Evliliği
- 7) Peygamberimize Karşı Görevlerimiz

Salli, Bârik Duaları ve Anlamı
Okuma Parçası

ÜNİTE IV: BAZI GÖRGÜ KURALLARI

- 1) Sofrada
- 2) Misafirlikte
- 3) Konuşmalarda
- 4) Yolculukta
- 5) Kılık ve Kıyafette
- 6) Kutlamalarda
- 7) Diğer Bazı Önemli Görgü Kuralları

Rabbena Duası ve Anlamı
Okuma Parçası

ÜNİTE V: TEMİZLİK

- 1) İslâm Dini Temizliğe Niçin Önem Vermiştir?
- 2) Temizlik Çeşitleri
 - a) Manevî Temizlik
 - b) Maddî Temizlik
 - aa) Vücut temizliği
 - bb) Ev Temizliği
 - cc) Okul Temizliği
 - dd) Çevre Temizliği

Fatiha Suresi ve Anlamı
Okuma Parçası

ÜNİTE VI: İBADET

- 1) İbadet Nedir?
- 2) İbadetin Bize Kazandırdıkları
- 3) Dinimize Göre İbadetler Kaça Ayrılır?
- 4) İslâm'ın Şartları
- 5) Mükellef Kime Denir?

Kevser, İhlâs Sureleri ve Anlamları
Okuma Parçası

ÜNİTE VII: NAMAZ İBADETI

- 1) Namaza Hazırlık - Abdest
 - a) Abdestin Farzları
 - b) Abdestin Alınışı
 - c) Abdestin Faydaları
- 2) Namaz
 - a) Namazın Yaşantımız Üzerindeki Etkileri
 - b) Namaz Çeşitleri
 - c) Sabah Namazının Kılınışı (Şema ile)
 - d) Namazı Bozan Haller

Fil Suresi ve Anlamı
Okuma Parçası

ÜNİTE VIII: BAZI DİNİ GÜNLER ve GECELER

- 1) Ramazan Bayramı
- 2) Kurban Bayramı
- 3) Kandil Geceleri

Felâk Suresi ve Anlamı
Okuma Parçası

ÜNİTE IX: KİŞİYE ve TOPLUMA KARŞI DAVRANIŞLARIMIZ, GÖREVLERİMİZ

- 1) Kendimize Karşı Görevlerimiz
- 2) Ana, Baba ve Kardeşlerimize Karşı Görevlerimiz
- 3) Öğretmenlerimize Karşı Görevlerimiz
- 4) Topluma ve Milletimize Karşı Görevlerimiz
- 5) Bayrağa ve Sancağa Karşı Sevgi ve Saygı
- 6) İnsan sevgisi
- 7) Tabiat Sevgisi
- 8) Hayvan Sevgisi

Nas Suresi ve Anlamı
Okuma Parçası

7. SINIF

ÜNİTE I: İSLAM'DA İMAN ve ALLAH'A İMAN

- 1) İman Nedir?
- 2) Şahadet Kelimesi ve Anlamı
- 3) Allah Vardır ve Birdir
- 4) Herşey O'na Muhtaçtır
- 5) Herşeyi Yaratın Allah'tır
- 6) Allah'ın Güzel İsimleri

Kurayş Suresi ve Anlamı

Okuma Parçası

ÜNİTE II: PEYGAMBERLERE İMAN

- 1) Rasül ve Nebî kavramları
- 2) Rasül Olan Peygamberler
- 3) Nebî Olan Peygamberler
- 4) Peygamberlerin Sıfatları
- 5) Bazı Kıssalar
 - a) Hz. Nuh
 - b) Hz. Salih
 - c) Hz. İdris
 - d) Hz. Yunus
 - e) Hz. Davud ve Süleyman

Maun Suresi ve Anlamı

Okuma Parçası

ÜNİTE III: SON PEYGAMBER HZ. MUHAMMED (S.A.V.)

- 1) Peygamber Olmadan Önceki Hayatının Kısa Özeti
- 2) Yedinci Yüzyıl Başlarında Arabistan
- 3) İlk Vahiy
- 4) Hz. Hatice'nin Desteği
- 5) Yakınlarını Davet
- 6) Mekkelilerin Tutumlarından Örnekler
- 7) Hz. Ömer'in Müslüman Oluşu
- 8) Habeşistan'a Hicret
- 9) Mekkelilerin Boykotu
- 10) Hz. Hatice ve Ebu Talib'in Vefatı
- 11) Akabe Biatleri

Kafirun Suresi

Okuma Parçası

ÜNİTE IV: BAZI TÖREN ve GELENEKLERİMİZ

- 1) Ad Koyma
- 2) Sünnet Olma
- 3) Selâmlaşma
- 4) Bayramlaşma
- 5) Akraba ve Arkadaş Ziyareti
- 6) Hasta Ziyareti
- 7) Cenaze Namazı
- 8) Kabir Ziyareti
- 9) Manevî Değerlere Saygı
- a) Cenaze, Mezarlık ve Türbelere Saygı
- b) Töre ve Geleneklere Saygı

Amentü Duası
Okuma Parçası

ÜNİTE V: NAMAZ

- 1) Abdest ve Namazın Faydaları
- 2) Namaz ve Boy Abdestinin Alınışı
- 3) Namazın İçindeki ve Dışındaki Farzlar
- 4) Namazların Kılınışı
- a) Vakit Namazları
- b) Cuma Namazı
- c) Bayram Namazı

Nasr Suresi ve Anlamı
Okuma Parçası

ÜNİTE VI: BAZI DİNİ GÜNLER, GECELER ve AYLAR

- 1) Cuma Günü
- 2) Üç Aylar
- 3) Ramazan Ayı
- 4) Aşure Günü
- 5) Kandil Geceleri

Leheb Suresi ve Anlamı
Okuma Parçası

ÜNİTE VII: SAVURGANLIK

- 1) Savurganlık Nedir?
- 2) Savurganlığın Zararları
- 3) Savurgan Olmamak İçin Nelere Dikkat Etmeliyiz?
- 4) İslâm Dininde Tutumluluk

Leheb Suresi ve Anlamı
Okuma Parçası

ÜNİTE VIII: KİTAPLARA İMAN

- 1) Kitap Nedir?
 - a) Büyük Kitaplar
 - b) Küçük Kitaplar (Suhuf)
- 2) Kitaplar Arasında Kur'an-ı Kerim'in Yeri
 - a) Yazılışı
 - b) Kitap Haline Getirilişi
 - c) Vahiy, Ayet ve Sure

Kunut Duaları ve Anlamları
Okuma Parçası

ÜNİTE IX: GÜZEL HUYLARDAN BAZILARI

- 1) Vefa
- 2) Edep ve Haya
- 3) Şefkat ve Merhamet
- 4) Yumuşak Huyluluk
- 5) Hayıseverlik ve Cömertlik

Kunut Duaları ve Anlamları
Okuma Parçası

ÜNİTE X: ORUÇ

- 1) Oruç İbadeti
- 2) Orucun Yararları
- 3) Orucun Kazandırdığı İyi Alışkanlıklar
- 4) Oruç Kimlere Farzdır?
- 5) Oruç İbadetinde Sağlanan Kolaylıklar
- 6) Orucu Bozan Haller

Ayetü'l Kürsî ve Anlamı
Okuma Parçası

ÜNİTE XI: HAC ve KURBAN

- 1) Hac
 - a) Hac İbadetinin Önemi
 - b) Hac Kimlere Farzdır?
 - c) Haccın Farzları
- 2) Kurban
 - a) Kurbanı Kimler Keser?
 - b) Hangi Hayvanlar Kurban Edilir?
 - c) Adak Kurbanı

Ayetü'l-Kürsî ve Anlamı
Okuma Parçası

ÜNİTE XII: KÖTÜ HUYLARDAN BAZILARI

- 1) Gıybet
- 2) Haset
- 3) Bencillik
- 4) Nifak
- 5) Kin ve Düşmanlık
- 6) Ülke ve Millete Zarar Veren Davranışlar

Ayetü'l-Kürsî ve Anlamı
Okuma Parçası

8. SINIF

ÜNİTE I: İSLÂM'DA İMAN KAVRAMI ve ALLAH'A İMAN

- 1) İman Nedir?
- 2) İman Esasları
- 3) Niçin İnanmalıyız?
- 4) Allah'ın Varlığı ve Birliği
- 5) Allah'ın Sıfatları
- 6) Allah Sevgisi
- 7) Allah'a İnanmanın Yaşantımıza Etkileri

Ayetü'l- Kürsî ve Anlamı
Okuma Parçası

ÜNİTE II: DİN KAVRAMI

- 1) Din Nedir?
- 2) İlâhî Dinler Hakkında Bilgi
 - a) Musevîlik
 - aa) Hz. Musa ve Tevrat
 - b) Hristiyanlık
 - bb) Hz. İsa ve İncil
 - c) Hz. Davud ve Zebur
 - d) İslâmiyetin Temel Özellikleri

Sübhanek, Tahıyyat Duaları ve Anlamları
Okuma Parçası

ÜNİTE III: SON PEYGAMBER HZ. MUHAMMED (S.A.V)

- 1) Hicrete Kadar Olan Hayatının Özeti
- 2) Hicret
- 3) Hicretin Önemi
- 4) Hicret Sonrası Yapılan İlk İşler
- 5) Devlet Başkanı Olarak Hz. Muhammed
- 6) Medineli Yahudilerle İlişkiler
- 7) Bedir Savaşı
- 8) Uhud Savaşı
- 9) Hendek Savaşı
- 10) Hudeybiye Barışı
- 11) Mekke'nin Fethi
- 12) Hz. Peygamber'in İnsanlara Karşı Tutumu
- 13) Hz. Peygamber Döneminde Kadının Toplum Hayatındaki Yeri
- 14) Veda Haccı ve Veda Hutbesi
- 15) Veda Hutbesinde Üzerinde Durulan Konular
- 16) Hastalığı ve Vefatı
- 17) Hz. Peygamber'in Şahsiyeti ve Ahlâkı

18) Hz. Peygamber'in Çocuk Sevgisi

Salli, Barik, Rabbena Duaları ve Anlamları
Okuma Parçası

ÜNİTE IV: İSLÂM'DA İBADET

- 1) İbadet Nedir?
- 2) Niçin İbadet Ediyoruz?
- 3) İbadetin Fert ve Toplum Açısından Önemi ve Faydaları
- 4) Mükellef Kime Denir?
- 5) Mükellefin Davranışları
 - a) Farz
 - b) Vacib
 - c) Sünnet
 - d) Müstehab
 - e) Helâl
 - f) Haram
 - g) Mekruh

Fatiha Suresi ve Anlamı
Okuma Parçası

ÜNİTE V: NAMAZ

- 1) Boy ve Namaz Abdesti
 - a) Farzları
 - b) Alınışları
 - c) Abdestte Sağlanan Kolaylıklar
- 2) Namazların Kılınışı (Tekrar)
- 3) Cenaze Namazı
- 4) Teravih Namazı
- 5) Kaza Namazı
- 6) Namazda Sağlanan Kolaylıklar
- 7) Cami Hakkında Bilgi

Fil Suresi ve Anlamı
Okuma Parçası

ÜNİTE VI: GÜZEL HUYLARDAN BAZILARI

- 1) Cesaret ve Şecaat
- 2) Sabır ve Şükür
- 3) Alçak Gönüllülük ve Hoşgörü
- 4) Çalışkanlık ve Dürüstlük
- 5) Görev ve Hizmetlerin Gereğini Yapmak
- 6) Doğruluk
- 7) Hak ve Adalet
- 8) İnsanın Yüceliği

Rabbena, Amentü Duaları ve Anlamları
Okuma Parçası

ÜNİTE VII: KUTSAL KİTABIMIZI TANIYALIM

- 1) Kur'an-ı Kerim'in Yazılışı ve Kitap Haline Getirilişi
- 2) Vahiy, Ayet ve Sure
- 3) Tefsir, Tercüme ve Meal
- 4) Kur'an-ı Kerim'in Konuları Yönünden Tanıtımı
 - a) Tevhid
 - b) İman Esasları
 - c) İbadet Esasları
 - d) Ahlâk
 - e) Ahiret Hayatı
 - f) Günlük Hayat ve Toplumla İlişkilerde Uyulacak Kurallar
 - g) Emir ve Yasaklar
 - h) Çeşitli Dualar
 - i) İlmi, Araştırmayı ve Düşünmeyi Emreden Ayetler
 - j) Peygamberimizden Bahseden Ayetler
 - k) Kıssalarla İlgili Ayetler

Mâun Suresi ve Anlamı
Okuma Parçası

ÜNİTE VIII: MELEKLERE İMAN

- 1) Melekler Nasıl Varlıklardır?
- 2) Kur'an-ı Kerim'de Adı Geçen Melekler ve Görevleri
- 3) Meleklerle İnanmanın Yaşantımız Üzerindeki Etkileri
- 4) Cin ve Şeytan

Kevser, İhlâs Suresi ve Anlamları
Okuma Parçası

ÜNİTE IX: ZEKÂT

- 1) Zekât Nedir?
- 2) Zekâtın Toplumsal Yararları
- 3) Kimler Zekât Verir?
- 4) Kimlere Zekât Verilir?
- 5) Nelerden Zekât Verilir?
- 6) Fıtır Sadakası
- 7) Toplumsal Yardımlaşma ve Dayanışmanın Önemi ve Bu Konuda Dinimizin Aldığı Tedbirler

Kâfirun, Nasr Sureleri ve Anlamları
Okuma Parçası

ÜNİTE X: AHİRETE İMAN

- 1) Hayat ve Ölüm
- 2) Ahiret Hayatı İle İlgili Kavramlar
- 3) Ahirete Niçin İnanmalıyız
- 4) Ahirete İman Etmenin Yaşantımız Üzerindeki Etkileri
- 5) Cennet
- 6) Cehennem
- 7) Ruhlar Âlemi

Leheb Suresi ve Anlamı
Okuma Parçası

ÜNİTE XI: KADERE İMAN

- 1) Kader ve Kaza
- 2) Hayır ve Şer
- 3) Allah ve Kul İradesi
- 4) İyiye ve Doğruya Yönelme
- 5) Tevekkül

Felâk, Nas Sureleri ve Anlamları
Okuma Parçası

ÜNİTE XII: TÜRKLER ve MÜSLÜMANLIK

- 1) Türklerin Müslüman Oluşu
- 2) Türklerin Müslüman Oluşunu Kolaylaştıran sebepler
 - a) İslâm Medeniyetinin Üstünlüğü ve Çekiciliği
 - b) İslâmiyetin, Türklerin Ruhuna ve Ahlâkına Uygunluğu
 - c) Tarihî Sebepler
- 2) Türklerin İslâmiyet'in Yayılışı ve Korunmasına Hizmetleri
- 3) İslâmiyet'in Türklere Kazandırdıkları
- 4) Türkler ve Dinimizde Hoşgörü
- 5) Bazı Müslüman Türk Bilginleri
 - a) Harezmi
 - b) İbni Sina
 - c) Birunî
 - d) Uluğ Bey
 - e) Ali Kuşçu

Kunut Duaları
Okuma Parçası

ÜNİTE XIII: BAZI KÖTÜ HUYLAR

- 1) Zulüm ve Haksızlık
- 2) Yalan ve Hile
- 3) İftira ve Kötüleme
- 4) Kusur Arama

- 5) Kavga ve Geçimsizlik
 - 6) Toplum ve Ülke Düzenine Uymamak
 - 7) Görevi Kötüye Kullanmak
- Kunut Duaları
Okuma Parçası

